

Strategija ruralnog razvoja općine Vogošća 2027.-2033.

**Strateška platforma
- Draft -**

Vogošća, oktobar 2026. godine

Stratešku platformu Strategije ruralnog razvoja općine Vogošća 2027.-2033. radili su:

A) Lokalni radni tim:

1. Razija Sipović, koordinator tima
2. Jasmina Fazlić, član
3. Mirza Ridžanović, član
4. Edina Mehmedspahić, član
5. Almir Džanković, član
6. Hihad Hadžić, član
7. Mihret Halilović, član
8. Sadika Avdić, član
9. Adnan Arnautović, član
10. Mirza Semić, član

B) Ekspertski tim CIHEAM Bari i ProBio BiH Project Management Office (PMO) projekta:

1. Prof. dr Željko Vaško, Lokalni ekspert za ruralni razvoj
2. Prof. dr Sabahudin Bajramović, Lokalni ekspert za ruralni razvoj

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Svrha i značaj Strategije ruralnog razvoja	4
1.2. Regulatorni okvir	6
1.3. Opis metodologije izrade strategije i konsultacije	7
1.4. Period važenja strateškog dokumenta	9
2. SITUACIONA ANALIZA	10
2.1. Administrativna uređenost općine	10
2.2. Prirodni resursi	12
2.2.1. Zemljište	12
2.2.2. Vodni resursi	14
2.2.3. Klimatski uslovi	15
2.2.4. Prirodna ograničenja za poljoprivrednu proizvodnju	16
2.2.5. Ljudski resursi	18
2.2.6. Dostignuti nivo razvijenosti ekonomskih aktivnosti	22
2.3. Poljoprivredna proizvodnja	24
2.3.1. Opšta ocjena stanja	24
2.3.2. Broj i struktura poljoprivrednih gazdinstava	25
2.3.2.1. Registrovana obiteljska poljoprivredna gazdinstva	25
2.3.2.2. Opremljenost poljoprivrednim mehanizacijom	26
2.3.3. Biljna proizvodnja	26
2.3.3.1. Ratarstvo	27
2.3.3.2. Proizvodnja žita	28
2.3.3.3. Proizvodnja povrća	28
2.3.3.4. Proizvodnja krmnog bilja	30
2.3.3.5. Voćarstvo	30
2.3.4. Stočarska proizvodnja	32
2.3.4.1. Govedarstvo	32
2.3.4.2. Ovčarstvo i kozarstvo	33
2.3.4.3. Peradarstvo	33
2.3.4.4. Pčelarstvo	34
2.3.4.5. Doprinis poljoprivrede Općine Vogošća za Kanton Sarajevo	35
2.3.5. Lovstvo	36
2.3.6. Organska i integralna proizvodnja	37
2.3.7. Usluge od značaja za poljoprivredu	37
2.3.7.1. Poljoprivredno savjetodavstvo	37
2.3.7.2. Veterinarske usluge	37
2.3.7.3. Otkup poljoprivrednih proizvoda	37
2.3.7.4. Kreditiranje poljoprivrede	38
2.3.7.5. Poljoprivredno osiguranje	38
2.3.8. Stepenn organizovanosti poljoprivrednih proizvođača i ruralnog stanovništva	38
2.4. Biodiverzitet	39
2.5. Upravljanje otpadom	39
2.5.1. Upravljanje čvrstim otpadom	39
2.5.2. Upravljanje otpadnim vodama	41
2.6. Privredne i uslužne djelatnosti u ruralnim područjima	41
2.6.1. Šumarstvo i prerada drveta	43
2.6.2. Industrija	45
2.6.2.1. Prehrambena industrija	46

2.6.3. Turizam	17
2.6.4. Finansijske usluge	52
2.7. Kvalitet života u ruralnim područjima	52
2.7.1. Stanje fizičke infrastrukture	52
2.7.1.1. Putna infrastruktura	52
2.7.1.2. Vodosnabdjevanje i kanalizacija	53
2.7.1.3. Energetska infrastruktura	54
2.7.1.4. Telekomunikaciona infrastruktura	55
2.7.1.5. Seoski domovi i ustanove kulture	55
2.7.1.6. Sportski objekti	56
2.7.2. Dostupnost usluga ruralnom stanovništvu	56
2.7.2.1. Obrazovanje	56
2.7.2.2. Zdravstvo	57
2.7.2.3. Međugradski, prigradski i gradski javni prevoz	58
2.7.2.4. Socijalna zaštita	58
2.8. Pitanja rodosti u ruralnim područjima i položaj mladih	59
2.8.1. Ravnopravnost polova	59
2.8.2. Položaj mladih	59
2.9. SWOT analiza	60
3. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI	62
3.1. Vizija ruralnog razvoja općine Vogošća	62
3.2. Strateški ciljevi ruralnog razvoja općine Vogošća	62
4. IZVORI PODATAKA	66

SKRAĆENICE

AS BiH	Agencija za statistiku Bosna i Hercegovine
BDP	Bruto domaći proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
BiH	Bosna i Hercegovina
CIHEAM	International Centre for Advanced Mediterranean Agronomic Studies (engl.) - Međunarodni centar za napredne mediteranske agronomske studije
EC	Evropska komisija (Engl. European Commission)
EU	Evropska unija
Eurostat	Statistical Office of the European Communities (engl.) - Statistički ured Evropske unije
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FZS	Federalni zavod za statistiku
FZPR	Federalni zavod za razvoj i planiranje
GIS	Geografski informacijski sustav za upravljanje prostornim podacima
ha	Hektar
HACCP	Analiza opasnosti i kritične kontrolne točke (Engl. Hazard Analysis and Critical Control Point)
IPA	Instrument prepristupne pomoći (Engl. Instrument for pre-accession assistance)
IPARD	Instrument prepristupne podrške za ruralni razvoj
IPM	Integralna zaštita bilja od bolesti i štetnika (Engl. Integrated Pest Management)
KM	Konvertibilna marka
JLS	Jedinice lokalne samouprave
LEAP	Local Environmental Action Plan (engl.) - Lokalni ekološki akcioni plan
MPVŠ	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
MVTEO	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
MPKS	Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (engl.) - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
N/P	Nema podataka
PMO	Project Management Office (engl.) – Ured Uprave projekta
PPG	Porodično poljoprivredno gazdinstvo
PG	Poljoprivredno gazdinstvo (kao pravni subjekt)
RS	Republika Srpska
SAD	Sjedinjene Američke Države
UNDP	United Nations Development Programme (engl.) - Program Ujedinjenih nacija za razvoj
KS	Kanton Sarajevo
WTO	Svjetska trgovinska organizacija
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika (Engl. Common Agricultural policy - CAP)

1. UVOD

1.1. Svrha i značaj Strategije ruralnog razvoja

Izrada Strategije ruralnog razvoja općine Vogošća za period 2027. - 2033. koordinirana je od strane općinske uprave i imenovane Radne grupe odlukom načelnika općine Vogošća (Službene novine Kantona Sarajevo br. 14/26 od 9.4.2026. godine) i podržana od strane CIHEAM Bari i ProBio BiH Project Management Office (PMO) kroz projekt „Promocija lokalne bioraznolikosti putem inovativnih aktivnosti zasnovanih na prirodi u poljoprivredno-prehrambenom sektoru Bosne i Hercegovine – ProBioBiH“ (engl. Promotion of local biodiversity through innovative nature-based actions in the agri-food sector of Bosnia and Herzegovina – ProBioBiH).

Glavni cilj izrade dokumenta Strategije ruralnog razvoja općine Vogošća je dati strateški okvir za dinamičniji razvoj ruralnih područja i njenog najvažnijeg sektora poljoprivrede kao i same Općine u cjelini. Prilikom izrade Strategije ruralnog razvoja općine Vogošća osigurat će se usklađenost razvojnih pravaca, strateških ciljeva i prioriteta s relevantnim strateškim dokumentima općine, Kantona Sarajevo, Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine, uz uvažavanje specifičnih razvojnih potreba, potencijala i ograničenja ruralnih područja općine. Imajući u vidu da pojedini strateški dokumenti obuhvataju planski period do 2027. godine (Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023.-2027., Strategija razvoja Kantona Sarajevo za period 2021.-2027., Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2021.-2027.), njihovi važeći razvojni pravci i ciljevi koristit će se kao polazna osnova za izradu Strategije. Istovremeno, strateški ciljevi općine definirat će se na osnovu analize lokalnih razvojnih potreba i dugoročnih potencijala ruralnih područja, vodeći računa o njihovoj relevantnosti i nakon isteka postojećih strateških okvira. Nakon usvajanja novih strateških dokumenata na nivou Kantona Sarajevo i Federacije Bosne i Hercegovine izvršit će se provjera usklađenosti općinske Strategije s novim razvojnim pravcima i strateškim ciljevima. U skladu s rezultatima provjere, po potrebi će se prilagoditi akcioni plan, indikatori i finansijski okvir, odnosno pristupiti izmjenama Strategije u skladu s važećim propisima. Značajan doprinos definisanju ciljeva i prioriteta ruralnog razvoja općine Vogošća dobiven je dokumentom koji tretira ekološku problematiku ruralnog razvoja, a periodom kojeg obuhvataju je aktuelan - to je LEAP – Lokalni ekološki akcioni plan općine Vogošća za period 2026.-2031.

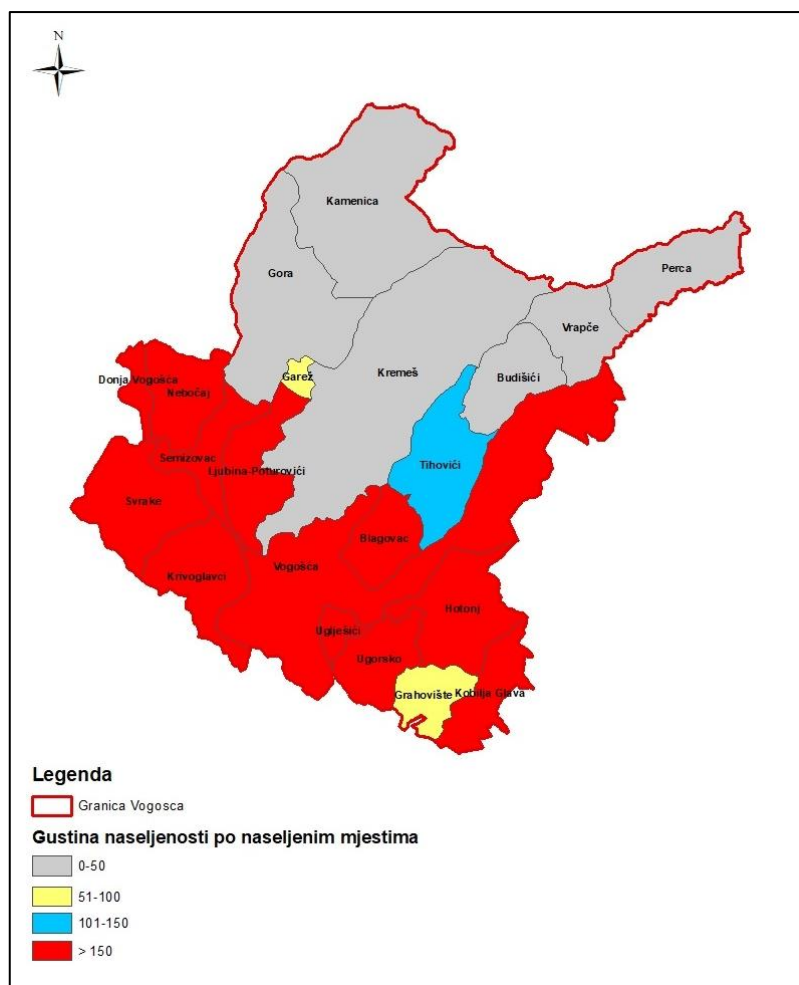
Strategija ruralnog razvoja Općine Vogošća za period 2027.-2033. sagledava šire mogućnosti razvoja ruralnih područja integralnog i sveobuhvatnog pristupa razvoju lokalnih zajednica uključujući i uvažavajući mišljenja i potrebe većeg broja sudionika, odnosno predstavnika različitih društvenih grupa u procesu razvoja i uzimajući u obzir sve tri strane održivosti predloženih intervencija, ekonomsku, socijalnu i ekološku. Ovim dokumentom se želi snažnije i ozbiljnije pristupiti realizaciji budžetski podržanim općim i posebnim mjerama čiji su ciljevi unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima Općine. Ruralni razvoj je pitanje od velikog značaja u svim zemljama, ali u slučaju Bosne i Hercegovine, odnosno Kantona Sarajevo i općine Vogošća on je opterećen sve izraženijim problemom nedostaka radne snage u sektoru poljoprivrede i sve prisutnijom depopulacijom što postaje i pitanje opstanka društva. Prethodnim planskim i strateškim dokumentima su povremeno bile planirane mjere koje su po svojim obilježjima bile u skupu mjera usmjerenih ka ruralnom razvoju, ali se, nažalost, kroz realizaciju sektorskih politika od ovih mjera u pravilu najbrže i najlakše odustajalo.

Ovaj planski dokument iako je na lokalnom nivou, uzima u obzir aktuelnu paradigmu održivosti poljoprivrede i ruralnih područja i smjernice definisane kroz Evropski Zeleni plan (European Green Deal), odnosno Zelenom agendom za zemlje Zapadnog Balkana. Strategija prati i ciljeve definisane EU Strategijom "Od polja do stola" (Strategy "From farm to fork") ali i smjernice za novi ciklus EU ZPP za period 2028.-2034., EU Strategiju biodiverziteta do 2030. godine te ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija. Iako se zakonodavni okvir za provođenje principa definisanih spomenutih strateških dokumenata donosi na višem (entitetskom) nivou, odgovornost je lokalne uprave da osigura okvir za uspješno prilagođavanje subjekata u sektoru novim okolnostima poljoprivrede na tržištu, odnosno da uskladi strateške smjernice kantonalnog ruralnog razvoja sa okvirima koje donosi Zeleni plan i ciljevi održivog razvoja.

Jedno od obilježja izrade ovog dokumenta je i integralni pristup izradi što podrazumijeva integrisanje različitih društvenih grupa i pojedinca u procesu planiranja i definisanja novog plana razvoja tj. predstavnika javnog sektora (resorna općinska odjeljenja i pripadajuće općinske službe), privatni sektor sa predstavnicima poljoprivrednih proizvođača, prerađivača, otkupljivača te predstavnika civilnog sektora kao što su udruženja a koji zastupaju interese žena na selu, proizvođača mlijeka, mesa, povrća, voća, pčelara i drugo.

Strategija ruralnog razvoja Općine Vogošća donosi novi pristup razvoju ruralnih područja i povećava obim investicija uz povećanje udjela javnih (budžetskih) sredstava u podrškama investiranju. Promoviše se novi koncept povezivanja poljoprivrednih proizvođača sa otkupljivačima. Stimuliše se povećanje kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, uvođenje i održavanje međunarodnih standarda te smanjenje negativnih uticaja sektora poljoprivrede i lanca proizvodnje i distribucije hrane na okoliš. Strategijom je obuhvaćeno sistemsko jačanje transfera znanja i inovacija prema poljoprivrednim proizvođačima, a poseban fokus se stavlja na podršku mladim poljoprivrednicima, ali i prema ranjivim grupama i ženama.

Opredjeljenje da se uradi Strategija ruralnog razvoja općine Vogošća proistekla je iz namjere da se podrži razvoj dijelova općine koji su rjeđe naseljeni i izloženi kontinuiranim migracijama stanovništva iz tih područja prema urbanom centru općine i gradu Sarajevu. Za razgraničenje ruralnih i urbanih dijelova neke teritorije najčešće se kao primarni kriterij koristi OECD kriterij gustine naseljenosti, gdje se broj stanovnika od 150 po km² uzima kao granična vrijednost.

Izvor: Tim ANC projekta

Karta 1. Gustina naseljenosti općine Vogošća po naseljenim mjestima

Karta 1 prikazuje područje općine Vogošća prema gustini naseljenosti na nivou naseljenih mjesta (prema podacima popisa stanovništva iz 2013. godine). Iako je čitava općina Vogošća jedna od najgušće naseljenih općina u BiH sa 420 stanovnika po km², distribucija stanovništva unutar teritorije općine je neujednačena. Najveći ruralni dio općine je njen sjeverni dio gdje na 1 km² živi manje od 50 stanovnika. Naseljena mjesta koja prema OECD kriteriju pripadaju ruralnom području općine Vogošća su Kremeš, Kamenica, Gora, Budišići, Vrapče, Perca, Garež, Grahovište i Tihovići. Nasuprot ruralnom je južni urbani dio općine gdje na 1 km² živi više od 150 stanovnika i čine ga naseljena mjesta Vogošća, Donja Vogošća, Kobilja Glava, Hotonj, Ugorsko, Krivoglavci, Blagovac, Svrake, Semizovac, Uglješići, Nebočaj i Ljubina-Poturovići. Ovakva polarizacija stanovništva općine nalaže potrebu da se posveti posebna pažnja sjevernom ruralnom dijelu općine kako bi se smanjile razlike u razvijenosti i uticalo na smanjenje ruralno-urbanih migracija stanovništva.

1.2. Regulatorni okvir

Strategija ruralnog razvoja općine Vogošća 2027.-2033. je usklađena sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH, broj 32/17) i odredbama Uredbe o izradi strateških dokumenta u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 74/19 i 2/21). Sadrži sve potrebne dijelove (međusobna

usklađenost sa postojećim strateškim dokumentima na višem nivou, situaciona i SWOT analiza, strateška platforma sa definisanim ciljevima, prioritetima i mjerama, okvirni finansijski plan te okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i ocjenjivanje (monitoring i evaluacija) strateškog dokumenta.

1.3. Opis metodologije izrade strategije i konsultacije

Metodologija koja je primijenjena u izradi ovog dokumenta temelji se na sljedećem:

- EU pristup u strateškom planiranju lokalnih zajednica uz uvažavanje dostignutog stepena razvoja i specifičnosti sektora poljoprivrede Općine Vogošća,
- Učesnički pristup,
- Osiguranje transparentnosti i informisanosti svih zainteresovanih strana (stejkholdera),
- Poštovanju principa i dostignuća struke i nauke (angažman eksperata), te
- Uvažavanju postojećih relevantnih zakona, strateških i drugih dokumenata, studija, analiza stanja i sl.

Uzevši u obzir spomenute principe, u izradi ovog strateškog dokumenta zapravo je primijenjena kombinacija učesničkog („odozdo prema gore“) i centralizovanog planiranja („odozgo prema dole“), te harmonizovanje i usklađivanje stavova u procesu pronalaženja razvojnih rješenja i kreiranja strateškog okvira (vizije, strateških ciljeva, prioritetnih područja, operativnih ciljeva i aktivnosti). Na ovaj način je obezbijeđeno uvažavanje i identifikovanje stvarnih potreba sektora (parcijalnih interesa), ali na način da oni ne ugrožavaju jasno identifikovani strateški pravac razvoja, odnosno javni interes.

Za izradu Strategije ruralnog razvoja Općine Vogošća za period 2027. -2033. uzeta su obzir aktuelni strateški i razvojni dokumenti koji pokrivaju područje poljoprivrednog sektora kao najvažnijeg dijela ekonomije ruralnih područja u BiH, problematiku ruralnog ali i ukupnog ekonomskog razvoja na različitim administrativnim nivoima (Kanton Sarajevo, Federacija BiH). To su:

- Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023.-2027.
- Strategija razvoja Kantona Sarajevo za period 2021.-2027. te
- Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za period 2021. -2027.

Strategija se u svim svojim ključnim elementima veže za naznačene dokumente i predstavlja njihov nastavak kroz podržavanje svih dobrih pouka i prijedloga koji su u njima sadržani.

Strateška platforma predstavlja prvu i temeljnu sadržajnu cjelinu Strategije. U skladu sa članom 11. Uredbe o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine, ona se izrađuje za svaki strateški dokument i minimalno obuhvata situacionu analizu, uključujući osvrt na stanje i usklađenost prostorno-planske dokumentacije, strateške pravce razvoja, viziju razvoja i strateške ciljeve sa odgovarajućim indikatorima. Strateška platforma stoga nije samo prikaz postojećeg stanja nego analitička i razvojna osnova na kojoj će se u narednim fazama definirati prioriteti, mjere, strateški projekti, indikativni finansijski okvir te okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije.

Najobimniji dio Strateške platforme čini situaciona analiza, izrađena prikupljanjem, obradom i analizom dostupnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka, statističkih

publikacija i biltena, izvještaja nadležnih institucija, strateških i prostorno-planskih dokumenata, stručnih studija i drugih relevantnih izvora. Analizom su obuhvaćeni podaci za petogodišnji period 2021.-2025. godina, gdje je to bilo moguće i dostupno, kako bi se sagledali pravci i intenzitet promjena, odnosno tendencije kretanja. Posebno su analizirani razvojni problemi, ograničenja i rizici, ali i raspoloživi resursi, komparativne prednosti i neiskorišteni razvojni potencijali sektora, prije svega poljoprivrede, ali i ostalih sektora od važnosti za ruralni razvoj nekog područja poput šumarstva i turizma.

Jedan od važnijih alata koji se koristio u izradi ovog dokumenta i definisanju strateških ciljeva i prioriteta je bila SWOT analiza čija je svrha bila detaljnije sagledavanje snaga i slabosti sektora poljoprivrede, njenih subsektora, kao i čitavog niza drugih djelatnosti/usluga važnih za ruralni razvoj Općine Vogošća, te mogućnosti i ograničenja za njegov razvoj. Za izradu Situacione analize korišteni su brojne statističke publikacije objavljene od strane Federalnog zavoda za statistiku (Biljna i animalna proizvodnja, Kanton Sarajevo u brojkama, demografske publikacije), Federalnog zavoda za programiranje razvoja (Publikacije Socio-ekonomski pokazatelji po općinama Federacije BiH) ali i podaci iz baze podataka sa nivoa Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (Registri poljoprivrednih gazdinstava i Registri klijenata) te sa nivoa Općine Vogošća. Važan izvor podataka su bili i Lokalni ekološki planovi Općine Vogošća iz 2017. i 2025. godine.

Sama izrada Strateške platforme provedena je na principu transparentnosti, što ju je u svim fazama izrade držalo otvorenom za javnost. To je učinjeno kroz održavanje konsultativnih sastanaka i radionice koja je bila usmjerena kroz stručnu i strukovnu javnu raspravu. Tom prilikom učestvovali su svi zainteresovani stakeholderi (uz obavezno prisustvo predstavnika Općine Vogošća, zapravo članovi Radne grupe), koji će imati direktne ili indirektne uloge u izradi pa potom i praktičnoj realizaciji ovog strateškog dokumenta. Na ovaj način Strateška platforma je postala zajedničkim djelom većeg broja ljudi raznih profesija i profila obrazovanja, čime je osiguran utjecaj na njenu kvalitetu i konačne oblike predlaganja.

Izvor: <https://vogosca.ba/2026/07/15/odrzan-prvi-sastanak-radne-grupe-za-izradu-strategije-ruralnog-razvoja-opcine-vogosca/>

Slika 1. Prvi konsultativni sastanak Radne grupe i Ekspertnog tima za izradu Strategije ruralnog razvoja općine Vogošća za period 2027.-2033.

Najvažniji datumi/događaji koji se odnose na dosadašnji rad u izradi Strategiji ruralnog razvoja Općine Vogošća, odnosno Strateške platforme su:

- 15. Juli 2026: Konsultativni sastanak Projektnog tima sa članovima Radne grupe i diskusija strukture strateškog dokumenta i
- 16. oktobar 2026: Radionica zainteresovanih stejkholdera, članova Radne grupe i Projektnog tima - Validacija Analize stanja i SWOT analiza sa diskusijom i prijedlogom strateške platforme (definisanje vizije i strateških ciljeva).

Izvor: <https://vogosca.ba/2026/10/16/u-sali-opcinskog-vijeca-odrzana-radionica-za-izradu-strategije-ruralnog-razvoja-opcine-vogosca/>

**Slika 2. Radionica draft verzije Strateške platforme (Situacione analize)
sa zainteresovanim stejkholderima sa područja općine Vogošća**

Na osnovu nalaza situacione analize, produbljene SWOT analize i rezultata održane radionice i konsultativnog sastanka projektnog ekspertnog tima i radne grupe utvrđeni su ključni razvojni izazovi, potencijali i strateški pravci razvoja. Na tim osnovama formulisani su prijedlog vizije ruralnog razvoja i strateški ciljevi koji određuju ovaj razvoj do 2033. godine. Vizija predstavlja zajedničku i fokusiranu predodžbu željenog budućeg stanja, dok strateški ciljevi iskazuju promjene koje se žele postići u periodu važenja Strategije. Za svaki strateški cilj definirat će se objektivno provjerljivi indikatori sa polaznim i ciljnim vrijednostima, koji će omogućiti praćenje ostvarenih rezultata i razvojnih efekata.

1.4. Period važenja strateškog dokumenta

Strategija ruralnog razvoja općine Vogošća se odnosi na period od njenog usvajanja Općinskog vijeća Vogošće do kraja 2033. godine.

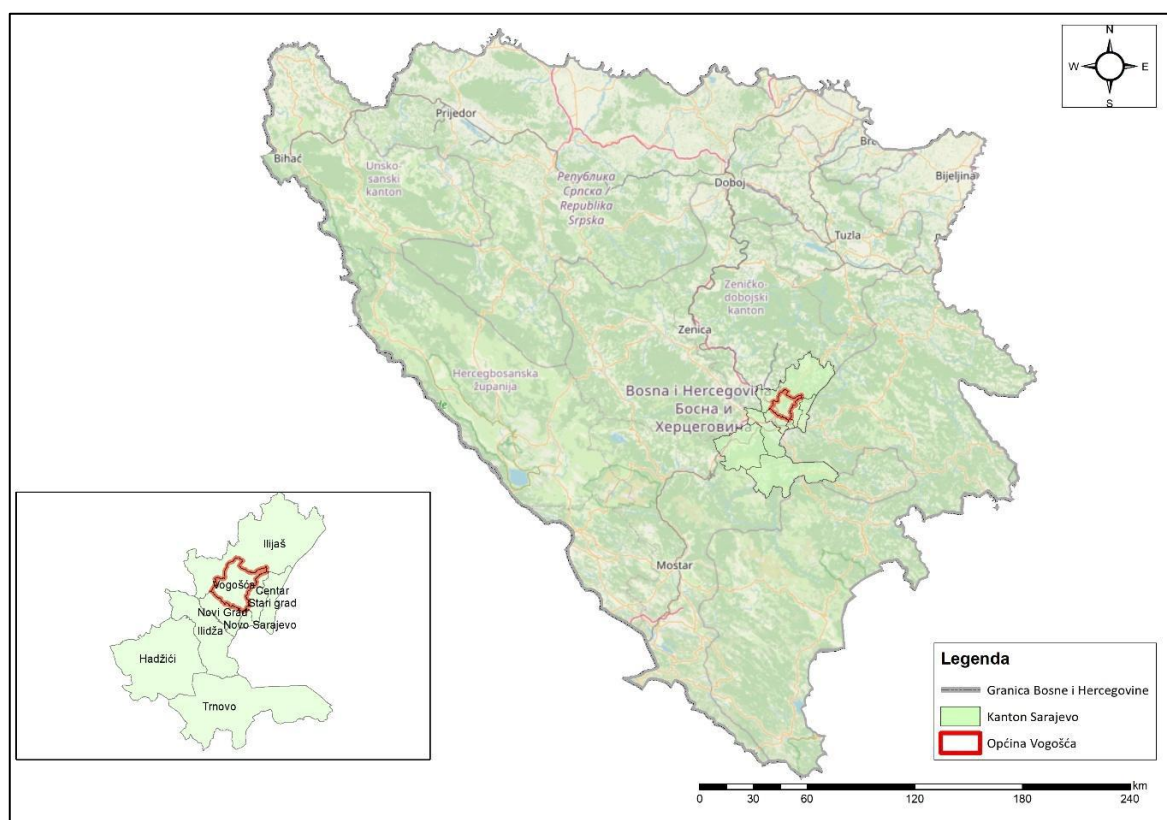
2. SITUACIONA ANALIZA

2.1. Administrativna uređenost općine

Geografski položaj općine

Općina Vogošća nalazi se u centralnoj Bosni i Hercegovini, u neposrednoj blizini glavnog grada Sarajeva. Općina Vogošća pripada Federaciji BiH i Kantonu Sarajevo. Graniči se sa tri općine Grada Sarajeva – Centar, Novi Grad i Novo Sarajevo i sa općinom Ilijaš.

Općina ima površinu od 71,67 km² i nalazi se na nadmorskoj visini između 508 i 1.245 metara. Općina Vogošća ima dobru saobraćajnu povezanost jer kroz njenu teritoriju prolazi magistralni put Brod – Doboj – Sarajevo – Metković (koji prerasta u autoput) i pruga Šamac – Sarajevo – Ploče. Cestovna saobraćajnica i pruga povezuju BiH sa dva dijela susjedne države Hrvatske koja se nalazi u sastavu EU. Još jedan važan putni pravac koji prolazi kroz teritoriju općine je magistralni put Sarajevo – Tuzla. Od međunarodnog aerodroma u Sarajevu općina je udaljena svega desetak kilometara.

Izvor: LEAP, 2025.

Karta 2. Geografski položaj općine Vogošća unutar BiH i Kantona Sarajevo

Organizacije općine

Općinska uprava Općine Vogošća organizovana je kroz 11 službi:

1. Služba za budžet i financije,
2. Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti,
3. Služba za opću upravu,
4. Služba za boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu,

5. Služba za urbanizam i prostorno planiranje,
6. Služba za investicije i komunalne poslove,
7. Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina,
8. Služba civilne zaštite,
9. Stručna služba za zajedničke poslove i poslove mjesnih zajednica,
10. Stručna služba za poslove Općinskog vijeća,
11. Stručna služba za poslove kabineta Općinskog načelnika.

Svih 11 službi je bitno za stanovništvo koje živi u ruralnim područjima opštine, ali su od posebne važnosti Službe za privredu, integrisani razvoja i društvene djelatnosti i služba za investicije i komunalne poslove.

Naseljena mjesta općine

Na području općine Vogošća je 21 naseljeno mjesto: Blagovac, Budišići, Donja Vogošća, Garež, Gora, Grahovište, Hotonj, Kamenica, Kobilja Glava, Kremeš, Krivoglavci, Ljubina-Poturovići, Nebočaj, Perca, Semizovac, Svrake, Tihovići, Uglješići, Ugorsko, Vogošća i Vrapče.

Mjesne zajednice općine

Naseljena mjesta općine Vogošća administrativno su raspoređena u osam mjesnih zajednica: Vogošća I, Vogošća II, Blagovac, Hotonj, Kobilja Glava, Semizovac, Svrake i Gora.

Budžet općine (uključujući i sektor poljoprivrede)

Budžet općine Vogošća u periodu 2021.-2025. godina, sa izuzetkom 2024. godine, pokazuje trend stalnog rasta. U 2025. godini budžet općine je iznosio 23,75 miliona KM što je za 66,43% više u odnosu na 2021. godinu kada je iznosio 14,27 miliona KM. Za 2026. godinu usvojen je budžet u iznosu od 24,47 miliona KM, a u njegovoj strukturi je visoko učešće tekućih i kapitalnih grantova (oko 10,5 miliona KM, 43% budžeta). Za razvoj poljoprivrede izdvojeno je 170.000 KM, a za sufinansiranje poslovnih planova za razvoj poduzetništva i zapošljavanje mladih 40.000 KM. Iz općinskog budžeta izdvajaju se sredstva za izgradnju, sanaciju i rekonstrukciju vodovodne mreže, fekalne i oborinske kanalizacije, javne rasvjete i druge intervencije na komunalnoj infrastrukturi.

Kada se govori o općinskim budžetskim izdvajanjima za sektor poljoprivrede u periodu 2021.-2025. godina ne postoji jasne tendencije, i budžet za ovaj sektor variraju iz godine u godinu. U 2021. godini ukupna implementirana sredstva su iznosila 100.112 KM, u 2022. godini najviše, 174.495 KM, 2023. godine budžetski transferi su bili neznatno niži 163.358 KM, a 2024. godine znatno niži u odnosu na 2022. godinu iznosivši 119.961 KM. Planirani budžet za 2025. godinu je iznosio 150.000 KM, a realizacija u prvoj polovini godine je bila 78.592 KM¹. Glavnina podrške u svim analiziranim godinama se uglavnom odnosi na tzv. podršku varijabilnim inputima, odnosno podršku nabavke sadnog materijala i mineralnih đubriva u biljnoj proizvodnji, odnosno podršku nabavci stočne hrane u animalnoj proizvodnji. Ova vrsta podrške je rezultat nedostatka ovakve podrške sa viših nivoa, prije svega sa nivoa Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

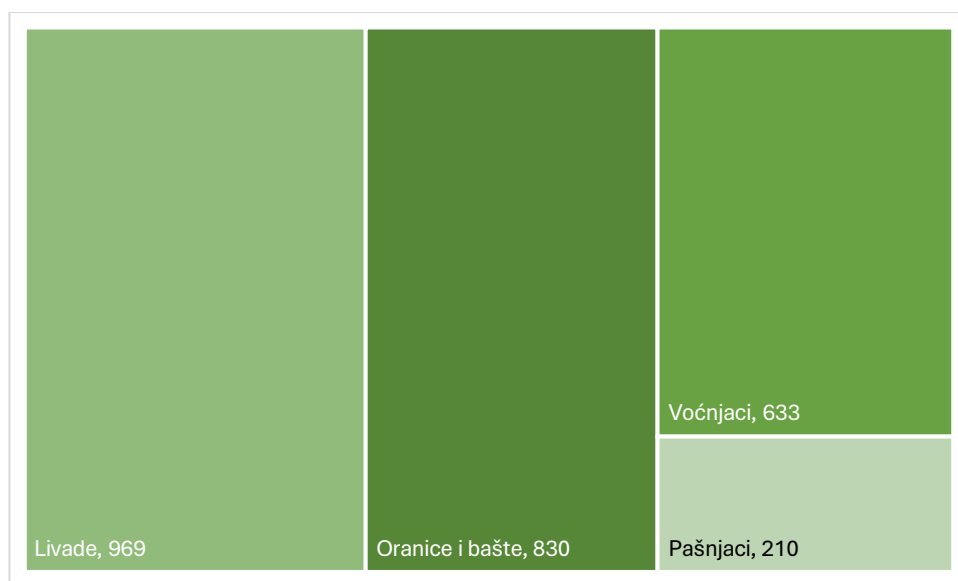
¹ Izvor: Općina Vogošća. Godišnji izvještaji o ostvarenim prihodima i izvršenim rashodima budžeta općine Vogošća.

2.2. Prirodni resursi

2.2.1. Zemljište

Općina Vogošća odlikuje se relativno povoljnom strukturom zemljišta, iako je veći dio njenog prostora brdsko-planinskog karaktera. Prema reljefnim obilježjima, poljoprivredna zemljišta mogu se razvrstati na ravničarska, brdska i planinska, pri čemu brdska područja u naseljima Tihovići, Hotonj, Ugorsko, Semizovac i Gora pružaju dobre uslove za razvoj stočarske proizvodnje i dijela ratarskih kultura. Na tim lokalitetima dominiraju prirodne livade i pašnjaci, dok se oranice javljaju u manjim površinama i najčešće služe za uzgoj žitarica i osnovnih povrtlarskih kultura. Suprotno tome, područja uz rijeku Bosnu i njene pritoke imaju povoljnije zemljišne i mikroklimatske uslove, što ih čini najprikladnijim za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju i podizanje kvalitetnijih kultura (LEAP Vogošća, 2025).

Prema zvaničnim podacima općinskih vlasti² ukupna površina općine Vogošća iznosi 7.169 ha, od čega je 2.498 ha klasifikovano kao poljoprivredno zemljište. Unutar toga, na oranice otpada 762 ha, na voćnjake 582 ha, na livade 941 ha, a na pašnjake 213 ha. Preostale površine obuhvataju šumsko zemljište, neplodno tlo, šikare i kamenite terene koji su karakteristični za brdsko-planinsku morfologiju ovog područja. Podaci Federalnog zavoda za statistiku su nešto drugačiji kada se govori o poljoprivrednom zemljištu i njegovoj strukturi. Prema podacima za 2024. i 2025. godinu ukupna površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 2.642 ha, oranice i bašte 830 ha, voćnjaci sa 633 ha, livade sa 969 ha dok pašnjaci čine preostalih 210 ha.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Baza podataka korišćenja zemljišta

Grafikon 1. Struktura poljoprivrednog zemljišta na području općine Vogošća u ha (2025)

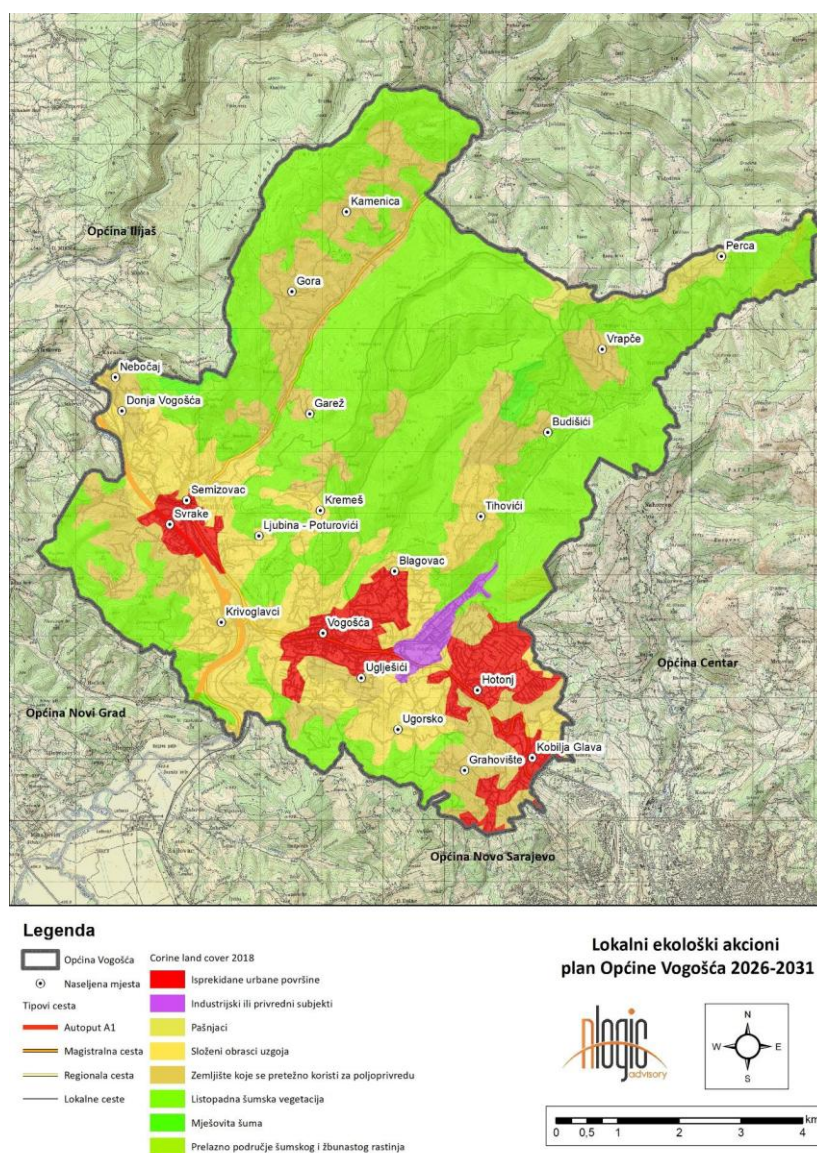
Šume i šumsko zemljište čine ključni prirodni resurs općine Vogošća, obuhvaćajući više od polovine njezina ukupnog teritorija. Prema službenim podacima iz Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP, 2025), šumski ekosistemi pokrivaju 3.916,06 hektara, što predstavlja 54,7% ukupne površine ove općine.

² Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća. Izvještaj o stanju poljoprivrede na području Općine Vogošća za 2024. godinu. Vogošća: Općina Vogošća, 2024.

Najveće površine šuma na području općine Vogošća zauzimaju izdanačke šume (47,32%) i visoke šume sa prirodnom obnovom (20,51%), koje zajedno čine gotovo tri četvrtine ukupnog šumskog fonda. Slijede ih šumske kulture (12,14%) ukupne površine, dok su šibljadi zastupljeni (10,33%). Najmanje površine odnose se na goleti (1,80%), neproduktivne površine (1,23%) i uzurpirana šumska zemljišta (2,32%).

Unutar općine Vogošća, šumski fond je podijeljen na državni i privatni sektor. Državno vlasništvo dominira s 2.865,33 hektara (72,95% ukupnog šumskog zemljišta), dok privatno vlasništvo obuhvaća 1.050,73 hektara (27,05% ukupnog šumskog zemljišta). Privatni posjedi su uglavnom usitnjeni, a lokalno stanovništvo ih primarno koristi za osiguranje ogrjevnog drveta.

Kada se govori o zemljištu kao prirodnom resursu treba izdvojiti i podatke CORINE Land Cover 2018 i prostornu strukturu područja općine Vogošća koju dominantno oblikuje listopadna šumska vegetacija, koja obuhvata 54,01% ukupne površine, potvrđujući da šumski ekosistemi predstavljaju ključnu komponentu pejzaža i najveću funkcionalnu cjelinu na prostoru općine.

Izvor: LEAP, 2025.

Karta 3. Zemljišni pokrivač (Corine Land Cover–CLC) Općine Vogošća (2018)

Urbanizirana područja su prisutna u manjem obimu, pri čemu isprekidane urbane površine zauzimaju 8,12%, dok industrijski i privredni kompleksi obuhvataju svega 1,06%, što govori o umjerenom stepenu urbanizacije. Ostale kategorije, uključujući pašnjake (1,25%), mješovite šume (0,78%) i prelazna područja šumsko-žbunaste vegetacije (1,09%), imaju relativno nizak prostorni udio i ne utiču značajno na ukupnu strukturu zemljišnog pokrova.

Općina Vogošća raspolaže dobro razvijenom mrežom površinskih voda, koju čini niz riječnih tokova i potoka koji oblikuju hidrografske karakteristike ovog područja. Hidrografsku okosnicu općine predstavlja rijeka Bosna, koja ulazi na teritoriju općine sjeverno od naselja Reljevo, a napušta je kod Donje Vogošće, gdje teče u pravcu sjeveroistok–jugozapad. Ukupna dužina njenog toka kroz područje općine iznosi oko 8,4 km (LEAP, 2025).

Karta 4. Hidrografske karakteristike općine Vogošća

Rijeka Bosna na prostoru Vogošće prima dvije značajne desne pritoke – rijeku Vogošću i rijeku Ljubinu. Rijeka Vogošća, dužine 13,7 km, izvire izvan granica općine Vogošća, a u svom gornjem toku nosi naziv Perački potok. U rijeku Bosnu se ulijeva kod naselja Krivoglavci. Njeno korito je djelimično regulisano, posebno u zoni stare industrijske oblasti i urbanom dijelu Vogošće, što ima značajnu ulogu u zaštiti od poplava i stabilizaciji obala. Među važnijim pritokama rijeke Vogošće ističe se potok Jošanica, koji se u nju ulijeva s desne strane i ima dužinu od oko 4,8 km. Druga važna desna pritoka rijeke Bosne na području općine je rijeka Ljubina. Ona izvire izvan granica općine Vogošća, ali kroz nju protiče u dužini od približno 9,2 km, te se u Bosnu ulijeva u naselju Semizovac. Pored glavnih riječnih tokova, na teritoriji općine postoji i veći broj manjih vodotoka koji se primarno ulijevaju u rijeke Vogošću i Ljubinu. Među njima se izdvajaju Perački potok, Kruškanjski potok, Blagovački potok, Crnouški potok, Krivački potok i potok Dumača, koji doprinose ukupnom bogatstvu i složenosti hidrografske mreže ovog područja.

2.2.3. Klimatski uslovi

Klima na području općine Vogošća odlikuje se izraženom varijabilnošću i predstavlja prelaz između umjereno-kontinentalne i preplaninske klime, što je uslovljeno pretežno višom nadmorskom visinom teritorije. Specifičan geografski položaj općine, smještene u kotlini rijeke Bosne, u kombinaciji s orografskim uticajima okolnog reljefa, doprinosi formiranju specifičnih lokalnih klimatskih obilježja koja se često razlikuju od klime šireg prostora.

Analiza prosječnih mjesečnih i godišnjih temperatura za referentne periode 1961.–1990. i 1991.–2020. ukazuje na izražen trend zagrijavanja, što je u skladu s globalnim i regionalnim klimatskim promjenama. Prosječna godišnja temperatura porasla je sa 9,6 °C na 10,6 °C, što predstavlja približno povećanje od +1°C tokom proteklih 30 godina. Porast prosječnih temperatura evidentan je u svim godišnjim dobima, pri čemu su najizraženije promjene u zimskim i ljetnim mjesecima (LEAP, 2025).

Kada su u pitanju srednje mjesečne i godišnje temperature zimski periodi postaju blaži, što može smanjiti broj dana s ekstremno niskim temperaturama i uticati na hidrografsku mrežu, smanjujući period trajanja snježnog pokrivača. Ljetni mjeseci bilježe značajan porast prosječnih temperatura, što povećava rizik od toplotnog stresa, dugotrajnih sušnih perioda i promjena u lokalnim ekosistemima. Proljeće i jesen pokazuju blago pomjeranje toplijih perioda, što produžava vegetacione periode, ali može dovesti do neravnoteže u fenologiji biljaka i životinja, uključujući ranije cvjetanje i migracije.

Kada su u pitanju padavine, analiza srednjih mjesečnih i godišnjih vrijednosti za Sarajevo za referentne periode 1961.–1990. i 1991.–2020. ukazuje na blagi, ali uočljiv porast ukupnih godišnjih padavina. Ukupna suma padavina u periodu 1961.–1990. iznosila je 931,9 mm, dok je u periodu 1991.–2020. zabilježena vrijednost od 965,8 mm, što predstavlja povećanje od približno 3,6 % (LEAP, 2025).

Povećanje padavina je naročito uočljivo u proljetnim i jesenjim mjesecima, pri čemu april, maj, septembar i oktobar bilježe izraženije povećanje u odnosu na raniji referentni period. S druge strane, u ljetnim mjesecima, posebno u julu i augustu, dolazi do blagog smanjenja ili stabilizacije količine padavina. Ovakva mjesečna redistribucija ukazuje na promjene u sezonskoj dinamici padavina, što može imati utjecaja na lokalne hidrološke tokove.

U posljednje vrijeme ekstremne klimatske nepogode postale su sve učestalije, tako da se karakterišu zajedničkm imenom klimatske promjene. Sve su duži i češći sušni periodi i poplave, kao i sve veća prijetnja poljoprivrednim usjevima od toplotnog stresa tokom posljednjih

nekoliko decenija. Klimatske promjene utiču na poljoprivredu u BiH, donoseći kako pozitivne, tako i negativne posljedice. Duže vegetacijske sezone pogoduju ozimim usjevima, dok više temperature i nestašica vode ugrožavaju jare usjeve. Zbog blažih zima šire se područja pod voćnjacima i vinogradima. Ipak, postoji rizik od smanjenja prinosa i kvaliteta pašnjaka i krmnog bilja uslijed ekstremnih vremenskih pojava (TNC, 2016). Ove promjene mogu dodatno doprinositi modifikaciji mikroklima unutar općine Vogošća.

Podaci o padavinama i maksimalnim dnevnim temperaturama ($T_{\max}$) tokom ljetnih mjeseci 2026. godine (jun, jul i august) izmjereni za Sarajevo su, zbog male udaljenosti, relevantni i za područje općine Vogošća. Padavine u junu, julu i augustu 2026. godine su sabrene i upoređene s prosječnim sezonskim količinama u klimatskim periodima 1961–1990 i 1991–2020. godina. Istovremeno je izračunat prosjek dnevnih maksimalnih temperatura zraka ($T_{\max}$). Ti podaci pokazuju da su padavine tokom ljetnih mjeseci 2026. godine u regionu Sarajeva bila manje za 30% od tridesetogodišnjeg prosjeka, a temperatura viša za 2,5°C.

Tabela 1. Padavine (P) i prosjek dnevnih maksimalnih temperatura zraka u ljetu 2026.

Stanica	Padavine (jun, jul i august)				Maksimalna temperatura (jun, jul i august)	
	2026 (mm)	1961–1990 (mm)	1991–2020 (mm)	Deficit prema 1991–2020	2026 (°C)	Anomalija $T_{\max}$ (°C)
Bihać	99,1	325,9	276,1	–64,1%	33,0	+5,0
Sanski Most	153,4	293,1	245,1	–37,4%	31,4	+3,5
Tuzla	123,8	290,0	273,6	–54,8%	32,1	+4,1
Sarajevo	152,4	241,9	218,7	–30,3%	29,9	+2,5
Mostar	72,7	194,5	183,0	–60,3%	36,8	+4,7
Livno	159,3	217,3	184,7	–13,8%	29,7	+2,8

Izvor: Čadro, 2026.

Promjena klime u BiH ima značajan uticaj na postojeće sisteme uzgoja usjeva. Poljoprivredna proizvodnja malih razmjera, namijenjena vlastitim potrebama, veoma je osjetljiva na klimatske promjene jer u velikoj mjeri zavisi od vremenskih uslova. To je posebno značajno za kulture koje se uzgajaju na otvorenom, poput paradajza, paprika i krastavaca, a koje zahtijevaju znatne količine vode (Vaško i sar. 2024). Ono što bi se u sličaju proizvođača na području općine Vogošća trebalo uraditi je: povećati proizvodnju povrća u zatvorenom prostoru; povećati korištenje modernih sistema za navodnjavanje, prilagođenih raspoloživim vodnim resursima i potrebama usjeva i poboljšati sisteme odvodnje prilagođe ekstremnim uslovima padavina, usjevima i karakteristikama tla, uz osiguranje sredstava i mehanizama za njihovo održavanje.

2.2.4. Prirodna ograničenja za poljoprivrednu proizvodnju

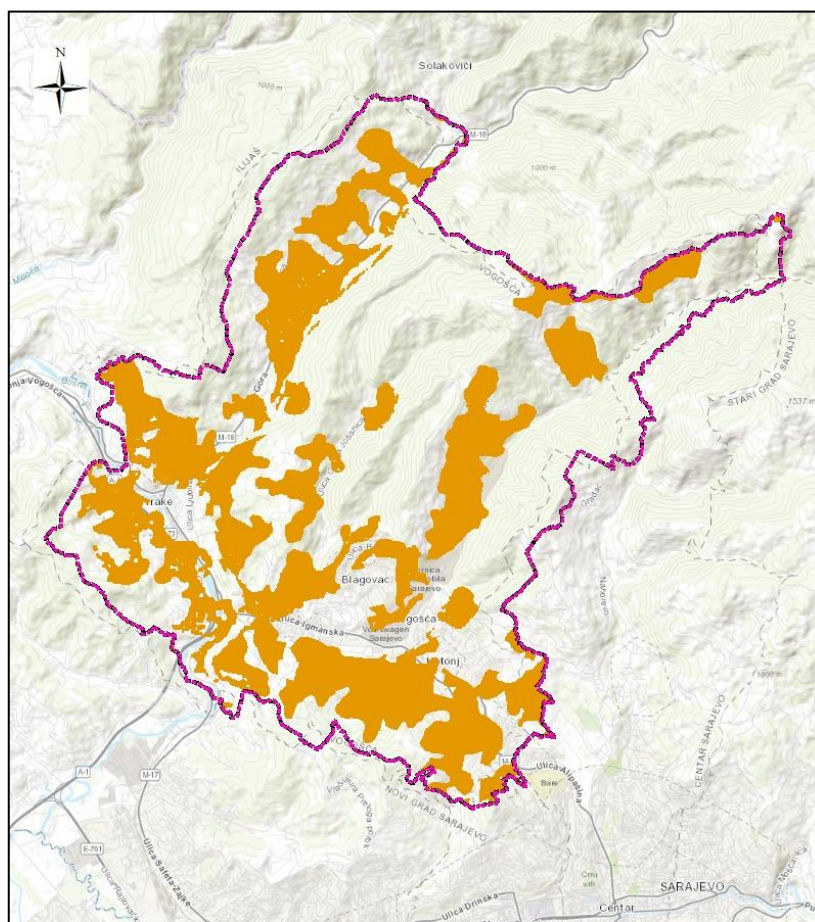
Bosna i Hercegovina nema ozvaničene kriterije za razgraničenje između povoljnih i manje povoljnih područja za bavljenje poljoprivredom. Kada se primjene kriteriji koji važe unutar EU (Uredba 1305/2013) za koje se očekuje da će uskoro biti ozvaničeni i u BiH čak 90% teritorije općine Vogošća bi ispunilo uslove da bude klasifikovano u manje povoljna područja za poljoprivrednu proizvodnju. To znači da je bavljenje poljoprivredom na tim područjima otežano zbog nepovoljnih uticaja jednog ili više ograničavajućih uslova istovremeno. Najveća ograničenja su nagib terena (veći od 15°), plitko tlo i nadomorska visina.

Tabela 2. Područja sa prirodnim ograničenjima za poljoprivrednu proizvodnju općine Vogošća

Opći indikatori	ha	%
Ukupna površina općine	7.168,60	100,00
Poljoprivredno zemljište	2.503,83	34,93
ANC indikatori		
Zemljište iznad 800 m nadmorske visine	421,76	16,84
Zemljište sa nagibom > °15	2.019,32	80,65
Dužina vegetacionog perioda (LGPT5<180)		
Suma temperatura/dani preko 5 stupnjeva (Tsum<1500)		
Zemljište čiji površinski horizont sadrži 30% ili više gline i unutar 100 cm se nalaze vertične osobine	41,30	1,65
Zemljište čija je dubina u cm od površine tla do matičnog supstrata <30cm (plitka tla)	874,83	34,94
Zemljišta sa prekomjernom kiselošću (pH <5,00)	3,82	0,15
Ukupno ANC zemljište (poljoprivredno zemljište pod prirodnim ograničenjima)	2.248,52	89,80

Izvor: Tim ANC projekta (2026)

Sinteza područja općine Vogošća sa izraženim prirodnim ograničenjima za poljoprivrednu proizvodnju grafički je predstavljena na karti 5.

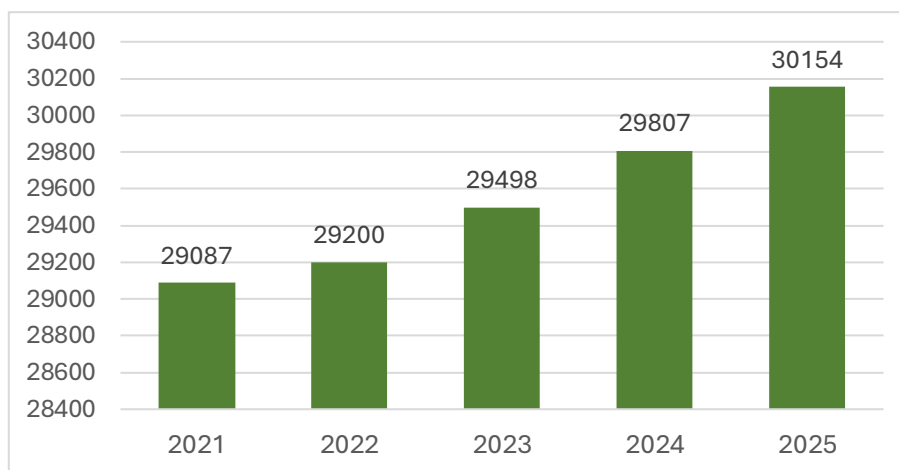
Izvor: Tim ANC projekta (2026)

Karta 5. Sinteza područja sa prirodnim ograničenjima za poljoprivrednu proizvodnju općine Vogošća

2.2.5. Ljudski resursi

Demografska obilježja

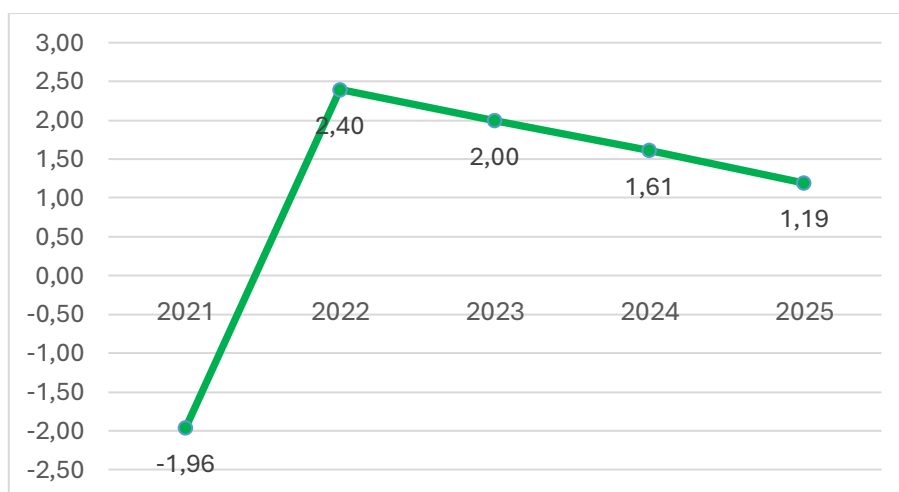
Općina Vogošća jedna je od rijetkih općina u Federaciji BiH sa tendencijom rasta ukupnog broja stanovništva. Tako je sa 29.087 stanovnika koliko je procijenjeno u 2021. godini, taj broj se povećao za 3,7% u 2025. godini kada je općina brojala 30.154 stanovnika. Zahvaljujući koninuiranom pozitivnom priraštaju broja stanovnika i doseljavanju mlađeg stanovništva iz drugih dijelova FBiH, Vogošća je jedna od “najmlađih” opština u BiH.

Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

Grafikon 2. Kretanje (procijenjenog) broja stanovnika u Općini Vogošća, Period 2021.- 2025.

Međutim, podaci o prirodnom priraštaju stanovništva u istom analiziranom periodu govori da i općina Vogošća ima određene demografske probleme što se može negativno odraziti na ekonomski i svaki drugi vid razvoja ne samo općine već i Kantona Sarajevo. Pregledom Grafikona 1 uočava se tendencija pada prirodnog priraštaja sa 2,40‰ u 2022. godini na 1,19 ‰ u 2025. godini. Negativan prirodni priraštaj je zabilježen u 2021. godini i iznosio je -1,96‰. U periodu 2022.-2025. godini broj novorođenih je veći od broja umrlih, ali kao što je prethodno rečeno ta razlika je sve manja u korist novorođenih.

Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

Grafikon 3. Kretanje prirodnog priraštaja stanovništva Općine Vogošća za period 2021.-2025. (u ‰)

Zahvaljujući koninuiranom pozitivnom priraštaju broja stanovnika od 2022. godine i doseljavanju mlađeg stanovništva iz drugih dijelova FBiH, Vogošća je jedna od “najmlađih” opština u BiH.

Prema podacima FZS za 2025. godinu, od ukupnog broja stanovnika najveći broj stanovnika je u intervalu radno sposobnog stanovništva od 15 do 65 godina (20.395 ili 67,6%). Mlađih do 15 godina je bilo 5.010 (16,6%), a starijih od 65 godina 4.749 (15,7%).

Podaci iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2013. godini omogućili su sagledavanje stanja u broju i strukturi domaćinstava prema tipu naseljenog mjesta na području općine Vogošća, što se može vidjeti u narednom tabelarnom pregledu.

Tabela 3. Broj domaćinstava po tipu naseljenih mjesta (urbano/ruralno) u Općini Vogošća i Kantonu Sarajevo (2013)

Područje	Broj domaćinstava			Struktura u % (Ukupno = 100)		
	Tip naseljenih mjesta			Tip naseljenih mjesta		
	Urbano	Ruralno	Ukupno	Urbano	Ruralno	Ukupno
Općina Vogošća	3.770	5.041	8.811	42,79	57,21	100,00
Kanton Sarajevo	130.124	18.736	148.860	87,41	12,59	100,00

Izvor: Popis stanovništva BiH 2013, Knjiga 1, Tabela Broj domaćinstava prema broju članova i tipu naseljenog mjesta po općinama/gradovima

U 2013. godini na području općine Vogošća živi ukupno 8.811 domaćinstava od čega je 57,21%% ili 5.041 smješteno u ruralnim naseljenim mjestima, a 42,79% ili 3.770 domaćinstava u urbanom dijelu Općine. U ukupnom broju ruralnih domaćinstava na području Kantona Sarajevo (18.736), općina Vogošća participira sa više od jedne četvrtine (26,91%).

Prema zvaničnim podacima iz Popisa 2013. godine na području Općine Vogošća ukupno živi 26.343 stanovnika, od čega 10.568 (40,12%) živjelo u urbanim područjima, a 15.755 (59,88%) u ruralnim područjima (tabela 6).

Tabela 4. Broj i struktura stanovništva po spolu i tipu naseljenih mjesta (urbano/ruralno) u Općini Vogošća (2013)

Opis	Urbano	Ruralno	Ukupno	Ruralno/ Ukupno
Ukupno	10.568	15.775	26.343	59,88
Muški	4.864	7.742	12.606	61,42
Ženski	5.704	8.033	13.737	58,48
Ženski/Ukupno (%)	53,97	50,92	52,15	

Izvor: Popis stanovništva 2013, Knjiga 1, Tabela Stanovništvo prema starosti po petogodištima, spolu i tipu

Od ukupnog broja stanovnika Općine Vogošća, 12.606 su muškarci, a 13.737 su žene (58,48%). U urbanim dijelovima Općine Vogošća žene participiraju sa 53,97%, a u ruralnim dijelovima gotovo identično kao i muškarci sa 50,92%.

Neki (prirodni priraštaj) od iznesenih demografskih pokazatelji na nivou općine Vogošća ukazuju na određena negativna kretanja u analiziranom periodu 2021.-2025. i traže odgovarajuću reakciju donosioca prije svega političkih odluka. Svakako da ova činjenica treba biti jedna od prijetnji (slabosti) u definiranju budućih strateških pravaca djelovanja i mjera poljoprivredne/ruralne politike.

Zaposlenost i tržište rada

Nezaposlenost stanovništva jedan od većih ekonomskih, ali i političkih i socijalnih problema području Općine Vogošća. Ukupna nezaposlenost je visoka, sa pozitivnom tendencijom njenog smanjenja, i kreće se u analiziranom periodu od 46,4% (2014) do 36,3% (2021). U 2019. godini se bilježi najniža stopa nezaposlenost (35,5%), da bi u 2020. i 2021. godini došlo do blagog rasta nezaposlenosti (manje od 1%), što je vjerovatno posljedica pandemije COVID-19 virusa.

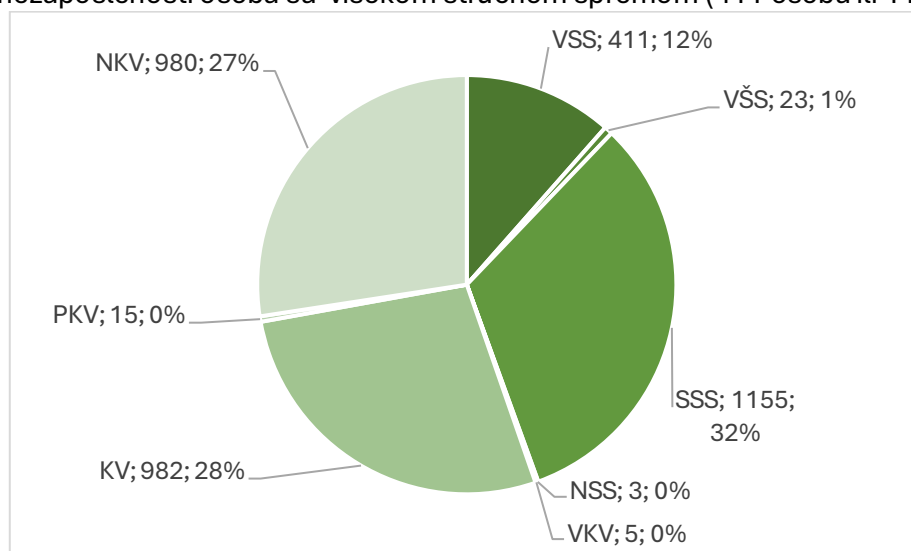
Ukupan broj nezaposlenih osoba je značajno smanjen sa 4.575 (2021) na 3.574 (2025). Veći je broj nezaposlenih ženskih osoba u odnosu na muške osobe. U 2025. godini od ukupno 3.574 nezaposlenih osoba 2.361 ili dvije trećine (66,06%) su bili žene, dok su 1.213 ili 33,94% bili muškarci.

Tabela 5. Zaposlenost i nezaposlenost u Općini Vogošća za period 2021.-2025.

Opis	2021	2022	2023	2024	2025
Radna snaga	10.650	10.472	10.358	10.516	10.570
Zaposleni	6.075	6.188	6.437	6.888	6.996
Nezaposleni	4.575	4.284	3.921	3.628	3.574
Od toga					
Muškarci	1.584	1.490	1.307	1.196	1.213
Žene	2.991	2.794	2.614	2.432	2.361
Stopa nezaposlenosti (%)	42,96	40,91	37,85	34,50	33,81

Izvor: Statistički tematski bilten Zaposlenost, nezaposlenost i plaće Federalnog zavoda za statistiku i Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

U Općini Vogošća najveći broj nezaposlenih (Grafikon 3) osoba je sa srednjom stručnom spremom, odnosno 1.155 osobe ili 32,32% od ukupno nezaposlenih. Ovu grupu prate kvalifikovani radnici čiji je udio nezaposlenosti 27,48% ili 982 osoba i nekvalifikovani radnici kojih je ukupno 980 osoba što čini 27,42% ukupno nezaposlenog kadra. Potrebno je istaknuti visok nivo nezaposlenosti osoba sa visokom stručnom spremom (411 osoba ili 11,50%).

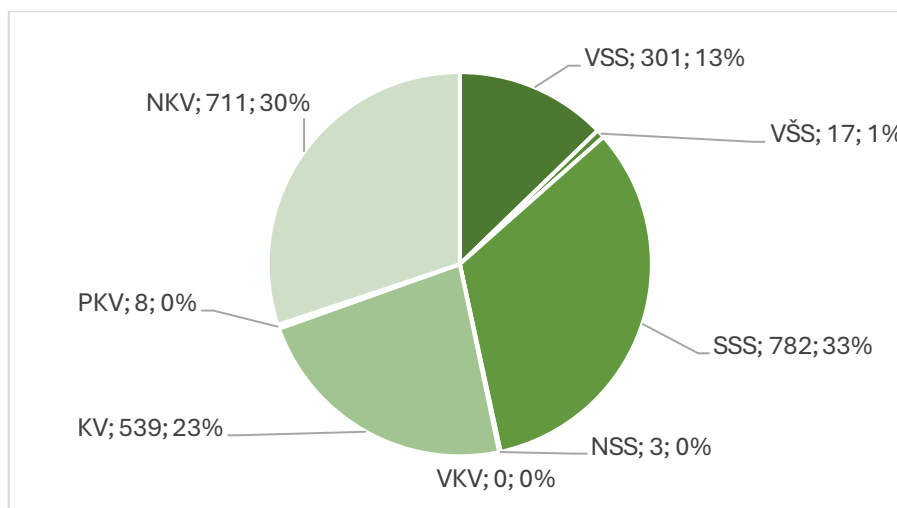

Izvor: Statistički tematski bilten Zaposlenost, nezaposlenost i plaće, 2025

Napomena: VSS - visoka stručna sprema, VŠS - viša stručna sprema, SSS - srednja stručna sprema, VKV visoko kvalifikovani, (radnici) KV - kvalifikovani (radnici), PKV - prekvalifikovani (radnici), NKV – nisko-kvalifikovani (radnici).

Grafikon 4: Struktura nezaposlenih osoba prema stručnoj spremi u Općini Vogošća (2025)

Posmatrajući strukturu nezaposlenih žena prema njihovoj stručnoj spremi u 2025. godini, može se istaći sljedeće: od ukupno 2.361 nezaposlenih žena, 33,12% (782) ima srednju stručnu spremu, nekvalifikovanu radnu snagu čini 30,11% (711) nezaposlenih žena, dok je 22,83% (539) žena kvalifikovana radna snaga. Slično strukturi ukupne nezaposlenosti i kod nezaposlenosti žena visoko je učešće ženskih osoba sa visokom stručnom spremom (301 osoba ili 12,75%). Zapravo, u strukturi ukupne nezaposlenosti osoba sa visokom stručnom spremom žene participiraju sa gotovo tri četvrtine (73,24%).

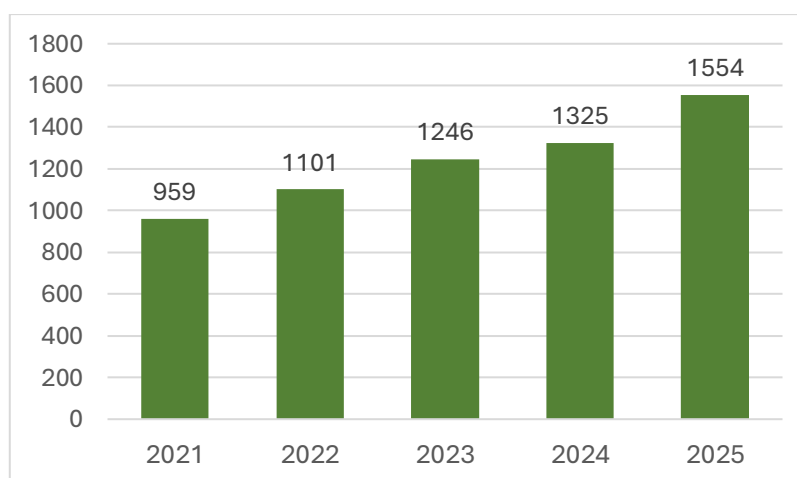

Izvor: Statistički tematski bilten Zaposlenost, nezaposlenost i plaće, 2025

Napomena: VSS - visoka stručna sprema, VŠS - viša stručna sprema, SSS - srednja stručna sprema, VKV visoko kvalifikovani, (radnici) KV - kvalifikovani (radnici), PKV - prekvalifikovani (radnici), NKV – nisko-kvalifikovani (radnici).

Grafikon 5: Struktura nezaposlenih žena prema stručnoj spremi u Općini Vogošća (2025)

Posljednji ekonomski pokazatelj koji je analiziran u dijelu analize tržišta rada je kretanje visine prosječne mjesečne neto plaće u periodu 2021.-2025. U ovom period u Općini Vogošća zabilježena je tendencija povećanja mjesečne neto plaća. Neto plaća u 2021. godini je iznosila 907 KM i nakon toga stalno rasla tako da je u 2021. godini dostigla nivo od 1.091 KM (indeks 120). Prosječna neto plaća u Općini Vogošća u 2025. godini je nešto manja (97%) u odnosu na prosječnu plaću koja je ostvarena u Federaciji BiH.

Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

Grafikon 6: Prosječna neto plaća u Općini Vogošća, Period 2021. - 2025., U KM

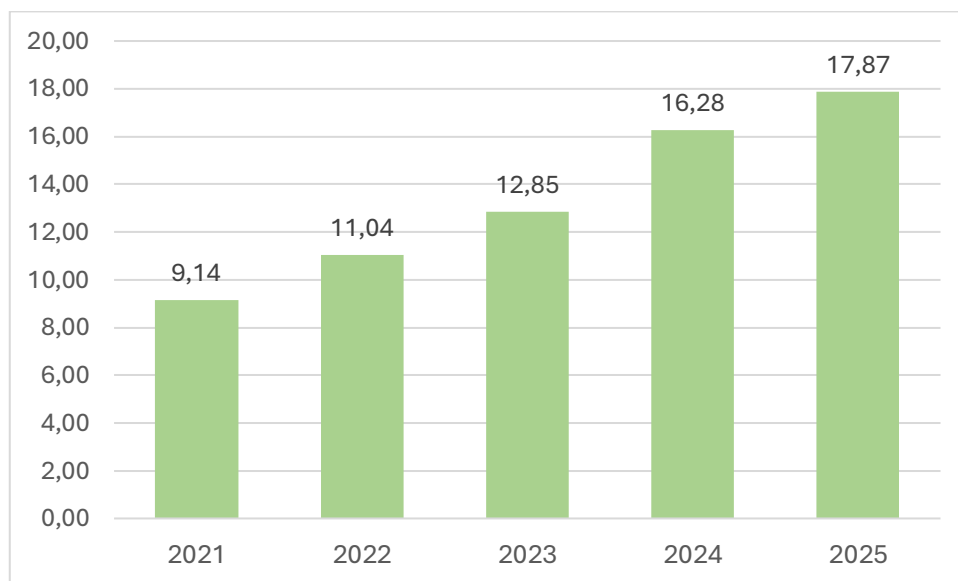
2.2.6. Dostignuti nivo razvoja ekonomskih aktivnosti

Indeks razvijenosti

U nedostatku oficijelnih statističkih podataka na nivou općina/gradova u Federaciji BiH o bruto vrijednosti proizvodnje (ukupno i po stanovniku) i bruto dodanoj vrijednosti za dostignuti nivo razvoja ekonomskih aktivnosti na području općine Vogošća korišten je pokazatelj indeks razvijenosti kao kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih socio-ekonomskih pokazatelja radi mjerenja stepena razvijenosti jedinica lokalne samouprave i kantona. Izradom indeksa razvijenosti se postiže osiguravanje podataka za pripremu politika uravnoteženog regionalnog razvoja kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji BiH, osiguravanje podataka za praćenje ili monitoring razvoja jedinice lokalne samouprave (JLS) i kantona, a samim tim i pretpostavki monitoring rezultata realizacije strategija razvoja JLS i kantona³. Prema podacima za 2025. godinu općina Vogošća je smještena na sedmu poziciju (od 79) i pri samom je vrhu tabele razvijenosti JLS u Federaciji BiH. Indeks razvijenosti u 2025. godini je bio 1,30 što je veoma blizu, sa izuzetkom općine Centar Sarajevo (2,19), najrazvijenijim općinama Federacije BiH (npr. Novo Sarajevo 1,60, Trnovo 1,53, Ilidža 1,41, Stari Grad Sarajevo 1,33).

Prihodi od poreza

Na području Općine Vogošća u 2025. godini je registrovano ukupno 2.045 pravnih poslovnih subjekata, 1.048 jedinice su u statusu pravnih lica, 371 kao podružnice u sastavu pravnih lica te 656 obrta fizičkih lica (FZPR, 2026)..

Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

Grafikon 7: Prihodi od poreza u Općini Vogošća u periodu 2021. -2025., U milionima KM

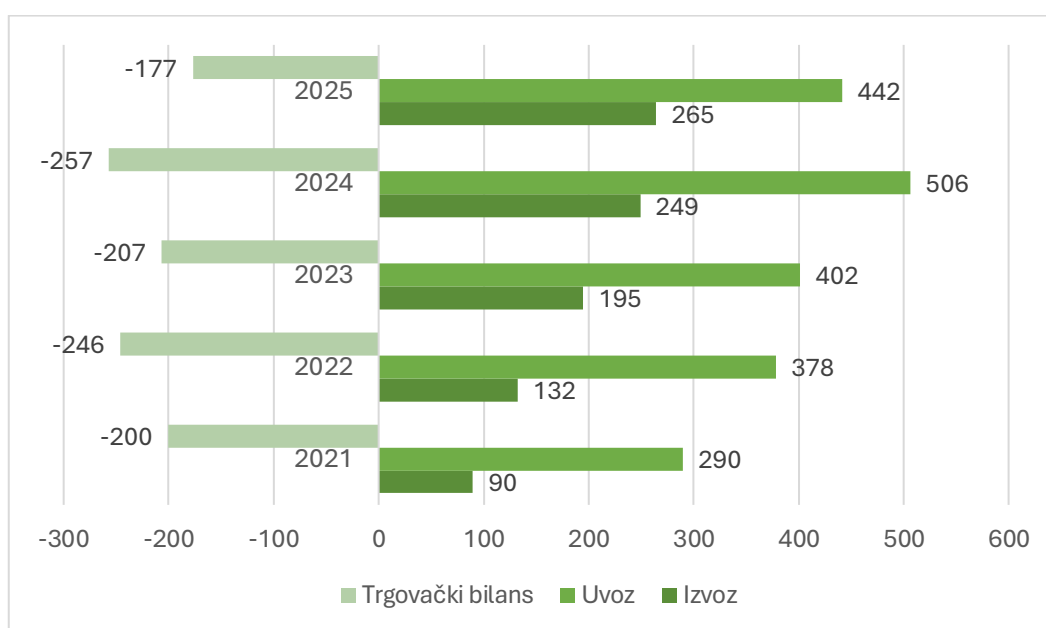
Pregledom Grafikona 6 može se vidjeti iznos prihoda od poreza u Općini Vogošća. Vrijednost ovog ekonomskog pokazatelja je bila najniža u 2021. godini kada su prihodi bili 9,14 miliona KM,

³ Za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji BiH koriste se sljedeći indikatori: a) prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1); b) stepen zaposlenosti (X2); c) kretanje stanovništva (X3); d) udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4); e) stepen obrazovanja radne snage (X5).

a nakon toga prihodi od poreza stalno rastu i najveći nivo dostižu u 2025. godini u visini od 17,87 miliona KM, što je gotvo dvostruko više (95,58%) u odnosu na baznu 2021. godinu.

Trgovački bilans

Općina Vogošća bilježi negativan trgovinski bilans u posmatranom period od 2021.-2025. godine, što znači da je vrijednost uvoza nadmašuje vrijednost izvoza. Ipak, u spomenutom analiziranom periodu zabilježen je pozitivan trend smanjivanja trgovačkog debalansa sa 200 miliona KM koliko je iznosio u 2021. godini na 177 miliona KM u 2025. godini. Vrijednost uvezenih roba raste u posmatranom periodu i najviši nivo dostiže u 2024. godini (506 miliona KM). S druge strane pozitivna je činjenica da i izvoz roba sa područja Općine Vogošća konstantno raste i sa 90 miliona KM u 2021. godini se gotovo utrostručio u 2025. godini dostigavši vrijednost od 265 miliona KM.

Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

**Grafikon 8. Ukupni izvoz i uvoz roba u Općini Vogošća,
Period 2021.-2025., U milionima KM**

Vrijednost poljoprivredne proizvodnje

Vrijednost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda (engl. Gross Agricultural output) na području Općine Vogošća u periodu 2021.-2025. ima tendenciju stalnog rasta. U 2021. godini ukupni poljoprivredni output je iznosio 3,55 miliona KM, što je znatno manje u odnosu na 2025. godinu kada je njegova vrijednost dosegla 6,17 miliona KM što je povećanje za 74%.

**Tabela 6. Vrijednost poljoprivredne proizvodnje općine Vogošća,
Period 2021.-2025., U 000 KM**

Vrsta proizvoda	2021	2022	2023	2024	2025
Biljna proizvodnja					
Žitarice	6,36	8,72	3,72	2,53	2,75
Industrijsko bilje	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krmno bilje	1,25	1,26	1,29	0,96	0,85
Povrće i hortikulturni proizvodi	53,04	59,71	97,65	86,86	91,50
Krompir	70,00	112,00	115,50	104,00	91,00
Voće	93,94	116,82	56,83	72,02	81,49
Ostali biljni proizvodi	3,00	3,50	3,50	4,00	4,50
Vrijednost biljne proizvodnje	227,58	302,01	278,48	270,37	272,10
Animalna proizvodnja					
Goveda (meso)	955,59	1.605,44	1.531,16	1.697,61	1.820,75
Svinje (meso)	5,32	6,05	4,18	4,30	2,74
Ovce (meso)	457,33	760,94	810,11	806,59	833,35
Perad (meso)	144,48	131,56	158,34	169,26	177,32
Ostale životinje (meso)	6,10	6,40	6,80	6,60	7,00
Mlijeko	1.159,66	1.601,09	2.366,15	2.253,82	2.505,82
Jaja	399,96	420,00	599,94	414,00	450,23
Med	186,00	182,25	16,68	142,80	96,10
Ostali animalni proizvodi	3,00	4,00	4,00	4,00	5,00
Vrijednost animalne proizvodnje	3.317,43	4.717,72	5.497,36	5.498,98	5.898,29
UKUPNA VRIJEDNOST POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA	3.545,02	5.019,73	5.775,84	5.769,35	6.170,39
Struktura (%)					
Vrijednost biljne proizvodnje	6,42	6,02	4,82	4,69	4,41
Vrijednost animalne proizvodnje	93,58	93,98	95,18	95,31	95,59
Ukupna vrijednost poljoprivrednih proizvoda	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: Vlastita izračunavanja ekspertnog tima na bazi podataka o proizvodnji, procjeni proizvodnje mesa i prosječnim otkupnim cijenama na nivou BiH.

U strukturi ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje dominira animalna proizvodnja koja učestvuje u prosjeku sa oko 95%, dok biljna proizvodnja čini u prosjeku samo 5%. Najvažnije poljoprivredne proizvodnje koje najviše doprinose ukupnim prihodima iz poljoprivrede su proizvodnja goveđeg mesa, proizvodnja mlijeka i proizvodnja ovčijeg mesa.

2.3. Poljoprivredna proizvodnja

2.3.1. Opšta ocjena stanja

Poljoprivreda predstavlja važan segment ukupnog razvoja Općine Vogošća uprkos činjenici da je riječ o pretežno urbanoj odnosno industrijskoj općini u neposrednoj blizini Sarajeva. Prirodni resursi, raspoloživo poljoprivredno zemljište, povoljni klimatski uslovi i dugogodišnja tradicija bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom predstavljaju značajan razvojni potencijal ruralnog prostora općine. Na području Vogošće poljoprivredna proizvodnja odvija se uglavnom na manjim porodičnim gazdinstvima, pri čemu dominira stočarstvo, dok je biljna proizvodnja

odnosno voćarstvo, povrtlarstvo i ratarstvo značajno manje zastupljeno. Iako je posljednjih decenija došlo do smanjenja obradivih površina usljed urbanizacije, promjene namjene zemljišta i zarastanja obradivih površina i pašnjaka, još uvijek postoje značajne površine koje mogu biti stavljene u funkciju intenzivnije poljoprivredne proizvodnje. Najzastupljenije ratarske kulture su pšenica, krompir i crni luk te djetelina koja kao krmna kultura služi za ishranu stoke. Proizvodnja ratarskih kultura uglavnom je usmjerena na zadovoljenju potreba domaćinstva i lokalnih poljoprivrednih proizvođača, dok je tržišna proizvodnja prisutna u manjem obimu. Dodatni izazovi predstavljaju usitnjenost poljoprivrednih parcela, nedovoljna mehanizovanost pojedinih gazdinstava, loša putna komunikacija do parcela, starenje seoskog stanovništva i nedostatak radne snage te sve izraženije klimatske promjene koje negativno utiču na visinu i stabilnost prinosa. S druge strane, blizina velikog tržišta Kantona Sarajevo pruža značajne razvojne mogućnosti za plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda. Kroz unapređenje infrastrukture, podsticajne mjere, edukaciju poljoprivrednih proizvođača, okrupnjavanje proizvodnje, primjenu savremenih tehnologija i razvoj sistema navodnjavanja i zaštite moguće je povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje. Stoga Strategija ruralnog razvoja Općine Vogošća treba biti usmjerena na očuvanju poljoprivrednog zemljišta, povećanje produktivnost, jačanje porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, podsticanje mladih da ostanu na selu i razvijaju vlastitu proizvodnju, te stvaranje uslova za održiv i konkurentan razvoj ruralnog prostora u skladu sa principima zaštite okoliša održivog razvoja.

2.3.2. Broj i struktura obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi od 2009. godine na području Federacije BiH pokrenut je postupak registracije poljoprivrednih gazdinstava. Ciljevi upisa su da se racionalnije i kvalitetnije planiraju mjere nadležnih organa za pružanje podrške razvoju poljoprivrede i ruralnog razvoja i postepeno usklađivanje sa procedurama EU. Upis u registre je obavezan za sva pravna i fizička lica koja podnose zahtjeve za novčane i druge oblike podrške u poljoprivredi ili prodaju vlastite proizvode na tržištu.

Registrom poljoprivrednih gazdinstava uveo se sistem kontrole, praćenja i usklađenosti sistema plaćanja, čime se ujedno razvio i pravni okvir za uspostavu jedinstvenog sistema na nivou države Bosne i Hercegovine u svrhu podrške mjerama politike u sektoru poljoprivrede i privlačenja sredstava EU, te sredstava iz drugih međunarodnih fondova. Nažalost, sam Registar nije dovoljan za potpunu administrativnu kontrolu i neophodan još čitav niz drugih aktivnosti i sistema poput LPIS-a (Sistema za identifikaciju poljoprivrednih parcela), kako bi se BiH i njene niže administrativne jedinice uključujući i općinski nivo približile i u konačnici harmonizirale sa EU CAP IACS-om (Integralnim administrativnim i kontrolnom sistemom).

2.3.2.1. Registrovana obiteljska poljoprivredna gazdinstva

Na području općine Vogošća sredinom 2026. godine bilo je registrovano 801 poljoprivredno gazdinstvo, od čega su 724 bila porodična gazdinstva, a 67 ih je u statusu pravnih subjekata.

Tabela 7. Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na području općine Vogošća

Ukupan broj registrovanih gazdinstava	Ukupna površina (ha)	Broj porodičnih PG	Broj PG poslovnih subjekata	Broj članova PPG	Broj zaposlenih	Broj aktivnih gazdinstava	Broj pasivnih gazdinstava
801	436,36	734	67	1.468	159	801	0

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Registar poljoprivrednih gazdinstava

Prosječna korištena poljoprivredna površina po registrovanom poljoprivrednom gazdinstvu je iznosila 0,54 ha, dva člana domaćinstva su u prosjeku bila po jednom registrovanom porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu, dok je jedno registrovano poljoprivredno gazdinstvo kao poslovni subjekt dolazilo 2,37 zaposlenih. Sva registrovana poljoprivredna gazdinstva su bila aktivna.

Nažalost, u BiH još nije urađen poljoprivredni popis⁴ koji bi omogućio sagledavanje stvarne slike o broju, veličini, strukturi i drugim važnijim parametrima na nivou poljoprivrednih gazdinstava - farmi. No bez obzira na ovu činjenicu, sa sigurnošću se može reći da je jedan od ključnih problema kada govorimo o zemljištu na području općine Vogošća usitnjen i fragmentiran domaći posjed što onemogućava osavremenjivanje farmerske proizvodnje. Ovome u prilog ide podatak da prosječna veličina farme u Federaciji BiH 2,5 ha, u prosjeku s devet parcela (Ekonomski fakultet Tuzla, 2026). Na području općine Vogošća privatni zemljišni posjedi dosta usitnjeni što doprinosi niskom nivou produktivnosti posjeda i ograničenju mogućnosti poljoprivrednika da prihvate moderne sisteme upravljanja.

2.3.2.2. Opremljenost poljoprivrednom mehanizacijom

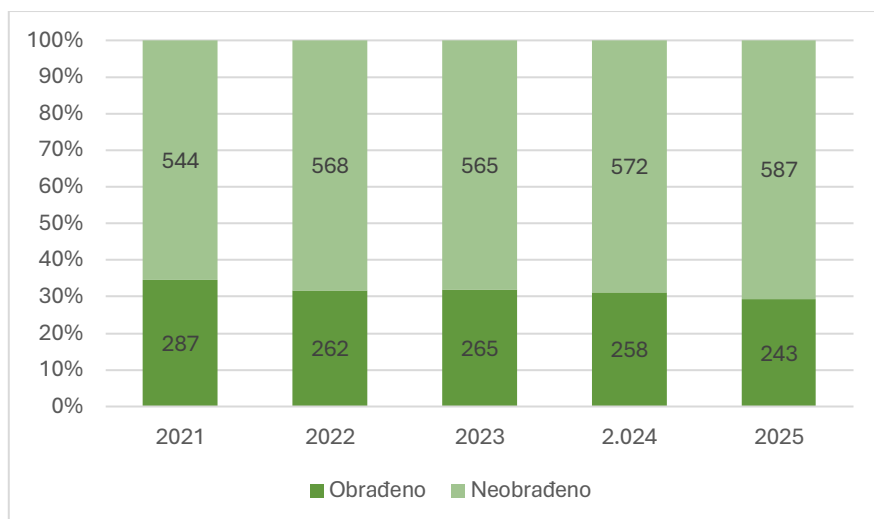
Nedostatak poljoprivrednog popisa u BiH onemogućuje sagledavanje stvarne slike o broju, veličini, strukturi i drugim važnijim pokazateljima opremljenosti poljoprivrednih gospodarstava mehanizacijom. Prema podacima iz aktuelne Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH i prema procjenama eksperata prosječna starost traktora u Federaciji BiH je oko 30 godina što zajedno sa prosječnim angažmanom traktora koji se kreće oko 100 radnih sati godišnje daje veoma lošu sliku stanja mehanizacije u Federaciji BiH. Sigurno je da i na području općine Vogošća slika nije drugačija. Niska i nedovoljna budžetska izdvajanja sa svih nivoa vlasti (entitetski, kantonalni i općinski) za investicije u poljoprivrednu mehanizaciju u okviru strukturalnih mjera i mjera ruralnog razvoja, i skromni prihodi poljoprivrednih proizvođača ograničavaju nabavu nove mehanizacije i modernizaciju poljoprivredne proizvodnje.

2.3.3. Biljna proizvodnja

Oranice i bašte sa 830 ha čine 31,4% ukupnog poljoprivrednog zemljišta općine Vogošća, što omogućuje intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju. Voćnjaci sa 633 ha čine jednu četvrtinu (24%) ukupnih poljoprivrednih površina, a ostatak su prirodne livade (969 ha) i pašnjaci (210 ha). Oranične površine se ne iskorištavaju dovoljno, što je inače fenomen cijele Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije BiH⁵.

⁴ Bosna i Hercegovina je trenutno jedina država u Evropi, uključujući i zemlje zapadnog Balkana, koja nema osnovnih strukturalnih podataka o poljoprivrednim gazdinstvima, odnosno nema proveden sveobuhvatni popis poljoprivrede. Posljednji popis poljoprivrede na teritoriji BiH proveden je 1960. godine, a od tada su prikupljani samo osnovni podaci o poljoprivredi u okviru popisa stanovništva, uključujući i popis proveden 2013. godine. Poljoprivredni popis na području BiH očekivao se u 2023. godini, ali nažalost do danas nije proveden. Posljednje aktivnosti u vezi Popisa su bile u junu 2026. godine kada je izvršen Porbni popis poljoprivrede sa ciljem testiranja metodologije, organizacije rada, upitnika i informacionih rješenja koja će se koristiti tokom budućeg Popisa poljoprivrede u BiH. Prije ovoga urađen je pilot popis poljoprivrede koji je na području Federacije BiH sproveden od strane Federalnog zavoda za statistiku (septembar-novembar 2022. i obuhvatio je oko 8.700 poljoprivrednih gazdinstava u svih deset kantona u Federaciji BiH.

⁵ U Federaciji BiH prosječno se u periodu 2021.-2025. godina zasijavalo 198.000 ha odnosno 48,8% ukupnih oraničnih površina, dok je više od polovine (208.000 ha) ostalo kao ugar ili neobrađeno zemljište.

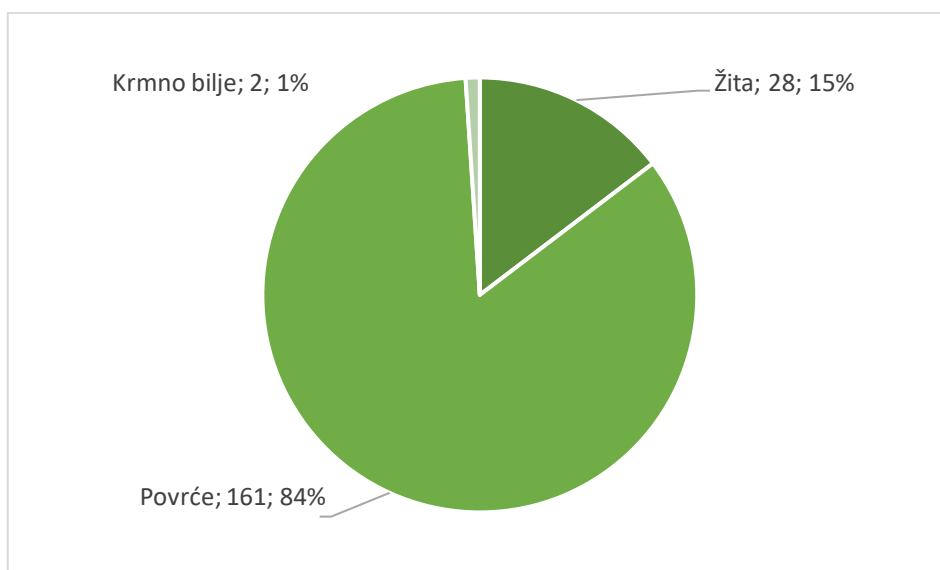
Izvor: Bilteni Federalnog zavoda za programiranje razvoja Socio-ekonomski pokazatelji po općinama

Grafikon 9. Odnos obrađenih i neobrađenih oraničnih površina na području Općine Vogošća, U ha i %, Period 2021.-2025.

U 2025. godini od ukupno 830 ha oraničnih površina 29,3 % odnosno 243 ha je bilo zasijano nekom od biljnih poljoprivrednih kultura, dok je 70,7% odnosno 587 ha bilo neobrađeno ili ostalo kao ugar. Ovakav ili vrlo sličan odnos prisutan je kroz cijeli analizirani period 2021.-2025.

2.3.3.1. Ratarstvo

Najvažnija ratarska proizvodnja na području općine Vogošća je proizvodnja povrća koje je u ukupnim zasijanim oraničnim površinama participirala sa 84% ili sa 161 ha. Konfiguracija terena, nadmorska visina i kvaliteta tla daju relativno skromne mogućnosti za ozbiljniji uzgoj žita, pa je od ukupnih 243 ha zasijanih oraničnih površina (u 2025. godini), 15% ili 28 ha se odnosilo na uzgoj ove grupe poljoprivrednih kultura. Krmno bilje je minorno zastupljeno i sa ukupnih 2 ha pokazuje ekstenzivni karakter stočarske proizvodnje.

Izvor: Bilten Biljna proizvodnja u Federaciji BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo.

Grafikon 10. Struktura zasijanih oraničnih površina na području Općine Vogošća u ha i % (2025)

2.3.3.2. Proizvodnja žita

Najvažnija žitna kulture na području općine Vogošća su pšenica i zob, raž puno manje dok se ječam ne uzgaja od 2022. godine. U 2025. godini pšenica je bila požnjevena sa 13 ha, zob sa 10 ha, a raž sa 5 ha. Ukupna proizvodnja žita je veoma skromna i kreće se od 17 tona u 2021. godini do svega 7 tona u 2025. godini.

Tabela 8. Požnjevena površina, ukupni i prosječni prinosi važnijih žitnih kultura na području Općine Vogošća za period 2021.-2025.

Kultura	2021	2022	2023	2024	2025
Požnjevena površina (ha)					
Pšenica	18	20	20	13	13
Raž	8	7	5	5	5
Ječam	3	5	0	0	0
Zob	10	10	10	10	10
Prinos (u tonama)					
Pšenica	9	8	6	4	4
Raž	3	2	1	1	1
Ječam	1	1	0	0	0
Zob	4	3	3	2	2
Prosječni prinos (u tona/ha)					
Pšenica	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3
Raž	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Ječam	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
Zob	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2

Izvor: Bilten Biljna proizvodnja u Federaciji BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo.

Ovi podaci govore da je proizvodnja žita naturalnog karaktera i služi za vlastite potrebe domaćinstva. Prosječni prinosi svih žitnih kultura su značajno ispod standardnih i očekivanih vrijednosti što dodatno potvrđuje nekomercijalnu opredjeljenost proizvođača.

2.3.3.3. Proizvodnja povrća

Proizvodnja povrća i po prostornoj zastupljenosti i po proizvedenim količinama je dio biljne proizvodnje koji je značajno zastupljen na području općine Vogošća. Glavni faktor ovakvom stanju treba tražiti u blizini tržišta (grad Sarajevo) ali i u prilično povoljnom ambijentu (klimatski uslovi) za intenzivniju povrtlarsku proizvodnju na otvorenom. U 2025. godini ukupne zasijane površine na otvorenom su iznosile 161 ha. Najvažnija vrsta povrtlarske proizvodnje na području općine Vogošća je proizvodnja krompira čije požnjene površine u periodu 2021.-2025. pokazuju, sa izuzetkom 2023. godine, stabilnost krećući se između 130 i 140 ha.

Proizvodnja krompira se odvija na nešto više četiri petine (80,75%) zasijanih površina u 2025. godini i najvažnija je komercijalna kultura za ostvarivanje prihoda poljoprivrednih gazdinstava. Od ostalih kultura još se izdvaja grah i crni luk koji sa po 10 ha zasijanih površina čine 12,42% ukupnih zasijanih površina na otvorenom. Ostale kulture kao što su kupus i paradajz imaju manji značaj. Kao i kod proizvodnje žita i kod proizvodnje povrća (na otvorenom) su izražena variranja ionako skromnih prinosa iz godine u godinu kao rezultat klimatskih prilika i nedostatka odgovora kroz primjenu adekvatne agrotehnike. Ovo je posebno izraženo kod proizvodnje najvažnije povrtlarske kulture krompira. Ukupna proizvodnja krompira varira od 420 tona (2021. i 2022. godina) do 21 tone (2023), dok prosječni prinosi za ovu kulturu se kreću od 3,0 t/ha (2021. i 2022. godina) do 0,2 t/ha (2023). Prosječni prinosi ostalih povrtnih kultura, posebno u

periodu 2023. – 2025. godinu su značajno ispod 1 tone po ha što govori o veoma ekstenzivnom nivou proizvodnje i orijentaciji za proizvodnju za vlastite potrebe.

Tabela 9. Požnjevena površina, ukupni i prosječni prinosi važnijih povrtnih kultura na području Općine Vogošća za period 2021.-2025. (Proizvodnja na otvorenom)

Kultura	2021	2022	2023	2024	2025
Požnjevena površina (ha)					
Krompir	140	140	105	130	130
Grah	8	6	10	10	10
Crni luk	15	16	20	10	10
Kupus	3	3	0	5	5
Paradajz	6	6	5	6	6
Prinos (u tonama)					
Krompir	420	420	21	39	65
Grah	10	9	1	1	1
Crni luk	30	32	2	2	2
Kupus	6	6	0	1	1
Paradajz	18	18	1	3	3
Prosječni prinos (u tona/ha)					
Krompir	3,0	3,0	0,2	0,3	0,5
Grah	1,3	1,5	0,1	0,1	0,1
Crni luk	2,0	2,0	0,1	0,2	0,2
Kupus	2,0	2,0	0,1	0,2	0,2
Paradajz	3,0	3,0	0,2	0,5	0,5

Izvor: Bilten Biljna proizvodnja u Federaciji BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo.

Na području općine Vogošća posljednjih godina sve je prisutnija proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru, kao rezultat sve veće zainteresovanosti lokalnih proizvođača, povoljnih prilika za dobivanje plastenika kroz budžetske mjere podrške konkurentnosti sa federalnog i kantonalnog nivoa te donacija od drugih donatora prisutnih na području općine Vogošća.

U narednom tabelarnom pregledu se može vidjeti proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru na području Općine Vogošća iskazama kroz požnjevenu površinu, ukupne i prosječne prinosi važnijih povrtnih kultura za period 2021.-2025.

Tabela 10. Požnjevena površina, ukupni i prosječni prinosi važnijih povrtnih kultura na području Općine Vogošća za period 2021.-2025. (Proizvodnja u zaštićenom prostoru)

Kultura	2021	2022	2023	2024	2025
Požnjevena površina (m²)					
Paradajz	5.900	6.000	6.400	6.450	6.450
Paprika	2.900	3.000	3.100	3.150	3.150
Krastavac	3.000	3.000	3.300	3.200	3.200
Zelena salata	1.000	1.000	1.700	1.000	1.700
Mladi luk	1.500	1.500	1.500	1.800	1.500
Špinat	650	700	700	700	700
Tikvice	500	500	500	500	400
Blitva	400	400	400	400	300

Prinos (u kg)					
Paradajz	3.500	3.600	4.400	5.040	4.905
Paprika	1.200	1.200	1.020	1.350	1.620
Krastavac	1.200	1.200	1.650	1.620	1.640
Zelena salata	200	200	900	200	1.250
Mladi luk	850	900	900	900	750
Špinat	140	140	140	140	140
Tikvice	100	100	50	50	40
Blitva	80	80	80	80	60
Prosječni prinos (u kg/m²)					
Paradajz	0,59	0,60	0,69	0,78	0,76
Paprika	0,41	0,40	0,33	0,43	0,51
Krastavac	0,40	0,40	0,50	0,51	0,51
Zelena salata	0,20	0,20	0,53	0,20	0,74
Mladi luk	0,57	0,60	0,60	0,50	0,50
Špinat	0,22	0,20	0,20	0,20	0,20
Tikvice	0,20	0,20	0,10	0,10	0,10
Blitva	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku, Sarajevo.

Njavažnija povrtlarska kultura koja se plastenički uzgaja na području općine Vogošća u 2025. godini je paradajz (0,65 ha) kojeg slijedekrastavac (0,32 ha) i paprika (0,31 ha), dok manju važnost imaju proizvodnja mladog luka i špinata. Ukupna godišnja plastenička proizvodnja dostiže nivo od 10 tona i veći dio se koristi za vlastite potrebe, a amnji dio se plasira na lokalno tržište. Podaci o prosječnim prinosima svih uzgajanih kultura (manji od 10 t/ha) ukazuju na nedovoljnu intenzivnost proizvodnje i potrebu većeg nivoa agrotehnike i tehnološkog znanja proizvođača.

2.3.3.4. Proizvodnja krmnog bilja

Ekstenzivna stočarska proizvodnja i korištenje prirodnih travnjačkih površina (prirodne livade i pašnjaci) su osnovno opredjeljenje poljoprivrednih gazdinstava koja se bave stočarskom proizvodnjom na području općine Vogošća. Kao posljedica ovakvog odnosa, vrlo je skromno učešće krmnih kultura u zasijanim oraničnim površinama i zapravo radi se samo o proizvodnji djeteline. U periodu 2021.-2024. godina godišnje se djetelina uzgajala na površini između 6 i 8 ha sa proizvodnjom između 60 i 80 tona godišnje, a u 2025. godini ova kultura se uzgajala na površini od samo 2 ha i sa ostvarenom ukupnom proizvodnjom od 6 tona.

2.3.3.5. Voćarstvo

Poljoprivredna statistika u BiH voćarsku proizvodnju (sa izuzetkom proizvodnje jagode i maline) još uvijek prati preko broja stabala, tako da su podaci u ukupnoj proizvodnji voća dostupni po pojedinim voćnim vrstama samo po broju stabala. Ovo, kao i činjenica da se u podacima ne pravi razlika između intenzivne i ekstenzivne proizvodnje, otežava analizu raspoloživih podataka i donošenje validnih zaključaka.

Područje općine Vogošća karakteriše prisustvo ekstenzivnih i polu-intenzivnih zasada voća. Za razliku od većeg dijela BiH, za ovu općinu je karakteristično da šljiva nije glavna voćarska kultura već orah koji u 2025. godini sa 44.000 čini gotovo 90% ukupnog broja rodni stabala. Osim

oraha, za voćarsku proizvodnju općine Vogošća važne su još šljiva (3.000 stabala) i jabuka (1.170 stabala). Kod svih voćnih kultura prisutna je ujednačenost u broju stabalatom cijelog analiziranog perioda 2021.-2025.

Tabela 11. Broj rodni stabala, ukupni i prosječni prinosi važnijih voćnih kultura na području Općine Vogošća za period 2021.-2025.

Kultura	2021	2022	2023	2024	2025
Broj rodni stabala					
Trešnje	545	500	500	556	500
Višnje	350	350	500	500	400
Jabuke	1.250	1.125	1.200	1.800	1.170
Kruške	540	540	400	500	500
Šljive	1.940	3.000	3.200	3.000	3.000
Orasi	45.000	45.000	45.000	45.000	44.000
Prinos (u tonama)					
Trešnje	12,0	11,0	4,0	5,0	5,0
Višnje	6,0	6,0	1,0	1,0	2,0
Jabuke	10,0	9,0	6,0	9,0	14,0
Kruške	7,0	7,0	2,0	5,0	5,0
Šljive	31,0	30,0	16,0	30,0	15,0
Orasi	675,0	675,0	225,0	675,0	660,0
Prosječni prinos (u kg/rodno stablo)					
Trešnje	22,0	22,0	8,0	9,0	10,0
Višnje	17,0	17,0	2,0	2,0	5,0
Jabuke	8,0	8,0	5,0	5,0	12,0
Kruške	13,0	13,0	5,0	10,0	10,0
Šljive	16,0	10,0	5,0	10,0	5,0
Orasi	15,0	15,0	5,0	15,0	15,0

Izvor: Bilten Biljna proizvodnja u Federaciji BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo.

U pogledu ukupne proizvodnje primjetno je da kod svih voćnih kultura, sa izuzetkom oraha, ukupni prinosi variraju iz godine u godinu, kao posljedica variranja klimatskih prilika, ali i nedovoljne agro i pomotehnike. U periodu 2021.-2025. primjetan je jedino rast ukupne proizvodnje jabuke (sa 8 tona u 2021. na 12 tona u 2025. godini), dok je kod svih ostalih proizvodnji ukupni prinosi su se smanjili.

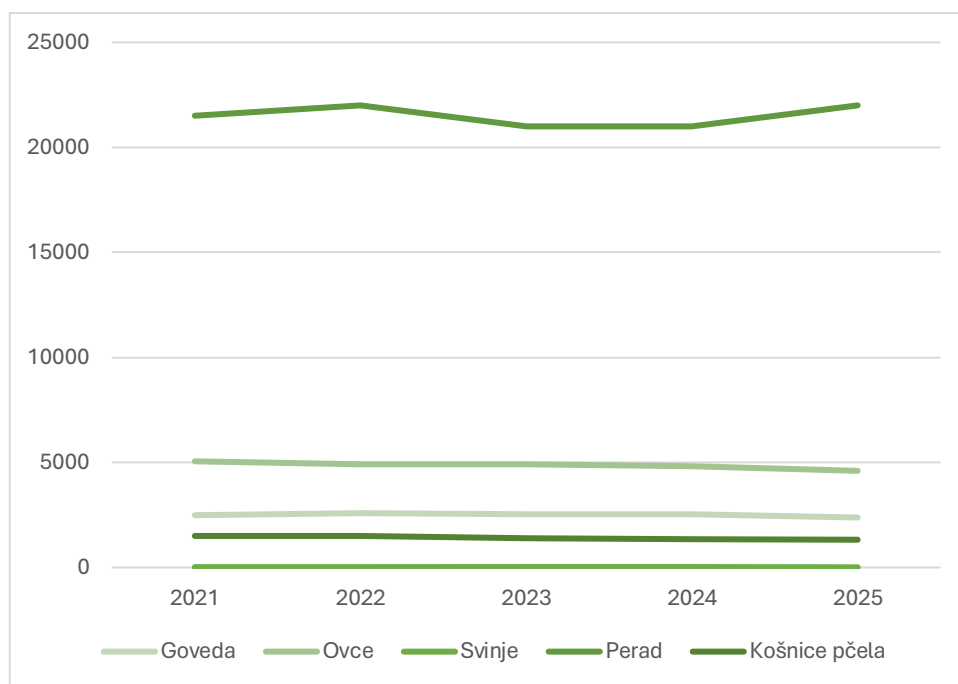
Postojanje prirodnih resursa i dostupnost vode ispod površine zemljišta, daju mogućnost primjene savremenih sistema za navodnjavanje, što je uslov za postizanje visokih prinosa i dobrog kvaliteta plodova. Znatan dio proizvedenog voća uglavnom se koristi za potrebe domaćinstva, dok se dio ostvarenih viškova u svježem ili prerađenom stanju realizuje na tržištu Sarajeva, Vogošće i šire. Veći i organizovaniji otkup voća na području općine još uvijek ne postoji.

2.3.4. Stočarska proizvodnja

Područje općine Vogošća predstavlja dosta ujednačenu geografsku cjelinu kojom dominiraju brdski i planinski predjeli sa većim površinama prirodnih livada i pašnjaka zbog čega je ovo područje predodređeno za animalnu proizvodnju. Zapravo, značajno zastupljeni prirodni travnjaci i ne mogu se drugačije koristiti nego uzgojem stoke. Stočarstvo je zbog ovih činjenica

jedan od važnijih faktora razvoja sektora poljoprivrede općine Vogošća i ujedno prilika za zapošljavanje svog ruralnog stanovništva.

Na području općine Vogošća prisutne su sve vrste stočarskih proizvodnji - govedarstvo, ovčarstvo, kozarstvo, svinjogojstvo, peradarstvo te pčelarstvo. Analizirajući trend kretanja broja životinja na području općine Vogošća u periodu 2021.-2025. primjetna je stagnacija (perad) ili blagi pad kod gotovo svih vrsta životinja.

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Grafikon 11. Kretanje brojnog stanja osnovnih vrsta stoke na području Općine Vogošća u periodu 2021. – 2025.

Ukupan broj goveda se smanjio sa 2.481 (2021) na 2.376 (2025), broj ovaca sa 5.054 (2021) smanjio se na 4.600 (2025), broj koza sa 580 (2021) na 380 (2025) te broj košnica pčela sa 1.500 (2021) na 1.320 (2025). Ukupna broj peradi je bio stabilan tokom cijelog analiziranog perioda i kreće se u nivou od 21 do 22 hiljade komada.

2.3.4.1. Govedarstvo

Najveći broj farmera u govedarstvoj proizvodnji bavi se proizvodnjom mlijeka koja se prodaje kroz organizirani način otkupa budući da općina raspolaže jednom otkupnom stanicom i jednim objektom za mini preradu mlijeka. U analiziranom periodu 2021.-2025. godina uočen je blagi rast broja muznih krava i sa 819 grla koliko je bilo u 2021. godini ovaj broj se povećao na 861 u 2025. godini. Osim što je došlo do povećanja ukupne proizvodnje mlijeka koja je sa 1,82 miliona litara u 2021. godini povećana na 2,65 miliona litara u 2025. godini značajno je povećana i prosječna muznost krava koja je u 2025. godini dostigla nivo od 3.081 litara po kravi što je dosta blizu državnom BiH nivou (3.438 litara/kravi). Uprkos stalnom rastu troškova proizvodnje (stalni rast svih inputa, posebno stočne hrane), cijene mlijeka i značajna budžetska podrška koja dolazi sa nivoa FMPVŠ i MPKS su faktori koji opredjeljuju farmere na povećanje stada muznih krava

Tabela 12. Proizvodnja mlijeka i goveđeg mesa na području Općine Vogošća, Period 2021.-2025.

Opis	2021	2022	2023	2024	2025
Goveđe mesa (tona)	239	292	284	293	276
Broj muženih krava	819	850	870	863	861
Kravlje mlijeko (milioni lit.)	1,82	2,16	2,50	2,69	2,65
Po muženoj kravi (lit.)	2218	2547	2872	3114	3081

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Napomena: Proizvodnja mesa na osnovu procjene ekspertnog tima. Procjena je urađena prema metodi Eurostata za izračunavanje bilanse mesa⁶. Osnova procjene je broj stoke – živih životinja (Federalni zavod za statistiku BiH) i broju i količini uvezenih i izvezenih živih životinja (Vanjskotrgovinska komore BiH) preračunata na nivo općine.

2.3.4.2. Ovčarstvo i kozarstvo

Ovčarska proizvodnja i proizvodi iz ove stočarske grane bili su nekada važan izvor prihoda za najveći dio ruralnog stanovništva općine Vogošća. Danas je, zbog držanja znatno manjeg broja ovaca, značajno manji privredni značaj ove grane stočarske proizvodnje. Ukupan broj ovaca u 2025. godini je bio 4.600, od čega ih je 4.000 činilo osnovno stado. Najveći broj ovaca se drži zbog proizvodnje mesa (jagnjad i ovce namijenjene tržištu za potrebe Kurban-bajrama), dok se 700 ovaca (2025. godina) muzlo sa godišnjom proizvodnjom od 35.000 litara i prosječnom muznošću od 50 litara po ovci. Proizvodnja ovčijeg mlijeka i sira od njega je naturalnog karaktera i služi za vlastite potrebe domaćinstava koji ih uzgajaju.

Kozarska proizvodnja po obimu znatno zaostaje za ovčarstvom. Radi se uglavnom o domaćoj kozi i njenim križancima prilagođenoj ekstenzivnim uslovima uzgoja. U analiziranom periodu 2021.-2025, godine prisutan je trend smanjivanja ukupnog broja koza i u 2025. godini ukupno je zabilježeno 380 koza od čega se 150 muze i sa prosječnom muznošću od 220 litara po kozi ostvaruje ukupna godišnja proizvodnja od 33.000 litara (2025).

Tabela 13. Proizvodnja ovčjeg i kozjeg mlijeka i mesa na području Općine Vogošća, Period 2021.-2025.

Opis	2021	2022	2023	2024	2025
Ovčije meso (tona)	97	106	99	90	86
Broj muženih ovaca	830	830	780	700	700
Ovčije mlijeko (000 lit.)	40,0	40,0	39,0	35,0	35,0
Po muženoj ovci (lit.)	48,2	48,2	50,0	50,0	50,0
Broj muženih koza	220	220	200	170	150
Kozije mlijeko (000. lit.)	49,5	49,5	45,0	37,7	33,0
Po muženoj kozi (lit.)	225	225	225	222	220

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Napomena: Proizvodnja mesa na osnovu procjene ekspertnog tima i objašnjenja datog za goveđe meso

2.3.4.3. Peradarstvo

Peradarstvo na području općine Vogošća nema neki veliki privredni značaj. Osim proizvodnje jaja, na području općine postoji i proizvodnja pilećeg mesa (brojlara), u kojoj učestvuje nekoliko farmi sa kooperantnskim odnosom sa kompanijom „Ovako“.

⁶ Manual for the compilation of supply balance sheets for meat

Tabela 14. Proizvodnja mesa peradi i jaja na području Općine Vogošća, Period 2021.-2025.

Opis	2021	2022	2023	2024	2025
Meso peradi (tona)	69	57	61	65	68
Broj kokoši nesilica (000)	16	16	16	16	18
Broj jaja (miliona komada)	2,00	2,00	2,00	2,00	2,25
Broj jaja po kokoši	125	125	125	125	125

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Napomena: Proizvodnja mesa na osnovu procjene ekspertnog tima i objašnjenja datog za goveđe meso

U 2025. godini ukupno je zabilježeno 22.000 komada peradi od čega je 18.000 koka nesilica. Samo jedna registrovana farma ima kapacitet od 10.000 koka nesilica, a prodaja se izvrši kroz vlastite trgovinske radnje. Sa prosjekom od 125 jaja po koki nesilici u 2025. godini na području općine Vogošća je ukupno proizvedeno 2,25 miliona komada jaja.

2.3.4.4. Pčelarstvo

Pčelarstvo na području općine Vogošća ima dugu tradiciju i važan je dio lokalne poljoprivrede. Zahvaljujući bogatoj prirodi, šumama, livadama i raznovrsnoj medonosnoj flori na području općine i okolnih planina pčele imaju odlične uvjete za razvoj i proizvodnju kvalitetnog meda. Lokalni pčelari, kroz svoje znanje i iskustvo, doprinose očuvanju pčela, zaštiti okoliša i oprašivanju brojnih biljaka. Pčelarstvo u Vogošći nije samo proizvodnja meda i drugih pčelinjih proizvoda, već i njegovanje tradicije, edukacija novih generacija pčelara te podizanje svijesti o značaju pčela za prirodu i čovjeka.

Pčelari sa područja općine Vogošća su organizovani kroz Udruženje pčelara “Košnica” osnovano 2016. godine i nasljednik je u očuvanju, zaštiti i unapređenju pčelarstva koje je u ranijim godinama negovalo Udruženje pčelara “Jošanica”. Misija udruženja je da stvori uslove za visok stepen organizovanosti pčelara kako bi svaki pojedinac mogao uspješno da se bavi pčelarstvom kao osnovnom ili dopunskom djelatnošću. Udruženja ima 30 aktivnih članova, a pored njih ima još oko 20 pčelara koji nisu aktivni u udruženju (ne plaćaju članarinu).

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku pčelarstvo općine Vogošća mjereno brojem košnica bilježi blagi pad i u 2025. godini svi pčelari sa područja općine raspolagali su sa fondom od 1.320 košnica. Prinos dosta varira iz godine u godinu i sa izuzetkom 2023. godine kada je prinos gotovo u potpunosti izostao, prosječno po košnici se proizvede oficijelno 7 do 10 kg meda.

Tabela 15. Proizvodnja meda na području Općine Vogošća, Period 2021.-2025.

Vrsta mesa	2021	2022	2023	2024	2025
Broj košnica	1.500	1.500	1.390	1.360	1.320
Proizvodnja meda u kg	15.000	13.500	1.390	13.600	9.240
Prosječno po košnici (kg)	10,0	9,0	1,0	10,0	7,0

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Nezvanični izvori kažu da je prosječan prinos nešto veći i iznosi 12-15 kg meda po košnici. Izuzetak su seleći pčelari koji ostvaruju nešto veće prinose na različitim ispašama. Uglavnom, dostupni su bagremov, livadski, šumski i miješani med.

U posljednje vrijeme povećan je interes potrošača/kupaca i za druge pčelinje proizvode, prije svega za polen, propolis i matičnu mliječ, a pčelari koji imaju nešto veći broj košnica (više od 50) proizvode i navedene proizvode, doduše u nešto manjim količinama. Plasman pčelinjih proizvoda je uglavnom na kućnom pragu.

2.3.4.5. Doprinos poljoprivrede Općine Vogošća za Kanton Sarajevo

Općina Vogošća sa svojim proizvodnim kapacitetima i ostvarenom proizvodnjom dosta skromno doprinosi ukupnim proizvodno-ekonomskim rezultatima u oblasti poljoprivrede Kantona Sarajevo. U narednom tabelarnom pregledu se daju važnija obilježja poljoprivredne proizvodnje sa područja općine Vogošća i Kantona Sarajevo kako bi se mogao analizirati općinski doprinos Kantonu Sarajevo.

Tabela 16. Važniji pokazatelji poljoprivredne proizvodnje na području općine Vogošća i Kantona Sarajevo (2025)

Pokazatelj	Općina Vogošća	Kanton Sarajevo	Učešće općine Vogošća
Poljoprivredno zemljište (ha)	2.643	48.894	5,41
Oranice (ha)	830	10.568	7,85
Voćnjaci (ha)	633	3.019	20,97
Travnjačke površine (ha)	1.179	35.307	3,34
Požnjevene površine žita (ha)	28	8.455	0,33
Ukupna proizvodnja žita (tona)	7	2.472	0,28
Požnjevene površine povrća - otvoreno (ha)	161	1.939	8,30
Ukupna proizvodnja povrća - otvoreno (tona)	73	10.396	0,70
Proizvodnja povrća u zatvorenom (ha)	1,7	25,7	6,78
Proizvodnja povrća u zatvorenom (ha)	10,4	1.037,1	1,00
Požnjevena površina krompira (ha)	130	1.174	11,07
Proizvodnja krompira (tona)	65	7.579	0,86
Ukupan broj rodni stabala (u 000)	49,6	976,9	5,07
Ukupna proizvodnja voća (tona)	701	8.221	8,53
Broj rodni stabala - Jabuka	1.250	274.995	0,45
Broj rodni stabala - šljiva	3.000	337.729	0,89
Broj goveda	2.376	10.394	22,86
Broj muznih krava	861	5.577	15,44
Broj ovaca	4.600	33.802	13,61
Broj peradi (000)	22	1.638	1,34
Broj košnica	1.320	22.647	5,83
Proizvodnja kravljeg mlijeka (mil. litara)	2,7	20,6	12,84
Proizvodnja jaja (mil. komada)	2,3	26,2	8,58
Proizvodnja meda (tona)	9,2	154,0	6,00

Izvor: Federalni zavod za statistiku

2.3.5. Lovstvo

Lovstvo je grana privrede koja se bavi očuvanjem, uzgojem, zaštitom i racionalnim korištenjem divljači. Cilj lovstva je osigurati održivo upravljanje divljači u skladu sa ekološkim, ekonomskim i društvenim potrebama. Ova oblast se temelji na zakonskoj regulativi, biološkim znanjima i ekološkim principima.

Općina Vogošću ima bogatu tradiciju lovstva koja doprinosi očuvanju prirodnih resursa i lokalnoj zajednici. Lovstvo ovdje nije samo hobi već važan segment upravljanja biodiverzitetom i ekosistemima. Prirodni resursi ovog kraja, uključujući šume, poljoprivredna zemljišta i rijeke, omogućavaju bogatu faunu. Na području općine registrirane su značajne vrste divljači, što ukazuje na relativno zdrav ekosistem. Upravljanje lovnim područjem Općine Vogošća povjereno je Udruženju građana, Udruženje lovačka organizacija "Lane" Vogošća osnovano 1969 godine, koje djeluje prema zakonskim propisima i strateškim planovima upravljanja divljači. Lovačko društvo je zaduženo za provođenje uzgojnih, zaštitnih i uzgojno-lovnih aktivnosti, kao i edukaciju lovaca i šire javnosti.

Lovno područje Općine Vogošća odnosno lovište „Kremeš“ je prema namjeni sportsko-privredno lovište. Lovište „Kremeš“ je brdsko lovište otvorenog tipa, nadmorske visine od 400 m.n.v. do 1.200 m.n.v.. Prostire se na površini od 7.027,50 hektara opisane granicom lovišta, a na lovne površine otpada 6.171,5 hektara. Ovo područje uključuje šumske zajednice (visoke šume, izdanačke šume, šikare, šibljaci, stalne šumske čistine u državnom i privatnom vlasništvu) gdje na njih otpada 3.044,5 hektara, poljoprivredna zemljišta (oranice, livade, pašnjaci, vrtovi, voćnjaci, vinogradi) zauzimaju 3.102,0 hektara i vodene resurse, koji zajedno čine staništa pogodna za raznoliku faunu. Od ukupne površine lovišta izuzeti su oni dijelovi lovišta (nelovne površine) na kojima divljač nema nikakvih uslova za opstanak populacije ili se na tim površinama ne može vršiti lovno gazdovanje. U nelovne površine uvršteni su slijedeći dijelovi lovišta: naselja, groblja, javni putevi, parkovi u naseljima, plantažni voćnjaci i vinogradi, objekti za liječenje i rekreaciju, dvorišta seoskih imanja, domaćinstva, stambene zgrade, površine koje služe za vojne, naučne i nastavne potrebe, kao i drugi objekti utvrđeni posebnim propisima⁷.

Prema podacima iz LEAP Vogošća (2025) glavne vrste divljači su srna (*Capreolus capreolus*) sa 116 jedinki, divlja svinja (*Sus scrofa*) sa 52 jedinke i zec (*Lepus europaeus*) sa 112 jedinki. Od sporednih vrsta divljači izdvajaju se divlja patka (*Anas platyrhynchos*) sa 200 jedinki, šljuka (*Scolopax rusticola*) sa 10 jedinki, lisica (*Vulpes vulpes*) sa 75 jedinki, jazavac (*Meles meles*) sa 30 jedinke, divlja mačka (*Felis silvestris*) sa 5 jedinki, kuna bjelica (*Martes foina*) sa 50 jedinki, golub grivnjaš (*Columba palambus*) sa 120 jedinki, jastrebovi sa 80 jedinki i porodica corvidae (gavran, vrana i svraka) sa 300 jedinki.

Broj i prostorni raspored lovno-uzgojnih objekata u svakom lovištu predstavlja značajnu infrastrukturu kako bi se nesmetano i blagovremeno mogle sprovoditi sve uzgojne mjere. U lovištu „Kremeš“ broj lovno-uzgojnih objekata ne predstavlja optimum naročito ako se uzme u obzir njihov teritorijalni raspored. Međutim postoje dijelovi lovišta gdje je brojnost lovno-uzgojnih objekata veoma dobro zastupljena i dijelovi lovišta gdje nedostaje lovno-uzgojnih objekata tj. Gdje ih je potrebno planirati i izgraditi. Od ovih objekata u lovištu se nalaze: hranilišta, solila, kaljužišta i pojila za divljač. Stanje lovno-uzgojnih objekata u lovištu: hranilišta za srneću divljač (35 objekata), hranilište za divlju svinju (10 objekata), solila (35), pojilišta (9) i

⁷ Lovno-gospodarska osnova za lovište « Kremeš » Vogošća (Period važnosti: 01.04.2016. – 31.03.2026. godine)

parcela sa zobi 1,5 hektara. Sa aspekta tehničkog uređenja lovišta može se reći da ovo lovište ima solidan broj objekata. Za lovište „Kremeš“ možemo reći da je dobro opremljeno lovno-tehničkim objektima tj. Lovište je zadovoljavajuće infrastrukture koju je potrebno održavati ili izgraditi nove nakon rashodovanja. Od objekata u lovištu su lovački dom (1 objekat), lovačke kuće (4 objekata), lovačke kolibe (4 objekta), visoke zatvorene čeke (3 objekata), visoke otvorene čeke (2 objekata), nastrešnice (4 objekata) i lovačke staze (15 km), lovački stolovi (8 objekata) i prihvatilište za ranjenu i bolesnu divljač (1 objekat).

2.3.6. Organska i integralna proizvodnja

Na bazi dostupnih informacija na području općine Vogošća nije zabilježena poljoprivredna površina kao ni broj grla stoke koji bi se mogli na bazi posjedovanja sertifikata klasificirati kao organska ili integralna proizvodnja.

2.3.7. Usluge od značaja za poljoprivredu

2.3.7.1. Poljoprivredno savjetodavstvo

Ako se uzme u obzir da je savremeni transfer znanja u poljoprivredi niz sistemski uvezanih procesa naslonjenih na obrazovanje, poljoprivredna istraživanja, primjene informacionih tehnologija, stalno usavršavanje savjetodavaca, itd. onda se može reći da na području općine Vogošća, kao i na cijelom području Kantona Sarajevo postoje samo fragmenti ovog sistema. U općini Vogošća i Kantonu Sarajevo nema kapaciteta koji bi omogućili realizovanje čak i zastarjelog pristupa transferu znanja u poljoprivredi koji se gotovo u potpunosti oslanja na djelovanje poljoprivredne stručno-savjetodavne službe prema modelu povremene obuke i obilaska poljoprivrednika. Zapravo, na području Kantona Sarajevo ne postoji AKIS – sistem znanja i inovacija u poljoprivredi kojim bi se unapredio protok znanja i informacija između istraživanja, obrazovanja, savjetodavstva, poljoprivredne proizvodnje, prehrambene industrije, javnog sektora i drugih relevantnih aktera.

U Kantonu Sarajevo, kao u većini drugih dijelova Federacije BiH, nije prihvaćena preporuka nastavka razvijanja uspostavljene poljoprivredne savjetodavne službe kroz evropski projekt iz period 2000-2002. Umjesto jačanja postojećeg obučenog kadra i nastavka ulaganja u ovaj veoma važan segment institucionalnog jačanja sektora, što bi službu učinilo prepoznatljivom i traženom od poljoprivrednih proizvođača, ona je danas samo dio administracije Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i ništa više od toga. Sva aktivnost zaposlenih za savjetodavne aktivnosti uglavnom se svode na administrativne poslove i implementaciju budžetske podrške poljoprivrednim proizvođačima.

2.3.7.2. Veterinarske usluge

Veterinarske stanice koje egzistiraju na teritoriji općine Vogošća zadovoljavaju potrebe vlasnika gajednih i kućnih životinja. Na području općine veterinarske usluge pružaju: Veterinarska ambulanta Vogošća pod ingerencijom Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i njenog Sektora za poljoprivredu, vodoprivredu, veterinarstvo i šumarstvo, Veterinarska stanica „PROVET“ i Veterinarska stanica „DODO“.

2.3.7.3. Otkup poljoprivrednih proizvoda

Na području općine Vogošća djeluje opšta poljoprivredna zadruga „Vogomilk“ koja se bavi otkupom svježeg mlijeka. Veličina otkupa u 2025. godini je bila oko 100 tona/mjesečno, 1.200

tona godišnje i pokrivala je šire područje Kantona Sarajevo, posebno općine Vogošća i Ilijaš, a otkupljeno mlijeko je većinom plasirano u mljekaru Milkos.

2.3.7.4. Kreditiranje poljoprivrede

Nažalost, u BiH i njenim nižim administrativnim jedinicama ne postoje posebne finansijske institucije koje bi se samo bavile sektorom poljoprivrede. Iz ovih razloga finansiranje sektora poljoprivrede i ruralnog preduzetništva u općini Vogošća se, kao i na području cijele Federacije BiH, i dalje dominantno odvija putem komercijalnih banaka, što znači da preduzeća iz sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane imaju isti kreditni tretman kao i preduzeća iz drugih sektora. Efektivne kamatne stope na poljoprivredne kredite su i dalje visoke i nisu motivirajuće za ozbiljniji ulazak farmera u investicije.

Posljednjih godina FMPVŠ ozbiljnije pristupa problematici ruralnog razvoja i podizanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, tako da kroz javne pozive i implemetacije mjera svoje ruralne politike farmeri mogu kroz sufinansiranje doći lakše do adekvatne poljoprivredne opreme (traktori i priključna oruđa), podizanja višegodišnjih zasada ili nabavke osnovnog stada. Ovo može biti i putokaz za registrovane farmere sa općine Vogošća kako doći do povoljnih načina opremanja farme i biti ozbiljniji sudionik i konkurent u sektoru poljoprivrede.

2.3.7.5. Poljoprivredno osiguranje

Poljoprivredno osiguranje u Bosni i Hercegovini predstavlja instrument upravljanja rizicima u poljoprivrednoj proizvodnji, kojim se poljoprivredna gazdinstva mogu zaštititi od finansijskih gubitaka uzrokovanih vremenskim nepogodama, bolestima i drugim osigurljivim rizicima. Njegov značaj posebno raste zbog klimatskih promjena, učestalijih suša, poplava, grada i proljetnih mrazeva. Nažalost, u BiH podrška poljoprivrednim proizvođačima se uglavnom odnosi na direktna plaćanja i podršci dohotku farmeru, a izostaje podrška kojom bi se sufinansirala osiguranje prinosa i dohotka proizvođača. Ovo je posebno izraženo na nižim nivoima vlasti što je i u slučaju općine Vogošća.

2.3.8. Step en organizovanosti poljoprivrednih proizvođača i ruralnog stanovništva

Na području Općina Vogošća djeluju različiti oblici organizovanja poljoprivrednih proizvođača, uključujući poljoprivredne zadruge i udruženja. Prema Izvještaju o stanju poljoprivrede Općine Vogošća za 2025. godinu, u evidenciji nadležne općinske službe navedene su tri organizacije iz sektora poljoprivrede: O.P.Z. „Vogomilk“, O.P.Z. „Eko San“ i Udruženje pčelara „Košnica“. Opšta poljoprivredna zadruga „Vogomilk“ je usmjerena na organizovanje otkupa mlijeka i povezivanje proizvođača s tržištem, kako bi se olakšalo prikupljanje mlijeka, organizacija transporta i tržišni plasman proizvoda. O.P.Z. „Eko San“ povezana je s povrtlarskom proizvodnjom i proizvodnjom sadnog materijala. Ovaj segment ima potencijal za saradnju s drugim proizvođačima u nabavci repromaterijala, razmjeni znanja i zajedničkom plasmanu povrća. Konačno, Udruženje pčelara „Košnica“ ima značajnu ulogu u razmjeni znanja, edukaciji članova, unapređenju kvaliteta meda i promociji lokalnih proizvoda.

Na području općine Vogošća djeluju dva omladinska udruženja, OU „Aktiva 2014“ i OU „Plemenito srce“ čiji rad je usmjeren na podršci projektima lokalne zajednice.

2.4. Biodiverzitet

Sistematska istraživanja stanja flore i faune na području općine Vogošća nedostatna i uglavnom se oslanjaju na rezultate širih kantonalnih studija, lokalne inventarizacije resursa ili akademskih istraživanja koja se djelimično odnose na pojedine lokalitete na području općine. Iako područje općine Vogošća nije dovoljno obuhvaćeno formalnim režimima zaštite prirode, ono sadrži niz prostora sa očuvanim prirodnim vrijednostima i potencijalom za buduću zaštitu, naročito u zonama šumskih masiva, izvorišta i riječnih dolina.

Važan aspekt biodiverziteta ogleda se u zastupljenosti šumskih staništa na teritoriji općine među kojima se posebno izdvajaju visoke i izdanačke šume koje zajedno sa mrežom rijeka i potoka predstavljaju najvažnije prostore očuvanosti biološke raznolikosti, ali pritisci urbanizacije, saobraćajne infrastrukture, nekontrolisanih odlagališta otpada i slično, ograničavaju njihovu ekološku stabilnost (LEAP, 2025).

Na području općine Vogošća zastupljene su brojne biljne vrste kao što su: šumski i bosanski ljiljan, dvocvjetna ljubičica, đurđica, kaćun. U okviru većeg broja ekosistema, posebno je izražen ekosistem šuma koji se odlikuju prisustvom smrče bijelog i crnog bora, hrasta kitnjaka i bukve, te crnog graba i crnog jasena. Osim pomenutih biljnih vrsta čitavo područje općine Vogošća bogato je i drugim brojnim ljekovitim, jestivim, aromatičnim i vitaminskim biljkama kao što su: malina, kupina, jagoda, divlja ruža, kantarion, macina trava, metvica, majčina dušica, oman, dobričica, iva i mnoge druge medonosne biljke. Takođe je zabilježeno i prisustvo mnogobrojnih vrsta gljiva koje pripadaju grupi Mycophyta od kojih su mnoge jestive i sa visokim procentom bjelanchevina i vitamina. Tako od ranog proljeća pa do kasne jeseni u šumama, pašnjacima i livadama rastu mnoge vrste makromiceta (gljiva) kao što su: vrganj, smrčak, martovka, vrganj, gnjoištarka lisičarka, sunčanica, poljski šampinjoni, mliječnice, golubnjače i dr., a zastupljene su, u manjem broju, i otrovne pečurke: muhara, ludara, pupavka, brašnjača i još neke druge.

Općina Vogošća je bogata i životinjskim svijetom i raznovrsnom divljači. Divljač se, uglavnom, nalazi na području lovišta «Vogošća». Vrste divljači koje se pojavljuju na području općine Vogošća su: medvjed, vuk, divlja svinja, srna, zec, lisica te ptice: tetrijeb, lještarka, jarebica, šljuka, patka i fazan.

2.5. Upravljanje otpadom

Nagli porast proizvodnje, urbanizacija te savremeni konzumeristički način života doprinijeli su povećanju količina otpada koji ugrožava životnu sredinu. Odlaganje i upravljanje otpadom postali su jedan od glavnih izazova s kojima se suočavaju lokalne zajednice širom svijeta, pa tako i općina Vogošća.

2.5.1. Upravljanje čvrstim otpadom

Sistemskim ulaganjem i strateškim djelovanjem s KJKP „RAD“ u proteklom periodu na području općine Vogošća došlo je do povećanja posuda za zbrinjavanje miješanog komunalnog otpada, te je sistemom odvoza otpada pokriveno 85% teritorije ove jedinice lokalne samouprave. Tamo gdje ne postoje tehnički uslovi za postavljanje kontejnera, građanima su podijeljene kante za prikupljanje otpada.

Komunalni otpad na području Općine Vogošća, osim u domaćinstvima, nastaje i u privrednim i javnim ustanovama. Odvozom komunalnog otpada na području općine bavi se nadležno komunalno preduzeće, a prikupljanje se vrši putem namjenskih vozila. Pokrivenost uslugom

prikupljanja i odvoza komunalnog otpada iznosi 97% stanovništva općine, što predstavlja visok stepen uređenosti sistema upravljanja otpadom.

U periodu 2022.-2025. primjetan je blagi pad količina prikupljenog komunalnog otpada, što se može povezati s povećanjem obuhvata dvokolisnim sistemom prikupljanja otpada, jačanjem svijesti građana o odvajanju otpada i efikasnijom organizacijom komunalnih usluga. Iako je evidentan napredak, potrebno je dodatno unaprijediti edukaciju stanovništva o značaju razdvajanja otpada na mjestu nastanka i reciklaže.

**Tabela 17. Proizvedeni komunalni otpad na području općine Vogošća
za period 2022.-2025.**

Opis	2022	2023	2024	2025 (1.1.-31.8.)
Ukupna godišnja količina proizvedenog komunalnog otpada (u tonama)	8.924	7.994	7.776	5.139
Godišnja proizvodnja otpada po stanovniku (u kg)	339	303	295	-
Dnevna proizvodnja otpada po stanovniku (u kg)	0,93	0,83	0,81	-

Izvor: LEAP, 2025.

Ilegalne deponije predstavljaju mjesta za odlaganje većih količina otpada na za to nepredviđenim površinama, kao što su šume, doline, brda i planine, napuštena polja ili riječna korita. Na ilegalnim deponijama se, zbog nedostatka njihove kontrole, odlaže i opasni otpad poput baterija i elektronike, infektivnog i animalnog otpada, te se nerijetko nalaze pored rijeka, čime ugrožavaju okoliš i zdravlje ljudi. Ilegalne deponije utiču štetno na više načina. Voda i zemljište postaju zagađeni, što se dalje prenosi i na pitku vodu i namirnice koje čovjek potom unosi u svoj organizam. Dolazi do poremećaja balansa životinjskog svijeta – ilegalne deponije privlače životinje kao što su muhe, komarci, ptice i miševi, koji šire razne bolesti i među ljudima. Povećan je rizik od prirodnih katastrofa – ilegalno odložen otpad dovodi do zakrčenja riječnih korita zbog čega poplave postaju češće, te doprinose nekontrolisanim klizištima.

Sav prikupljeni komunalni otpad sa područja Općine Vogošća se odvozi na regionalnu deponiju "Smiljevići" u Općini Novi Grad Sarajevo. Na području Općine Vogošća ne postoji deponija komunalnog otpada, dok je zabilježeno jedno ilegalno odlagalište otpada u naselju Gora.

U Općini Vogošća prikupljanje proizvodnog neopasnog otpada vrši KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo. Prikupljanje obuhvata četiri privredna subjekta sa teritorije općine, a to su: „Volkswagen Sarajevo“ d.o.o., „Penny plus“ d.o.o., „Dijamant“ d.o.o. i Unioninvestplastika d.d. Sarajevo. Pri tome se radi primarno o miješanom komunalnom otpadu, uz prisustvo specifičnog industrijskog otpada, poput stakla. Količine otpada se razlikuju ovisno o djelatnosti i godini, pri čemu je primjetan trend smanjenja otpada kod većine subjekata u posljednjih nekoliko godina.

Na području Općine Vogošća prikupljaju se i posebne kategorije otpada, uključujući ambalažu, električni i elektronički otpad, te kabasti otpad. Ove aktivnosti provodi KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo, uz kontinuiranu edukaciju građana i unapređenje sistema odvajanja i reciklaže otpada.

Konačno, na području Općine Vogošća trenutno ne postoje posebno organizovani kapaciteti za zbrinjavanje određenih kategorija otpada, poput elektronskog i električnog otpada, građevinskog šuta, kabastog otpada, guma i drugih vrsta koje zahtijevaju specifičan tretman. Takve vrste otpada trenutno se uglavnom zbrinjavaju zajedno s komunalnim otpadom ili na druge raspoložive načine, što ukazuje na potrebu za daljim unapređenjem sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada.

Već duži vremenski period ističe se potreba za uspostavom reciklažnog dvorišta na području Općine Vogošća, koje bi omogućilo efikasnije i sistematičnije prikupljanje i zbrinjavanje različitih vrsta otpada. Planiranjem odgovarajuće lokacije i obezbjeđenjem potrebnih uslova, unaprijedila bi se održivost sistema upravljanja otpadom i doprinijelo očuvanju javnih površina i okoliša.

2.5.2. Upravljanje otpadnim vodama

Nivo pokrivenosti područja Kantona Sarajevo javnim sistemom prikupljanja i odvođenja otpadnih voda definisan je kroz planove zaštite voda. Postojeći sistem obuhvata mrežu za odvođenje sanitarnih otpadnih voda te sistem za prikupljanje oborinskih voda. U Kantonu je u toku prelazak na potpuno separirani kanalizacioni sistem. Sistem odvodnje otpadnih i oborinskih voda na području Općine Vogošća nalazi se u nadležnosti KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo. Otpadne vode sa područja općine Vogošća se odvođe glavnim gradskim kolektorom iz naselja Kobilja glava, Gornjeg Hotonja, Orahovog brijega, Barica, Hotonja, Ugorskog, Gornje Vogošće, Blagovca, Rosulja, Nove Vogošće, Gornje Jošanice i Centra Vogošće do najbližeg recepijenta – rijeke Vogošće i dalje u rijeku Bosnu⁸.

2.6. Privredne i uslužne djelatnosti u ruralnim područjima

Na području općine Vogošća na kraju 2025. godine ukupno je registrovano 1.018 pravnih osoba, 371 organizacionih oblika kao dio pravnih lica čije je sjedište izvan općine te 656 fizičkih osoba. Kod privrednih djelatnosti najveći dio pravnih lica se bavi prerađivačkom industrijom, a kod uslužnih djelatnosti trgovinom. Fizička lica registrovana za obavljanje poslovne djelatnosti najviše se bave trgovinom, prerađivačkom industrijom, poljoprivredom, prevozom i skladištenjem.

Tabela 18. Broj poslovnih subjekata i njihovih dijelova prema područjima djelatnosti i vrstu (Stanje 31.12.2025. godine)

Područje djelatnosti (prema KD BiH 2010)	Pravne osobe/lica	Dijelovi pravnih osoba/lica	Fizičke osobe/lica
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	7	1	61
B. Vađenje ruda i kamena	1	-	-
C. Prerađivačka industrija	120	27	76
D. Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	8	2	4
E. Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	4	3	-
F. Građevinarstvo	52	4	47

⁸ Općina Vogošća. (2023). Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027.

G. Trgovina na veliko i na malo	275	172	92
H. Prijevoz i skladištenje	41	10	69
Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	27	30	78
J. Informacije i komunikacije	34	1	31
K. Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3	21	10
L. Poslovanje nekretninama	93	4	1
M. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	61	12	62
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	32	10	17
O. Javna uprava i odbrana	10	2	-
P. Obrazovanje	21	3	7
Q. Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	11	7	15
R. Umjetnost, zabava i rekreacija	16	22	8
S. Ostale uslužne djelatnosti	152	33	75
T. Djelatnosti domać. kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	-
U. Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i organa	-	-	-
Nema KD	3	7	3
Ukupno	1.018	371	656

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2026

Ruralna područja općine Vogošća imaju značajan razvojni potencijal koji se temelji na raspoloživim prirodnim resursima, tradiciji poljoprivredne proizvodnje, povoljnom geografskom položaju i neposrednoj blizini Sarajeva, kao najvećeg tržišta u Bosni i Hercegovini. Za razliku od urbanog dijela općine, koji karakterišu razvijena industrija, trgovina i uslužni sektor, privredna struktura ruralnih područja zasniva se prvenstveno na poljoprivredi, šumarstvu, pčelarstvu, manjim zanatskim djelatnostima, trgovini i u manjoj mjeri na ugostiteljstvu.

Iako ruralni prostor Vogošće raspolaže značajnim resursima za razvoj, njihovo iskorištavanje još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Poljoprivrednu proizvodnju karakterišu usitnjeni zemljišni posjedi, ograničeni proizvodni kapaciteti i nedovoljna tržišna organizovanost proizvođača. Istovremeno, demografski trendovi, posebno starenje stanovništva i odlazak mladih, predstavljaju dodatni izazov za razvoj ruralne ekonomije. Uslužni sektor u ruralnim područjima uglavnom je usmjeren na zadovoljavanje osnovnih potreba lokalnog stanovništva, dok su sadržaji koji bi doprinijeli razvoju poduzetništva, turizma i novih usluga još uvijek nedovoljno razvijeni. S druge strane, blizina glavnog grada predstavlja jednu od najznačajnijih razvojnih prednosti ruralnog prostora općine Vogošća. Takav položaj omogućava lakši plasman poljoprivrednih proizvoda, razvoj kratkih lanaca snabdijevanja, direktnu prodaju krajnjim potrošačima te stvaranje lokalno prepoznatljivih proizvoda. Pored toga, prirodni ambijent, šumski kompleksi, izletišta, tradicionalni način života i lokalna gastronomska ponuda stvaraju dobre pretpostavke za razvoj različitih oblika ruralnog i rekreativnog turizma, agroturističkih seoskih domaćinstava, edukativnih farmi i drugih komplementarnih djelatnosti koje mogu značajno doprinijeti povećanju prihoda ruralnog stanovništva.

Budući razvoj privrednih i uslužnih djelatnosti u ruralnim područjima treba biti usmjeren na diversifikaciju izvora prihoda, jačanje konkurentnosti porodičnih poljoprivrednih gazdinstava i razvoj mikro i malih preduzeća. Poseban značaj ima unapređenje prerade poljoprivrednih proizvoda, razvoj zanatstva i tradicionalnih obrta, podrška ženskom i omladinskom poduzetništvu, kao i jačanje lokalnih usluga koje će doprinijeti većoj atraktivnosti ruralnih naselja za život i rad. Istovremeno, potrebno je podsticati povezivanje poljoprivrede sa turizmom, ugostiteljstvom i drugim uslužnim djelatnostima, kako bi se povećala dodana vrijednost lokalnih proizvoda i usluga.

Kroz efikasnije korištenje prirodnih resursa, unapređenje poslovnog okruženja, podršku poduzetništvu i jačanje lokalnih razvojnih inicijativa moguće je stvoriti uslove za nova radna mjesta, povećanje prihoda stanovništva, smanjenje depopulacije ruralnih naselja i dugoročno unapređenje kvaliteta života. U tom smislu, ruralni prostor Vogošće treba posmatrati kao integralni dio ukupnog ekonomskog razvoja općine, čiji potencijali mogu dati značajan doprinos lokalnom razvoju, prehrambenoj sigurnosti, očuvanju prirodnih vrijednosti i održivom upravljanju prostorom.

2.6.1. Šumarstvo i prerada drveta

Jedno od najznačajnijih prirodnih bogatstava područja općine Vogošća predstavljaju šume i šumska zemljišta koja se nalaze u okviru planinskih masiva Ozrena, Bukovika, Kremeša i Bistrika i predstavljaju dio većeg šumskog kompleksa kojim upravlja Javno preduzeće “Sarajevo-šume” d.o.o. Sarajevo. Šume ovog područja, osim ekonomske vrijednosti kroz drvnu masu, imaju i neprocjenjive općekorisne funkcije - zaštitu tla od erozije, očuvanje biodiverziteta, regulaciju vodnih tokova, te značajan uticaj na kvalitet zraka i mikroklimu.

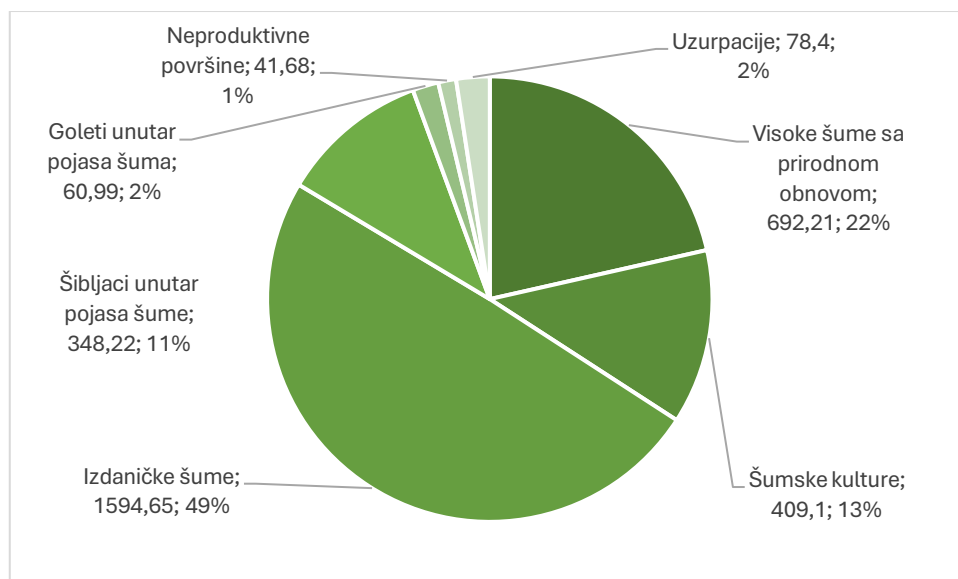
Prema Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje “Bistričko” (JP “Sarajevo-šume” d.o.o., period 2021–2030), ukupna površina šuma i šumskog zemljišta na ovom području iznosi oko 3.200 ha, od čega se značajan dio nalazi na teritoriji općine Vogošća. Prema vlasničkoj strukturi, najveći dio površina su državne šume, dok manji procenat čine privatne šume i šumska zemljišta.

Prema prostornoj distribuciji, šumski ekosistemi u Vogošći pripadaju pretežno asocijacijama bukve i jele sa smrčom (*Abieti-Fagetum illyricum*) i šumama hrasta kitnjaka i graba (*Quercus-Carpinetum illyricum*), što predstavlja tipičan vegetacijski sastav za srednjobosansko planinsko područje⁹.

Najveće površine šuma na području Općine Vogošća zauzimaju izdanačke šume (47,32%) i visoke šume sa prirodnom obnovom (20,51%), koje zajedno čine gotovo tri četvrtine ukupnog šumskog fonda. Zatim slijede šumske kulture (12,14%) ukupne površine, dok su šibljadi zastupljeni (10,33%). Najmanje površine odnose se na goleti (1,80%), neproduktivne površine (1,23%) i uzurpirana šumska zemljišta (2,32%).¹⁰

⁹ Kategorizacija šuma je preuzeta iz šumsko-privredne osnove „Bistričko“, u kojoj je izvršena podjela na visoke šume s prirodnom obnovom, šumske kulture, izdanačke šume, šikare i goleti, uz posebno evidentirane neproduktivne i uzurpirane površine.

¹⁰ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Izvor: LEAP, 2025.

Grafikon 12. Kategorizacija šuma za vanprivredno šumsko područje “Bistričko” za Gospodarsku jedinicu Vogošća Bulozu

Drvena zaliha šuma pored površine je najvažniji element u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazano u krupnom drvetu, a krupno drvo čine svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Tabela 19. Drvena zaliha i zapreminski prirast za vanprivredno šumsko područje “Bistričko”

Kategorija šuma i šumskog zemljišta	Površina (ha)	Taksacioni element	Vrsta drveta	Privredne šume (m³)
Visoke šume sa prirodnom obnovom	1.634,91	Drvena zaliha	Četinari	344.070
			Lišćari	164.276
			Ukupno	508.346
		Godišnji zapreminski prirast	Četinari	9.664
			Lišćari	3.210
			Ukupno	12.874
Šumske kulture	409,09	Drvena zaliha	Četinari	60.401
			Lišćari	5.308
			Ukupno	65.709
		Godišnji zapreminski prirast	Četinari	2.137
			Lišćari	198
			Ukupno	2.335
Izdaničke šume	1.581,38	Drvena zaliha	Četinari	4.772
			Lišćari	220.722
			Ukupno	225.494
		Godišnji zapreminski prirast	Četinari	229
			Lišćari	6.709
			Ukupno	6.938

Izvor: LEAP, 2025.

Iz podataka datih u Tabeli 19 za vanprivredno šumsko područje "Bistričko" vidljivo je da ukupna zaliha visokih šuma sa prirodnom obnovom iznosi 508.346 m³, šumske kulture 65.709 m³ i izdanačke šume 225.494 m³ drvne zalihe.

Shodno proizvodnim mogućnostima i strukturi šuma, postavljaju se i osnovni kriteriji za utvrđivanje plana sječa, koji su različiti za pojedine kategorije šuma. To znači da pored najvažnijih zajedničkih parametara za sve kategorije (drvne zalihe i zapreminskog prirasta), treba uključiti i druge taksacijske elemente. U okviru plana sječa utvrdit će se veličine sječivih drvnih masa (etati) za visoke šume sa prirodnom obnovom, šumske zasade (kulture) i izdanačke šume, prema različitim kriterijima za svaku od navedenih kategorija na površinama koje nisu minirane. Za minirane površine i površine, koje po drugim oblicima namjene nisu svrstane u proizvodne šume, ne planiraju se redovne sječe za naredni uređajni period.

Na osnovu utvrđenog stanja šuma, te postavljenih ciljeva gospodarenja po gazdinskim klasama, kriterija za određivanje etata i Pravilnika o elementima za izradu šumskogospodarskih osnova, utvrđuje se plan sječa koji je za područje VŠP "Bistričko" za period 2015.-2024 na nivou svih šuma ukupno je iznosio 124.700 m³ drvne mase, od čega se na četinare odnosilo 66.030 m³, a na lišćare 58.670 m³ drvne mase.

Sa aspekta upravljanja šumama na području općine Vogošća negativan uticaj ima nelegalna i neplanska sječa šuma, gdje pojedini pojasevi ostaju izloženi eroziji. Nelegalno odlaganje otpada i pojava divljih odlagališta otpada, također je prisutna pojava, koja najčešće trajno ostavlja posljedice na izložene ekosisteme šuma.

Područje općine Vogošća, zbog dostupnosti sirovina i blizine šumskih bogatstava te dobrih saobraćajni pravaca predstavlja pogodnu lokaciju za drvoprerađivačke pogone i manje industrijske zone. Zastupljena je primarna i sekundarna prerada drveta i obuhvata piljenje i blanjanje drva, proizvodnju rezane građe, građevinske stolarije, elemenata i namještaja. Prema dostupnim online podacima firme.ba (Preuzeto 09/10/2026) na području općine Vogošća ukupno je registrovano 23 preduzeća (frime) iz oblasti drvne industrije i odnsoi se na pilane i primarnu preradu drveta, proizvodnju rezane građe, ploča, briketa i peleta, te finalna obrada i izvoz drvnih proizvoda. Uglavno je riječ o mikro ili malim preduzećima sa malim brojem zaposlenih. Njavažniji predstavnici drvo-prerađivačke industrije sa područja Vogošća su:

- HOLZ (Donji Hotonj II, Vogošća) – piljenje i blanjanje drva, proizvodnja rezane građe i impregnacija.
- HDI d.o.o. (Gora bb, Vogošća) – proizvodnja građevinske stolarije i elemenata.
- PELLETUX d.o.o. (Krivoglavci II, Vogošća) – prerada drveta i proizvodnja peleta/energenata.
- A&A Design-Dizajn d.o.o. (Nebočaj, Vogošća) – proizvodnja namještaja i madraca.
- NAR d.o.o. (Branilaca Hotonja, Vogošća) – proizvodnja proizvoda od drva.
- Holzwerk (Vogošća) – izrada luksuznog namještaja po mjeri, enterijera i furniranih/lakiranih sobnih vrata

2.6.2. Industrija

Općina Vogošća je tradicionalno prepoznata kao jedno od značajnijih industrijskih središta u Kantonu Sarajevo, sa razvijenim proizvodnim kapacitetima koji su imali ključnu ulogu u razvoju šireg sarajevskog područja. Privredna struktura Vogošće u proteklm decenijama prošla je kroz transformaciju – od pretežno industrijske općine s jakim prerađivačkim sektorom do lokalne

zajednice koja nastoji uskladiti industrijski razvoj s principima održivog upravljanja okolišem i prostornog planiranja.

Industrijski razvoj Vogošće posebno je obilježen postojanjem velikih predratnih industrijskih sistema kao što su TAS – Tvornica automobila Sarajevo (Volkswagen), Pretis i Unis Ginex, čiji su pogoni činili osnovu privredne infrastrukture općine. Nakon ratnih razaranja i tranzicijskih promjena, došlo je do djelimične privatizacije i restrukturiranja proizvodnih kapaciteta, a na prostoru nekadašnjih industrijskih zona razvijaju se nove poslovne i servisne djelatnosti. Danas na području općine djeluje niz malih i srednjih preduzeća koja nastavljaju industrijsku tradiciju, ali i prate savremene tržišne trendove u oblasti metalske, elektro, drvne i građevinske industrije.

Općina Vogošća je prepoznata po svojoj rastućoj prerađivačkoj industriji. Ovaj sektor, koji obuhvata transformaciju sirovina u gotove proizvode, igra ključnu ulogu u lokalnoj ekonomiji, pružajući ne samo značajne prilike za ekonomski rast, već i konkurentne prednosti koje privlače investitore i potencijalne partnere iz različitih sektora (vogosca.ba, 2026). Za potrebe ovog dokumenta veći fokus je stavljen na prehrambenu industriju.

2.6.2.1. Prehrambena industrija

Prehrambena industrija područja općine Vogošća zastupljena je, sa izuzetkom MBA-CENTAR d.o.o. mikro i malim preduzećima, odnosno sa malim brojem zaposlenih. Preduzeća su uglavnom iz oblasti mlinско-pekarske industrije, prerade mesa i ribe te proizvodnje čokolada i konditorskih proizvoda. S obzirom na skromnu, zapravo simboličnu proizvodnju sirovina (žita, voće, povrće, meso) prerada je zasnovana na njihovom uvozu. Važnija preduzeća iz oblasti prehrambene industrije locirana na području općine Vogošća su:

- Timmy d.o.o. (2018) - Proizvodnja kaka, čokolade i konditorskih proizvoda
- FORTUNA – PEK (2020) - Proizvodnja kruha, svježih peciva i kolača
- M.8 ET d.o.o. Vogošća (2018) - Prerada i konzerviranje mesa
- OREX-S d.o.o. (2020) - Proizvodnja kruha; svježih peciva i kolača
- LA PEKARA BOSNA 2 (2019) - Proizvodnja kruha; svježih peciva i kolača
- U.K.V. COMPANY d.o.o. Sarajevo (1999) – Proizvodnja, uvoz-izvoz trgovina i usluge u proizvodnji dvopeka i keksa; proizvodnji trajnih peciva i kolača
- MAK ZARA d.o.o. Sarajevo (2007) - Proizvodnja kaka, čokolade i konditorskih proizvoda
- MEDOBAR d.o.o. (2021) - Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda
- DIVANI FOOD INDUSRY d.o.o. (2021) - ostala prerada i konzerviranje voća i povrća
- MBA-CENTAR d.o.o. Sarajevo - Proizvodnja kruha; svježih peciva i kolača, Porodično preduzeće djeluje od 1992. godine kao mala pekara, mada je firma je registrovana 14. 10. 1996. Na tržištu su predstavljeni sa dva brenda, „Slatko i Slano“- brend koji čine pakovani hljebovi, slastice i maloprodajni objekti na više lokacija u Sarajevu i brend „Bujrum“ koji prezentira liniju tradicionalnih proizvoda BiH kulinarstva. Poslovanje preduzeća je usklađeno sa IFS, Halal, HACCP i ISO standardima. Broji preko 150 zaposlenih
- IKKA d.o.o. Vogošća (2003)- Prerada čaja i kafe
- TUDO d.o.o. (2024)- Proizvodnja kruha; svježih peciva i kolača
- BARIBA d.o.o. (2013) - Prerada i konzerviranje riba, ljuskara i mekušaca.

2.6.3. Turizam

Prema Turističkom akcionom planu općine Vogošća za period 2023. - 2027. godina osnova razvoja turizma općine nalazi se u njenim prirodnim i kulturno-historijskim vrijednostima. Ovim dokumentom identificiran je i valoriziran 81 turistički resurs od čega su

- 30,8% prirodni turistički resursi (25 resursa zastupljenih u 13 naseljenih mjestima),
- 51,9% kulturno-historijski resursi (42 resursa zastupljena u 12 naseljenih mjestima) i
- 17,3% turističke aktivnosti i outdoor sadržaji (14 aktivnosti u 6 naseljenih mjestima).

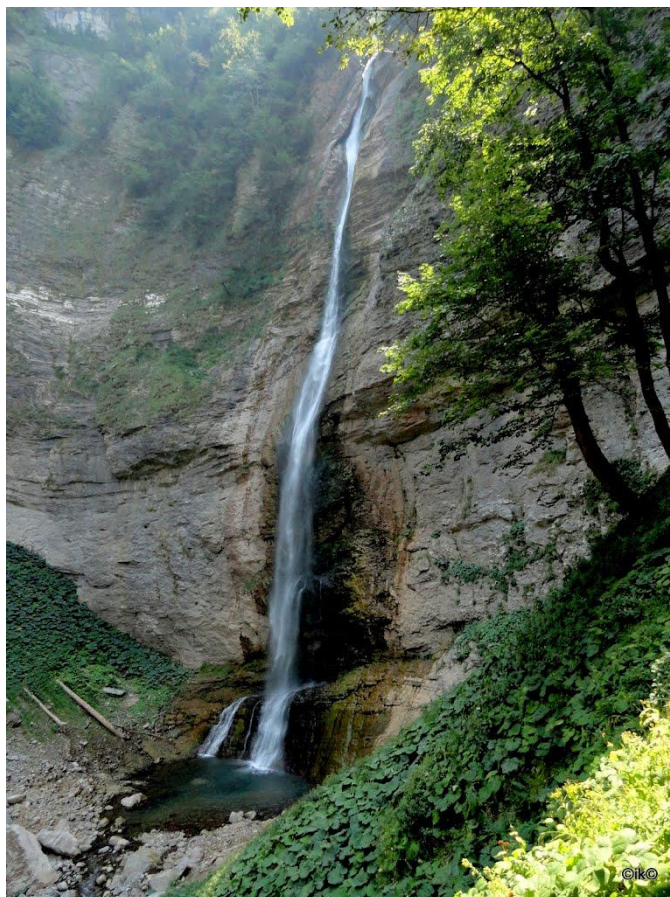
Prirodne vrijednosti općine Vogošća čine zaštićena prirodna područja, prirodni turistički resursi i prirodne atrakcije. Četiri (4) područja definisana su kao zaštićena¹¹. To su Spomenik prirode Skakavac, Zaštićeno područje Čemerska planina - Misoča, Prirodna cjelina Ozren i Prirodna cjelina Debelo brdo.

Spomenik prirode Skakavac. Vodopad Skakavac nalazi se na rječici Skakavac u izvorištu rijeke Vogošće, sjeveroistočno od centra Vogošće udaljen 12 km. Zbog specifičnosti ekosistema i orografije, kao i geološke i hidrološke vrijednosti vodopad Skakavac je zaštićen kao spomenik prirode 2002. godine na nivou Kantona Sarajevo. Prije toga, od 1954. godine, bio je zaštićen kao spomenik hidrološke vrijednosti. Vodopad je visok 98 metara i po visini je najviši stalni vodopad u BiH i peti vodopad po visini na Balkanu, a proticaj vode varira od 10–50 litara/sek.

Zaštićeno područje vodopad Skakavac nalazi se na teritoriji četiri općine Kantona Sarajevo (Centar, Stari Grad, Vogošća i Ilijaš) i zahvata 9,6% teritorije općine Vogošća, a sam vodopad je na teritoriji općine Novo Sarajevo. Seoskim putem preko Blagovca i Tihovića može prići zaštićenom području sa područja općine Vogošća.

Pored prirodne ljepote prostor Skakavca poznat je po mnogobrojnim endemičnim i reliktnim vrstama. Skakavac također predstavlja i veliki turistički resurs. Svake godine na ovom netaknutom biseru se održava popularni Skakavac trail - jedinstvena utrka sa ukupno četiri staze za sve one koji žele da se bave rekreacijom i uživaju u najvećem vodopadu u jugoistočnoj Evropi. Na širem prostoru vodopada Skakavac evidentirani su mnogi geomorfološki fenomeni, kao što su stijene, pećine, klisure, kanjoni i krstne konfiguracije.

¹¹ "Zaštićeno područje" je jasno definisani geografski prostor, prepoznat i namjenjen dostizanju dugoročne konzervacije prirode, opštekorisnih funkcija prirode i kulturalnih vrijednosti, a kojima se upravlja legalnim i drugim efektivnim mehanizmima.

Izvor: Via Dinarica

<https://trail.viadinarica.com/hr/point/vodopad/spomenik-prirode-skakavac/15475579/>

(preuzeto Septembar, 2026.)

Slika 2. Vodopad Skakavac

Zaštićeno područje Čemerska planina – Misoča. Prirodna cjelina Čemerska planina, površine 1.673 ha je pretežno šumsko područje slabo naseljeno i loše dostupno. Evidentirana geomorfološka vrijednost je jama Ledenica. Prirodna cjelina Misoča, površine 535 ha, obuhvata kanjon rijeke Misoče uz padinu granicu kantona sa dijelovima naselja između Donje i Gornje Misoče. Evidentirane kulturno-historijske vrijednosti su arheološki lokaliteti Stari Grad Dubrovnik i Kapočići. Ovo područje se trenutno nalazi u procesu zaštite.

Prirodna cjelina Ozren. Ozren-planina je dio šireg istoimenog planinskog prostora (masiv Ozrena u najširem smislu) koji obuhvaća visoravan Crepoljskog sa Bukovikom (1534 m), razdvojena dubokom dolinom rječice Vogošće, njezina gornjeg toka koji se zove Perački potok, izvorišnom čelenkom toga potoka i istočnije uvalom Bludna ravan (sjeverno od Vučje Luke) i na koje se naslanja i nisko pobrđe sarajevskog Huma u Sarajevskom polju. Ozren-planina ima obilježja razvedene visoravni, prostrana je i brežuljkastog krajolika. Evidentirana je u prostornom planu kao potencijalno zaštićeno područje.

Prirodna cjelina Debelo brdo. Predstavlja potencijalno zaštićeno područje koje je evidentirano u prostornom planu. Obuhvata park-šumu na lokalitetu Debelo brdo unutar Vogošće

Od prirodnih turističkih resursa¹² izdvajaju se Perački potok, Jošanički potok, rijeka Vogošća, rijeka Ljubina i rijeka Bosna. **Perački potok** nastaje iz vodopada Skakavac i obzirom na razvijenu hidrografsku mrežu cijelog zaštićenog područja apsorbira najveći dio vode i predstavlja jedan od najvećih potoka na širem lokalitetu. Kod ušća Skakavca u Perački potok zabilježena je biljna zajednica *Seslerio autumnalis*- *Fagetum*. **Jošanički potok** predstavlja poznato vogošćansko izletište za odmor i relaksaciju ljubitelja prirode. Okružen je brdima Debelo brdo, Motka, Crni Vrh, Bećirevac, Orašac i Kremeš. Kroz ovaj prostor protiče mali, potpuno nezagađeni potok koji dodatno upotpunjuje prirodni ambijent. Na ovom prostoru smješteno je i odmaralište za djecu Crvenog križa. Područje je bogato pješačkim i biciklističkim stazama dužine do 40 kilometara. **Rijeka Vogošća** je duga 12,5 kilometara. Izvire ispod Kozjače i ona se u svom gornjem dijelu toka zove Perački potok. U Bosnu se ulijeva kod naselja Krivoglavci. Korito rijeke Vogošće je djelimično regulirano unutar preduzeća Unis. Značajna pritoka rijeke Vogošće je Jošanica, koja se ulijeva sa desne strane i duga je oko 4.800 metara. Nizvodno postepeno postaje snažniji tok i prima više potočića, a lokalitet u blizini ušća poznat je kao izletište Budušići. **Rijeka Ljubina** izvire izvan Općine Vogošća, a protiče kroz nju u dužini od 8 kilometara i u Bosnu se ulijeva u Semizovcu. Duž njenog toka značajan je Krivački potok. **Rijeka Bosna** ulazi na teritoriju općine sjeverno od Reljeva i napušta je kod naselja Donja Vogošća te teče pravcem sjeveroistok-jugozapad. Vodotok Bosne nastaje od preko 35 kraških vrela u podnožju planine Igman, na hipsometriji od 492 m. Od ukupne dužine toka Bosne (272 km) na vogošćanskoj teritoriji protiče u dužini od oko 7,5 km. Rijeka Bosna na ovom prostoru prima dvije pritoke, Vogošću i Ljubinu. Lokaliteti duž rijeke kod naselja Svrake popularna su mjesta za ribolov (LEAP, 2025).

Kada se govori o prirodnim atrakcijama općine Vogošća onda su to Spomenik prirode Skakavac i hidrološki spomenik Sumporno vrelo ("Smrdljiva voda") Gornja Jošanica. O spomeniku prirode Skakavac već se ranije govorilo. **Sumporno vrelo**, od milja nazvano "**Smrdljiva voda**", je smješteno na dva kilometra od centra Vogošće, uzvodno uz Jošanički potok. Dokumenti i istraživanja koja su svojevremeno rađena govore da su na ovom lokalitetu pronađeni ostaci rimske zgrade, a da je pravi povod postojanja takve građevine upravo bila „smrdljiva voda“ koja je neposredno tu izvirala. Gdje tačno izvire i od kada teče niko ne zna, a najstariji stanovnici u ovom naselju kažu da je oduvijek tu i da se koristio za vlastite potrebe. Lokaciju karakteriše izuzetna prirodna ljepota i pješačke staze koje predstavljaju atrakciju za ljubitelje sportske rekreacije.

Potencijal turizma općine Vogošća u značajnoj mjeri se nalazi i u bogatom kulturno-historijskom naslijeđu. Arheološke zone i lokaliteti na području općine Vogošća su: Lokalitet Gradina, Sedraž – prahistorijsko nalazište; Lokalitet Gradina, Gornje Svrake – prahistorijsko nalazište; Lokalitet Grčko groblje, Gornje Svrake – antičko nalazište; Krivoglavci, lokalitet "Marije" – antičko i srednjovjekovno nalazište; Gornja Vogošća, lokalitet Kamenjače – antičko nalazište; Donja Jošanica, lokalitet Gradina – antičko nalazište; Blagovac, lokalitet Crkvenjak – srednjovjekovno nalazište; Gora, lokalitet Krst – srednjovjekovno nalazište; Lokalitet Gromila, Krivoglavci – arheološki lokalitet; Lokalitet Grad, Gornje Svrake, – arheološki lokalitet i Rimski arheološki lokalitet – replika kamene ploče Publija Elija Viktorina (LEAP, 2025).

Na području općine nalaze se srednjovjekovne nekropole stećaka Podlipa, Ravan, Hvaljenski potok, Skakavac i Vinište. Od spomenika industrijske baštine tu je spomenik prvoj sijalici u BiH, kao simbol početka elektrifikacije ovog dijela Balkana. Iz perioda drugog svjetskog rata na

¹² Prirodni turistički resursi su sva prirodna dobra neke cjeline, a koji posjeduju određenu atraktivnost koja bi mogla privući broj turista na to područje.

području općine su spomen-obilježje posvećeno Igmanskom maršu (nacionalni spomenik BiH) i spomen-kosturnica na Džindinom brdu, a iz perioda zadnjeg rata spomen soba šehidima i poginulim borcima (1992–1995.).

Na području općine Vogošća je 15 značajnih sakralnih objekata uključujući džamije (na Gori, Krč, Svrake, Krivoglavci, Priboj, Bradići, Blagovac, Ugarsko, Barice, Orahov brijeg, Vogošća, Hadži-Besim begova, Adil begova), pravoslavne i katoličke crkve (Blažene majke Terezije). Ovi objekti osim svoje vjerske funkcije predstavljaju važan kulturno-historijski resurs.

Zaštićena područja, kulturno-historijsko naslijeđe i biodiverzitet na području općine Vogošća čine dobru osnovu za razvoja ruralnog, vjerskog i rekreativnog turizma.

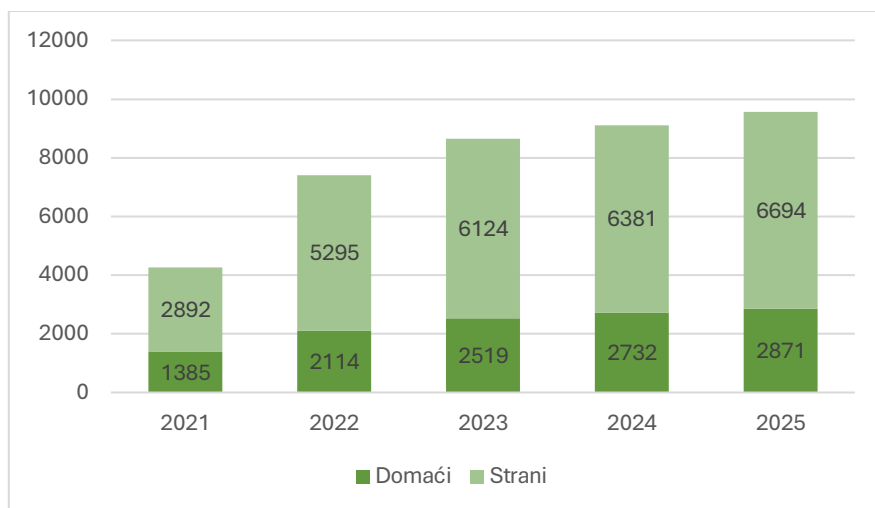
Kada se govori o **turističkim i kulturnim manifestacijama** sa područja općine Vogošća izdvajaju se trka „Vučko Trail“, rekreativne trke 5k i Skakavac, turističko-obrazovna manifestacija Outdoor Vogošća te predstave Amaterskog pozorišta iz Vogošće.

Rekreativno-turistički lokaliteti na području općine su: planirarski dom Motka, odmaralište Crvenog križa u Jošaničkom potoku, izletišta Jošanički potok, planinarski dom na Grabljivoj njivi, lovište Vogošća.

Objekti za smještaj i posluživanje hrane i pića: Na području općine Vogošća se nalaze se četiri (4) hotela (Sunce, Park, Home Story, Royal) i dva motela (Bešlić, Kulin Dvor). Svi smještajni kapaciteti zajedno imaju 226 soba sa 460 kreveta. S obzirom na broj ostvarenih noćenja iskorištenost smještajnih kapaciteta je oko 11 %. Ne postoje podaci o broju kreveta u stanovima i kućama za odmor koji se nude za smještaj na području općine. Pored navedenih objekata koji nude usluge smještaja, na području općine je još 70 ugostiteljskih objekata za posluživanje hrane i pića.

Turističke organizacije i agencije: U Kantonu Sarajevo oblast turizma je centralizovana na kantonalnom nivou, što znači da sve marketinške, promotivne i institucionalne aktivnosti za područje općine Vogošće sprovodi Turistička zajednica Kantona Sarajevo. Pošto općina nema zaposlene turističke vodiče i zaseban info-centar, projekte razvoja ruralnog i drugih vidova turizma (izletišta, signalizacija, planinarske staze) općinske vlasti najčešće realizuju finansiranjem projekata lokalnih udruženja. Na području općine djeluje 12 registrovanih pružalaca turističkih usluga tipa turističkih agencija i turoperatora koji se bave organizovanjem turističkih putovanja i prevoza turista.

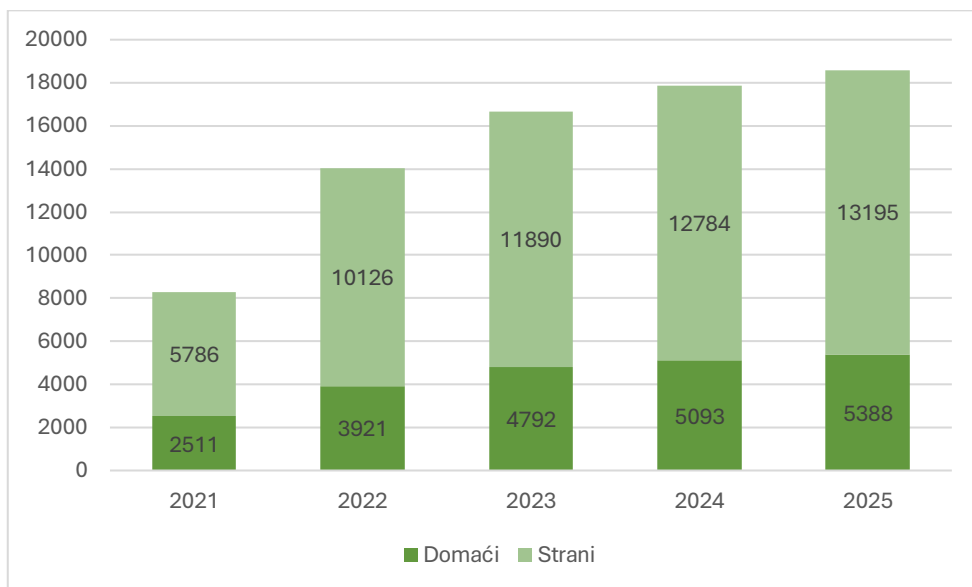
Petogodišnji trend (2021.-2025.) ukazuje na **povećanje broja turističkih dolazaka i noćenja**, kako stranih tako i domaćih. Prema podacima za 2025. godinu, u strukturi turističkih dolazaka dominiraju strani gosti sa 6.694 dolazaka (70%) u odnosu na domaće goste i 2.871 dolazak (30%). Gosti koji koriste smještaj se u prosjeku **kratko zadržavaju** (prosječno 1,9-2,1 noćenje) što upućuje da smještajne kapacitete najviše koriste tranzitni turisti i poslovne osobe.

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Grafikon 13. Broj dolazaka turista u općini Vogošća prema tipu gostiju, Period 2021. - 2025.

Slični odnosi su i kada se govori o ukupnom broku noćenja turista u općini Vogošća. Broj noćenja turista, ukupno, domaćih i stranih, ima trend stalnog rasta u periodu 2021.-2025. U 2025. godini ukupno je zabilježeno 18.583 noćenja, od čega je 13.195 ili 71% noćenja stranih turista, a 5.388 ili 29% domaćih turista.

Izvor: Baza podataka Federalnog zavoda za statistiku

Grafikon 14. Broj noćenja turista u općini Vogošća prema tipu gostiju, Period 2021. - 2025.

Pored turista koji ostaju na noćenju na području općine, druga grupa turista su dnevni posjetiloci koji su smješteni ili u gradu Sarajevu ili su u tranzitu. Izazov je evidentirati broj tih posjetilaca. Evidentiranje broja turističkih dolazaka svodi se isključivo na broj stacionarnih turista koji koriste noćenje. Brojni turisti koji dolaze na područje općine na jednodnevne izlete i posjete ili se zadržavaju u tranzitu ostaje „ispod radara“ jer ne postoji sistem za njihovo evidentiranje i izvještavanje po tom osnovu.

Pojedinačni primjeri ruralnog i agro turizma se mogu naći na području općine Vogošća, ali generalno se može reći da ruralni turizam nije zaživio na području općine. S druge strane, brojni prirodni i ljudski resursi, sve veća zainteresovanost domaćih i stranih gostiju za ovakvim oblikom turizma, kao i izraženi biodiverzitet daje argumente da se ruralnom turizmu da više prostora, pažnje i raznih oblika podrške koji mogu doći kako sa nivoa općinskih vlasti, ali i sa viših nivoa poput Kantona Sarajevo i entiteta Federacije BiH.

2.6.4. Finansijske usluge

Finansiranje sektora poljoprivrede i ruralnog preduzetništva u općini Vogošća se, kao i na području cijele Federacije BiH, i dalje dominantno odvija putem komercijalnih banaka. U portfelju finansijskih institucija na tržištu postoje i mikrokreditne organizacije, Razvojna banka Federacije BiH kao i drugi oblici finansijskih organizacija. Nažalost, preduzeća iz sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane imaju isti kreditni tretman kao i preduzeća iz drugih sektora. Efektivne kamatne stope na poljoprivredne kredite su i dalje visoke u odnosu kamatne stope u EU. Posljednjih godina ipak su prisutni pozitivni pomaci, prije svega kroz aktivnosti Razvojne banke Federacije BiH i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Prema FMPVŠ (2021) jedan od načina za unapređenje finansiranja poljoprivrede i smanjenje visine kamatnih stopa je uspostavljeni garantni fond kod Razvojne banke Federacije BiH, koja izdaje garancije na kredite komercijalnih banaka za poljoprivredu i prehrambenu industriju u vrijednosti do 50% iznosa traženog kredita.

2.7. Kvaliteta života u ruralnom području

2.7.1. Stanje ruralne fizičke infrastrukture

2.7.1.1. Putna infrastruktura

Naselja općine Vogošća dobro su povezana putnim komunikacijama, kako međusobno unutar granica Općine, tako i sa okolnim naseljima. Putnu mrežu na području općine čine magistralni pravci M-17 i M -18, u dužini od oko 30 km. Ostali putevi su regionalnog i lokalnog značaja. Ukupno, na području općine postoje 64 saobraćajnice (ulice koje su asfaltirane), a koje su od interesa za općinu. Međutim, postoje situacije kada je odvijanje saobraćaja otežano, prvenstveno usljed većih snježnih nanosa, u zimskom periodu, kao i velike frekvencije saobraćaja na pomenutim magistralnim javnim cestama. Općina Vogošća ne raspolaže vodenim saobraćajnicama.

Stanje lokalnih cesta na području općine je veoma loše. Pojedine ceste su još neasfaltirane, a pojedine nisu opremljene potrebnom infrastrukturom. Ceste sa već izvedenim asfaltom su usljed neadekvatne kolovozne konstrukcije i velikog saobraćajnog opterećenja sa deformacijama, uništenim asfaltnim kolovoznim zastorom i udarnim rupama. Ovo se odnosi na ceste i u urbanim i na padinskim dijelovima općine. Većina lokalnih cesta nisu opremljene potrebnom saobraćajnom signalizacijom, a usljed bespravne gradnje su nestandardne širine te se saobraćaj u dva smjera odvija otežano. Većina lokalnih i nekategorisanih cesta su rađene bez potrebne tehničke dokumentacije te su nestandardnog nagiba tako da ne zadovoljavaju karakteristike gradskih saobraćajnica naročito u zimskom periodu, što opet sa druge strane ne čini uslove za uvođenje javnog gradskog saobraćaja na tim lokalitetima (LEAP, 2017).

Kroz teritorij općine prolazi 5 km glavne željezničke pruge. Prema LEAP-u (2017) zaživljavanje željezničkog saobraćaja u većoj mjeri predstavljalo bi i značajan podstrek razvoju privrede, ne samo na području Vogošće, nego i razvoju širega regiona.

2.7.1.2. Vodosnabdjevanje i kanalizacija

Vodosnabdjevanje

Vodosnabdjevanje na području Općine Vogošća organizovano je kroz kombinovani pumpni i gravitacioni sistem. Snabdjevanje se vrši s više izvorišta, među kojima su Peračko vrelo i filter postrojenje Vogošća, te djelimično sa glavnog izvorišta Sarajevskog polja - podzemne akumulacije Bačevo i Sokolovići - kao i sa filter postrojenja Bosna, putem rezervoara Kobilja Glava. Cjelokupan sistem funkcioniše na principu prepumpavanja, uz upotrebu rezervoara i pumpnih stanica opremljenih odgovarajućom elektro i hidromehaničkom opremom.

Prema podacima LEAP-a (2025), ukupna dužina vodovodne mreže na području Općine Vogošća, koja je u nadležnosti KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, iznosi 121 km, što predstavlja povećanje u odnosu na 2021. godinu kada je iznosila 117 km. U sistem javnog vodosnabdjevanja na teritoriji općine Vogošća registrovano je cca 6.200 priključaka, od toga je cca 2.200 bespravnih priključaka. Broj privrednih subjekata na teritoriji općine Vogošća priključenih na sistem vodosnabdjevanja iznosi cca 956. Stepen naplate varira u toku godine, a procentualno gledano stepen naplate prema podacima od januara do augusta iznosi cca 93%.

Uprkos značajnim finansijskim ulaganjima u sanaciju i izgradnju nove vodovodne mreže, određena naselja na području Općine Vogošća, posebno ona smještena iznad kote 525 m.n.m, još uvijek nemaju pristup gradskom sistemu vodosnabdjevanja. Snabdjevanje ovih područja trenutno se osigurava putem lokalnih vodovoda. U sistem vodovodne mreže trenutno nisu uključena naselja: Tihovići, dio naselja Blagova, dio naselja Krivoglavci i Svrake, dio naselja Donja Vogošća, naselja Poturovići, Ljubina, Krići i Gora. Naselja koja nemaju javnu vodovodnu mrežu snabdjevaju vodom iz lokalnih vodovoda koju su građani sami gradili, te Općina Vogošća iste redovno kontroliše i održava a u cilju što kvalitetnijeg vodosnabdjevanja svih stanovnika općine Vogošća.

Razvoj i stanje kanalizacione mreže

Na području Općine Vogošća preduzeće upravlja i održava oko 125 km kanalizacione mreže različitih namjena (fekalne, kišne i mješovite), s promjerima cijevi od 200 do 800 mm. Prema dostupnim podacima, od 2011. godine do danas izgrađeno je približno 68 km kanalizacione mreže, oko 22 km položeno je u periodu 2000.–2010. godine, dok je u razdoblju 1958–2000. izgrađeno oko 35 km mreže. Za jedan dio mreže podaci o starosti nisu dostupni. Ukupna dužina kanalizacione mreže do 2025. godine iznosi približno 132 km, što predstavlja blagi porast u odnosu na 2021. godinu, kada je mreža obuhvatala 121 km. Od ukupne dužine mreže, najveći dio čini fekalna kanalizacija (69 km), dok su preostali kilometri raspoređeni na atmosfersku (55 km) i mješovitu (8 km) mrežu.

U sistem kanalizacione mreže trenutno nisu uključena sljedeća naselja: Krić, Gora, Kamenica, Semizovac, Nebočaj, Donja Vogošća, Ahmeda Riza, Svrake, Krivoglavci, Ljubina, Poturovići, Gornja Jošanica I, Gornja Jošanica II, Kremeš, Donja Jošanica I, Donja Jošanica II, Uglješići, Ugorsko, Menjak, Muje Šejte, Barica, Rašida Bešlije i gravitirajuće ulice, dijelovi naselja Ugorsko, dijelovi naselja Rosulje, Orahov Brijeg, Kobilja Glava-Hum, Kobilja Glava, dijelovi Blagovca, Stara industrijska zona

Septičke jame

KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo ne vodi katastar niti ima evidentiran ukupan broj sabirnih (septičkih) jama na području Općine Vogošća, budući da iste nisu u njihovoj nadležnosti.

2.7.1.3. Energetska infrastruktura

Općina Vogošća je dobro povezana na elektroenergetsku i gasnu mrežu. Teritorij Vogošće ima razvijenu elektroenergetsku infrastrukturu i pristup prirodnom gasu. Većina domaćinstava koristi prirodni gas za grijanje, dok manji dio koristi ogrijevno drvo ili ugalj. Na području Vogošće djeluje i komunalno preduzeće „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća koje proizvodi i distribuira toplotnu energiju. Najznačajniji vidovi energije koji su prisutni u općini Vogošća su električna energija, prirodni gas, toplotna energija iz sistema daljinskog grijanja te energija iz čvrstih goriva i energenata korištenih u individualnim sistemima.

Sistem za prenos i distribuciju električne energije zasnovan je na petovoltažnom nivou (400 KV, 220 KV, 110 KV, 35 KV, 10 KV), a u finalnoj upotrebi je napon od 220 V. Korisnici na teritoriji općine Vogošća se snabdijevaju električnom energijom posredstvom Javnog preduzeća Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo. Ukupni trendovi ukazuju na rast potrošnje energije, naročito u sektoru stanovanja, te potrebu za strateškim mjerama energijske efikasnosti u domaćinstvima i daljim ulaganjima u obnovljive izvore i pametno upravljanje potrošnjom (LEAP, 2025).

56% stambenih jedinica zagrijava se putem toplotne energije iz gasne mreže. Iako nema direktnih nadležnosti u oblasti izgradnje i održavanja gasnom infrastrukturom, Općina Vogošća aktivno doprinosi njenom proširenju i sanaciji putem sufinansiranja projekata, te u kontinuitetu izdvaja značajna finansijska sredstva u ovu oblast. Upravljanje gasnom mrežom na teritoriji općine vrši KJKP Sarajevogas d.o.o. Sarajevo, koje je nadležno za izgradnju, održavanje i distribuciju prirodnog gasa za domaćinstva, javni i privredni sektor.

U Općini Vogošća je zastupljen sistem daljinskog grijanja kojim upravlja kompanija „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća. Sistem se sastoji od dva parna kotla na mazut, koji datiraju iz 1974. i 1979. godine, 15 toplotnih podstanica i distributivne mreže ukupne dužine 7,29 km. Ukupni instalisani kapacitet kotlova iznosi 23,00 MW, dok je ukupna instalisana snaga podstanica 11,6 MW. Sistem je infrastrukturno zastario, zbog čega se planira njegova modernizacija i izgradnja novog, okolinski prihvatljivijeg sistema. Prema podacima iz 2022. godine, toplifikacioni sistem obuhvata oko 580 domaćinstava, 6 javnih i 21 komercijalni objekat.

Na području općine Vogošća značajan broj domaćinstava još uvijek koristi individualne sisteme grijanja koji se baziraju na čvrstim gorivima, kao što su ogrijevno drvo, ugalj (mrki i lignit), briketi, pelet te u manjoj mjeri lož-ulje i mazut. Ovakvi energenti često se koriste u objektima koji nisu priključeni na gasnu mrežu niti na sistem daljinskog grijanja, što može imati negativan uticaj na kvalitet zraka i ukupnu energijsku efikasnost. Procjenjuje se¹³ da je najzastupljeniji čvrsti energent u individualnim sistemima grijanja ogrijevno drvo (16.632 tone), zatim ugalj lignit (7.345 t) i mrki ugalj (2.944 t). Briket i pelet se koriste u manjoj mjeri (473 tone), dok je u javnim objektima procijenjena i značajna potrošnja ekstra lakog lož-ulja (124.446 litara). Ovi podaci ukazuju na potrebu za prelazak na okolinski prihvatljivije energente u individualnim sistemima grijanja, ili razmatranje priključenja na sistem daljinskog grijanja.

¹³Studija izvodljivosti o proširenju i poboljšanju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo, 2019.

2.7.1.4. Telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska infrastruktura na području Općine Vogošća obuhvata fiksnu kablovsku (bakar i optika), mobilnu (4G/5G stanice) te javnu bežičnu mrežu, a podijeljena je između komercijalnih operatera i javnih projekata digitalizacije. GIGA (FTTH/FTTB) optička infrastruktura omogućavajući brzinu do 1 Gbps primarno pokriva urbanu zonu Vogošće, stambene zgrade i novogradnju u centru, dok se postepeno širi prema prigradskim naseljima. Široko rasprostranjena kablovska infrastruktura pokriva veći dio općine (kako individualne, tako i kolektivne stambene objekte), osiguravajući brzi internet i kablovsku televiziju, dok je tradicionalna bakarna mreža (xDSL) prisutna u svim dijelovima općine, uključujući udaljenija naselja poput gornjih dijelova Hotonja, Kobilje Glave i Svraka, ali se postepeno zamjenjuje optičkim kablovima ili se modernizuje putem mini MSAN centrala na terenu.

Generalno, dostupnost telekomunikacijske infrastrukture u ruralnim i prigradskim dijelovima općine Vogošća značajno se razlikuje od urbane zone. Dok je u centru Vogošće optika standard, u ruralnijim naseljima situacija zavisi od konfiguracije terena i gustine naseljenosti. Bakarna mreža (xDSL) prisutna je u gotovo svim ruralnim naseljima, ali brzina interneta ovisi o udaljenosti kuće od najbliže centrale (mini MSAN-a), tako da u udaljenijim zonama (npr. Gora ili Tihovići) brzine mogu biti limitirane na 10–20 Mbps. Optička mreža (FTTH) se širi u ruralne dijelove selektivno, vazdušnim putem preko postojećih stubova, ali je dostupnost još uvijek parcijalna.

Brdovito-planinski reljef ruralnih područja općine Vogošće poskupljuje podzemno polaganje kablova, zbog čega se operateri često oslanjaju na vazdušne vodove ili mobilnu mrežu. S obzirom na to da je BH Telecom pokrenuo gašenje stare 3G mreže, fokus u ruralnim dijelovima je potpuno prebačen na jačanje 4G+ i pripremu 5G baznih stanica kako bi se osigurao stabilan prenos podataka.

Pokrivenost televizijskim signalom u općini Vogošća u potpunosti je usklađena s prelaskom na savremeni digitalni zemaljski standard (DVB-T2 / MPEG-4), koji je zamijenio stare analogne predajnike. U ruralnim dijelovima općine gdje brdovit teren pravi prirodnu barijeru prema predajnicima sa Huma ili Grdonja, stanovnici Vogošće se primarno oslanjaju na stabilniju kablovsku infrastrukturu. To znači da ako na mikrolokaciji nema fizičkog kabla, TV signal se uspješno prima putem 4G+ mobilne mreže (kroz hibridne TV pakete operatera) ili satelitskih platformi poput Total TV-a.

2.7.1.5. Seoski domovi i ustanove kulture

Na području općine Vogošća djeluje gradska biblioteka u okviru JU KSC Vogošća. Stanje knjižnog fonda nije na zadovoljavajućem nivou, ali uz napore JU KSC Vogošća i Općine Vogošća bibliotekski fond se obnavlja i dopunjava iz godine u godinu. U toku je proces i digitalizacije bibliotekskog fonda. Bibliotekski fond iznosi oko 23.000 bibliotekskih jedinica.

Na ovom prosotru postoji kino dvorana u okviru JU KSC Vogošća. Osposobljavanjem grijanja stvorili su se preduslovi da se taj prostor stavi u funkciju za realizaciju kino predstava, pozorišnih predstava, kao i drugih kulturnih manifestacija. Za realizaciju kino predstava neophodno je nabaviti novi ili u funkciju staviti postojeći kino projektor.

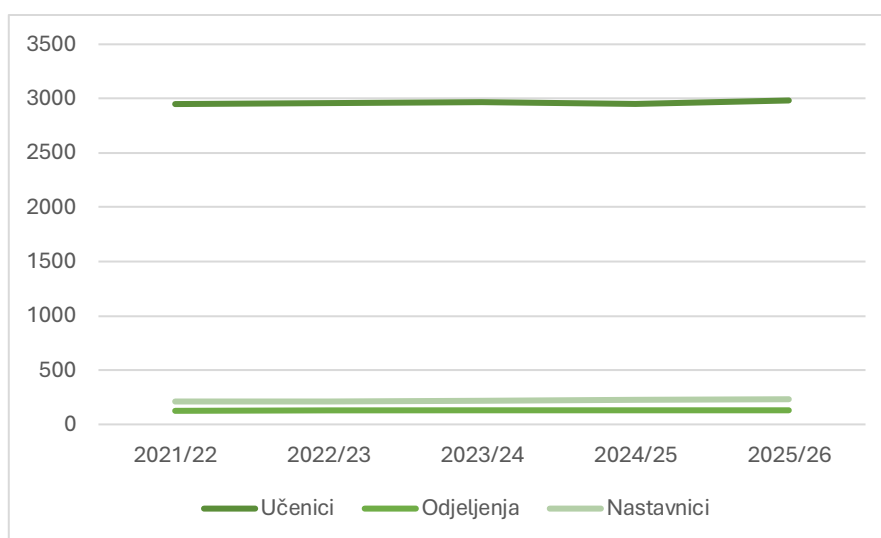
2.7.1.6. Sportski objekti

Na području općine Vogošća postoji određeni broj objekata iz oblasti sporta, ali oni ne mogu u potpunosti zadovoljiti sve potrebe za raznovrsnim sportskim aktivnostima i sadržajima. Najveći broj sportskih aktivnosti u Vogošći odvija se u prostorima Sportske dvorane „Amel Bečković“. Dio aktivnosti odvija se i u objektima u privatnom vlasništvu.

2.7.2. Dostupnost usluga ruralnom stanovništvu

2.7.2.1. Obrazovanje

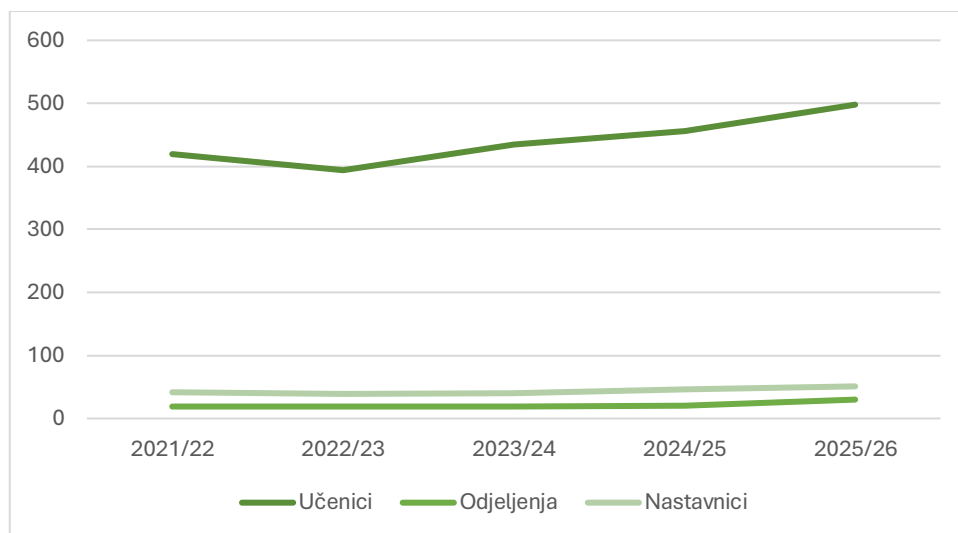
Na području općine Vogošća aktivno je šest osnovnih škola u kojima nastavu pohađaju 2.983 učenika (školska 2025/26). Broj učenika osnovnih škola u posljednjih pet školskih godina se kreće oko broja od 3.000 što daje pozitivnu sliku, s obzirom na to da se u većini općina u BiH broj osnovaca smanjuje. I broj ukupnih odjeljenja u osnovnom obrazovanju je konstantno i kreće se između 125 i 130. Jedino je kod broja nastavnika u osnovnim školama došlo do određenog unapređenja i sa 211 koliko je bilo u školskoj 2021/22 taj broj se povećao za skoro 10% i u školskoj 2025/26 je iznosio 232.

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama Federacije BiH, Federalni zavod za razvoj i planiranje

Grafikon 15. Kretanje broja upisanih učenika, odjeljenja i nastavnika u osnovnim školama na području općine Vogošća, Period školska 2021/22 – školska 2025/26

Na području općine nalazi se jedna srednja škola koji pohađa oko 500 učenika sa tendencijom značajnog rasta broj srednjoškolaca (394 učenika u školskoj 2022/23, 498 učenika u školskoj 2025*26). Pored gimnazije i ekonomske škole, dominiraju zanimanja metalske struke. U analiziranom periodu zabilježen je i značajniji rast broja odjeljenja kao i broja nastavnika.

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama Federacije BiH, Federalni zavod za razvoj i planiranje

Grafikon 16. Kretanje broja upisanih učenika, odjeljenja i nastavnika u srednjim školama na području općine Vogošća, Period školska 2021/22 – školska 2025/26

Konačno, što se tiče visokog obrazovanja studenti sa područja općine školovanje nastavljaju u javnim i privatnim visokoškolskim ustanovama na području Kantona Sarajevo. Broj studenata sa područja opštine je oko 1.000 (u akademskoj 2024/25 bila su upisana 1.053 studenta).

Petina mladih (21%) nastavlja školovanje kroz neki vid neformalnog obrazovanja kao što su učenje stranih jezika i informatičke vještine (KULT, 2025).

Općina Vogošća isplaćuje stipendije srednjoškolcima i studentima čime ih motiviše za nastavak školovanja, a roditeljima olakšava finansiranje troškova školovanja njihove djece. Za stipendije se izdvaja 330.000 KM (budžet 2026. godine).

2.7.2.2. Zdravstvo

Glavna zdravstvena ustanova na području općine Vogošća je Dom zdravlja Vogošća, koji posluje u sastavu Javne ustanove Dom zdravlja Kantona Sarajevo. U njemu se ostvaruje veći broj zdravstvenih usluga kao što su: porodična medicina, predškolski dispanzer, zdravstvena zaštita djece i omladine (7–14 godina), stomatološka usluga, pneumoftizilogija, fizikalna i rehabilitaciona terapija, medicinske usluge za mentalno zdravlje, radiologija i ultrazvuk, laboratorijske usluge te hitna medicinska pomoć (dostupna 0–24 sata).

Na području općine Vogošća djeluje i nekoliko područnih ambulanti (Semizovac, Kobilja Glava, Hotonj, Rosulje) u kojima se vrše usluge porodične medicine te stomatološke usluge. Prema izvještaju Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo za 2021. godinu na području općine Vogošća 14 doktora medicine radilo je u službi porodične medicine na području Vogošće, evidentirano je pet mjesta odnosno punktova za pružanje zdravstvenih usluga i ostvareno je 144.888 posjeta doktorima medicine u službi porodične medicine. U 2024. godini na jednog doktora odnosno tim porodične medicine u općini Vogošća dolazilo je prosječno 1.863 stanovnika, što je nešto manja opterećenost u odnosu na Kanton Sarajevo (2.046 stanovnika), ali veća u odnosu na prosjek Federacije BiH (1.776 stanovnika) (Zavod za javno zdravstvo FBiH, 2025)¹⁴.

¹⁴ Zavod za javno zdravstvo FBiH (2025). Mreža, kapaciteti i rad zdravstvenih ustanova u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Općina Vogošća nema bolnicu tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite. Stanovnici Vogošće tercijarnu zdravstvenu zaštitu ostvaruju prvenstveno u Sarajevu, u ustanovama koje pružaju najsloženije oblike dijagnostike i liječenja. Ključnu ulogu u pružanju tercijarne zdravstvene zaštite imaju Klinički centar Univerziteta u Sarajevu (KCUS).

2.7.2.3. Međugradski, prigradski i gradski javni prevoz

Na osnovu podataka „Centrotransa“, koji obavlja usluge prevoza putnika na području općine (stanje sredinom 2026. godine):

- Općina Vogošća je u okviru **međugradskog prevoza** povezana sa općinama/gradovima: Olovo, Tuzla, Zvornik, Gradačac, Orašje, Brčko, Bijeljina i Beograd i svim drugim mjestima koja se nalaze na nevedenim pravcima.
- Općina Vogošća je u okviru **prigradsko-gradskog prevoza** povezana sa mjestima: Sarajevo, Kakanj, Ilijaš, Breza, Visoko i Vareš.
- Općina Vogošća je u okviru **kantonalnog prevoza** povezana sa mjestima: Sarajevo, Ilijaš, Lješevo, Donja Vogošća i Kamenica.
- Centar i pojedini dijelovi općine Vogošća su u okviru **gradskog prevoza** povezani sa centrom Sarajeva (stanice Sutjeska, Stup i Park) sa oko 200 polazaka od ranih jutarnjih do kasnih večernjih sati.

2.7.2.4. Socijalna zaštita

Služba socijalne zaštite Vogošća (koja djeluje kao općinska podružnica JU "Kantonalni centar za socijalni rad" Sarajevo) i općinska Služba za boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu brinu o velikom broju svojih sugrađana koji pripadaju nekoj od spomenutih ranjivih kategorija stanovništva. Socijalna zaštita u Općini Vogošća organizovana je s ciljem podrške najranjivijim kategorijama stanovništva kroz materijalna davanja, stručni socijalni rad i posebne lokalne programe. Sistem pruža podršku kroz nekoliko ključnih segmenata: (1) Novčana davanja - Stalna novčana pomoć za lica bez prihoda, dječiji dodatak te naknade za zaposlene i nezaposlene porodilje; (2) Porodično-pravna zaštita - Starateljstvo, usvojenje, hraniteljstvo te posredovanje u bračnim i porodičnim problemima i (3) Vanredna davanja - redovno izdvajanje sredstva za jednokratne novčane pomoći u stanju socijalne potrebe (liječenje, osnovne životne namirnice, ogrijev).

Najveći dio stalne socijalne pomoći (poput stalne mjesečne novčane pomoći, dodataka za tuđu njegu i pomoć, te dječijeg dodatka) ne ide direktno na teret općinskog budžeta, već se isplaćuje iz budžeta Kantona Sarajevo i Federacije BiH, a realizuje se preko Kantonalnog centra za socijalni rad - Službe Vogošća. Za direktne općinske grantove, jednokratne pomoći i podršku socijalno ugroženim licima, Općina Vogošća u okviru svog godišnjeg budžeta raspoređuje sredstva kroz posebne stavke i javne pozive. Okvirni godišnji iznosi u 2025. godini su bili sljedeći: grant penzionerima 100.000 KM, jednokratna finansijska pomoć porodicama 60.000 KM, pomoć socijalno ugroženim 15.000 KM te sufinansiranje poslovnih planova i zapošljavanja malih 40.000 KM. Ukupan broj evidentiranih građana koji se na godišnjem nivou obrate Službi socijalne zaštite Općine Vogošća (pri JU "Kantonalni centar za socijalni rad") kreće se oko 1.000 do 1.100 korisnika.

Kada se govori o najstarijoj populaciji, na području općine Vogošća aktivno radi jedan privatni objekat za smještaj starijih lica (Starački dom „Park“), dok se u susjednim općinama i široj teritoriji Sarajeva nalazi veći broj državnih i privatnih ustanova za ovu namjenu.

2.8. Pitanja rodnosti u ruralnim područjima i položaja mladih

2.8.1. Ravnopravnost polova

Općina Vogošća ima usvojen Gender akcioni plan od 2026. do 2031. godine. Pream podacima iz tog plana u općini Vogošća je 2024. godine živjelo više osoba ženskog spola (52%). U strukturi zaposlenih više je osoba muškog pola (60%), a u strukturi nezaposlenih više je osoba ženskog pola (67%). Ovi podaci ukazuju na generalno slabiju zapošljivost osoba ženskog pola kojih je više u svim kategorijama stručne spreme nezaposlenih lica. Muškarci čine veći dio zaposlenih u sektoru privrede, a žene u sektoru usluga i vanprivrede. U Općinskom vijeću 29% vijećnika su žene.

Gender akcionim planom utvrđen je set mjera za unapređenje ravnopravnosti polova iz kojih treba izdvojiti mjeru kreiranja programa podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja. Naglašeno je da rodno odgovorno budžetiranje ne podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta te da njihove različite potrebe zadovolje (GAP, 2025).

2.8.2. Položaj mladih

Porema popisu stanovništva iz 2013. godine na području općine Vogošća živjelo je 6.350 mladih osoba starosti između 15 i 30 godina. Što je bila četvrtina ukupnog stanovništva (24,1%). 2025. godine je urađena analiza položaja i potreba mladih na području općine Vogošća (Institut Kult, 2026). Istraživanje je urađeno na repozitivnom uzorku osoba starosti između 15 i 30 godina. U nekim aspektima ovo istraživanje u uzelo u obzir razlike u mišljenjima između mladih koji žive u gradskom i vangradskom (ruralnom) području općine.

Trećina mladih (34%) svoje obrazovanje završava sa osnovnim obrazovanjem, više od polovine mladih (52%) ima završeno srednjoškolsko obrazovanje, a 13% ih ima završen neki vid visokog obrazovanja. Mladi iz ruralnih područja češće završavaju svoje obrazovanje na nižim nivoima obrazovanja u odnosu na mlade iz gradskih područja.

Oko polovine mladih ima neki vid zaposlenja, a druga polovina traži zaposlenje, s tim da te podatke treba uzeti sa određenom rezervom, zbog same percepcije mladih po pitanju zaposlenja i prisustva rada „na crno“. Češće su radni angažovani mladih muškog pola, kao zaposleni ili kao samozaposleni. Manje od 50% mladih obavlja posao u skladu sa strukom za koju su se obrazovali. Najviše mladih (44,6%) smatra da je najbolje raditi u vlastioj firmi, odnosno imati svoj biznis. Shodno tome 46,5% mladih bi htjelo pokrenuti neku vrstu vlastitog biznisa, ali nisu u mogućnosti, dok ih je samo 4% to uradilo, a 8% radi na tome. Za pokretanja vlastitog biznisa mladi najviše trebaju finansijsku podršku (66%), specifično znanje (38%) i povezivanje sa tržištem (34%). Istovremeno, mladi su potvrdili da su slabo informisani o vladinim programima podrške zapošljavanju i samozapošljavanju.

Četiri petine (78,8%) mladih na području općine Vogošća živi u zajedničkom domaćinstvu sa roditeljima, što nije iznadaujuće jer se radi o istraživanoj grupi u kojoj su najstariji pripadnici mogli imati 30 godina. Mladi iz Vogošće pokazuju veću sklonost ka ostanku u zemlji nego da je napuste. Motivirajući faktori za odlazaka iz zemlje su bolji uslovi rada i zapošljavanja, bolji standard i kvalitet života i loša politička situacija u BiH.

2.9. SWOT analiza

SWOT analiza ruralnog razvoja i sektora poljoprivrede kao vodeće privredne djelatnosti ruralnih područja općine Vogošća urađena je na bazi inputa dobivenih na radionici održanoj 16.10.2026. godine od strane svih prisutnih relevantnih sudionika - poljoprivredni proizvođači, otkupljivači, udruženja i organizacije poljoprivrednih proizvođača, nevladine organizacije, predstavnici vlasti i administracije općine Vogošća te drugih institucija koji su involvirani u analizirani sektor. Tokom SWOT analize učesnici radionice su usmjeravani pitanjima od strane moderatora (predstavnici Radne grupe i lokalni eksperti/konsultanti). Analizirane su snage i slabosti te mogućnosti i prijetnje u raznim sektorima proizašlim iz situacione analize pripremljene od strane lokalnih eksperata. Rezultati ove analize se daju u nastavku ovog poglavlja:

Snage	Slabosti
▪ Položaj općine (blizina Sarajeva), ▪ Demografski (pozitivni) trendovi i natalitet ▪ Više izvora prihoda seoskih domaćinstava, ▪ Tradicija poljoprivredne proizvodnje, ▪ Rasploživost prirodnih travnjaka (pašnjaci i livade), ▪ Raspoloživost ljekobilja, ▪ Povoljna hidrografska mreža, ▪ Registracija poljoprivrednih gazdinstava, ▪ Dostupne mogućnosti obrazovanja, ▪ Zadovoljavajuće zdravstvena zaštita, ▪ Raspoloživost brojnih turističkih resursa (vodopad Skakavac) ▪ Dobra organizovanost i educiranost pčelara.	▪ Relativno nepovoljna klima, ▪ Male oraničnih površina ▪ Značajno učešće područja sa prirodnim ograničenjima za poljoprivrednu proizvodnju ▪ Visoka formalna nezaposlenost, ▪ Velika ovisnost od uvoza hrane, ▪ Mala prosječna površina poljoprivrednog zemljišta po gazdinstvu, ▪ Nedostatak radne snage na poljoprivrednim gazdinstvima ▪ Nepovoljna starosna struktura vlasnika (upravitelja) poljoprivrednih gazdinstava ▪ Visoko učešće neobrađenih u ukupnim oraničnim površinama, ▪ Niski ukupni i prosječni prinosi u poljoprivredi, ▪ Neorganizovana prodaja poljoprivrednih proizvoda, ▪ Nerazvijeni lanci vrijednosti – nedovoljna povezanost ruralnih domaćinstava za prodaju vlastitih poljoprivrednih i drugih proizvoda ▪ Nedostatak poljoprivredne savjetodavne službe, ▪ Nedostatak svijesti o značaju kupovine lokalnih proizvoda, ▪ Loše stanje lokalnih puteva, ▪ Nedostupno vodonabijevanje za područja općine na višim nadmorskim visinama, ▪ Nerazvijena kanalizaciona mreža, ▪ Neriješeno zbrinjavanje animalnog otpada.

Šanse	Prijetnje
▪ Tržište Sarajeva i podrška domaćoj proizvodnji hrane, ▪ Povećana zainteresovanost domaćih i stranih turista za posjetu Sarajevu i drugim općinama Kantona Sarajevo - povećana zainteresovanost za agro, ruralni i eko turizam, ▪ Dostupnost međunarodnih fondova i drugih sredstava (za npr. prilagođavanje klimatskim promjenama) ▪ Podrška razvoju stočarstva (budžetska podrška), naročito onog oslonjenom na pašni sistem, sa viših nivoa vlasti ▪ Povećana zainteresovanost za proizvodnjom povrća u zatvorenom prostoru, ▪ Potražnja proizvoda na bazi prerade drveta (kućna radinost i sl.), ▪ Strane investicije u industriju (zapošljavanje žena), ▪ Osnaživanje uloge žena u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja ▪ Povećana direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda, ▪ Digitalizacija prodaje kao jednostavniji način prisustva na tržištu, ▪ Pomocija lokalnih proizvođača i proizvoda, ▪ Povećanje znanja poljoprivrednika kroz ciljane obuke, ▪ Udruživanje poljoprivrednih proizvođača, ▪ Potražnja hrane na organskim principima	▪ Nestabilno političko okruženje, ▪ Zaostajanje u EU integracijama, ▪ Nedostatak političke volje ispunjavanju uslova za pristup IPARD fondovima, ▪ Nedovoljno ulaganje u istraživanje i razvoj, ▪ Siva ekonomija, ▪ Klimatske promjene, ▪ Odlazak stanovništva sa sela i deagragizacija ruralnih područja ▪ Uvoz poljoprivrednih proizvoda (i njihovih surogata), ▪ Stalni rast cijena inputa, ▪ Nezaštićenost domaćeg tržišta ▪ Ranjivost ruralnih područja prema elementarnim nepogodama, ▪ Nedostatak pristupu finansijama (nepostojanje namjenskih kreditnih linija za finansiranje projekata ruralnog razvoja), ▪ Značajno lošiji socio-ekonomski položaj žena u ruralnim u odnosu na urbana područja.

3. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

3.1. Vizija ruralnog razvoja općine Vogošća

Vizija predstavlja prvi i osnovno korak u određivanju vlastite budućnosti nekog područja i formalni dogovor svih zainteresovanih aktera u datoj sredini o budućnosti kakvu žele. Vizija u osnovi treba da nađe ravnotežu između viđenja i pragmatizma, odrazi ulogu koje ruralno područje ima u regionalnom i nacionalnom kontekstu te da bude razumljiva stanovnicima i konzistentna sa drugim planovima lokalnih zajednica. Vizija zapravo predstavlja dugoročno poželjan pravac teritorijalnog razvoja, jasan i privlačan za sve zainteresovane aktere, tako da svako može da podešava svoje ciljeve i aktivnosti prema toj orijentaciji. U skladu sa navedenim principima kreiranja vizije, Ekspertni tim i Radna grupa za izradu ovog dokumenta je definisala viziju ruralnog razvoja općine Vogošća do 2033. godine na sljedeći način:

Ruralna područja Općine Vogošća predstavljaju ekonomski raznovrstan, infrastrukturno povezan i okolišno održiv prostor, u kojem se potencijali poljoprivrede, poduzetništva, lokalnih proizvoda i usluga, te blizina Sarajeva koriste za unapređenje kvaliteta života, povećanje prihoda i stvaranje novih razvojnih mogućnosti za ruralno stanovništvo.

Vizija ovako definisana obuhvata korištenje svih raspoloživih resursa kroz multifunkcionalan integralan način i stvaranje svih vrsta proizvoda, ne samo poljoprivredno-prehrambenih, odnosno veći broj izvora prihoda, čime se ne ističe važnost samo jednog sektora (poljoprivreda) što svakako ne bi bio motiv zadržavanja mlade populacije i mijenjanja demografske slike.

3.2. Strateški ciljevi ruralnog razvoja općine Vogošća

Strateški okvir se zasniva na tri strateška cilja koji operacionalizuju viziju ruralnog razvoja općine Vogošća i predstavljaju osnovu za definisanje prioriteta, mjera i projekata u narednim fazama izrade Strategije. Za svaki strateški cilj dato je obrazloženje, prioritetni pravci djelovanja, očekivani rezultati te indikatori praćenja (uticaja) sa izvorima, polaznim i ciljnim vrijednostima.

STRATEŠKI CILJ 1. Unaprijediti konkurentnost poljoprivrede i diversificirati ruralnu ekonomiju

Obrazloženje: Poljoprivredu Općine Vogošća karakterišu mala gazdinstva, niska produktivnost, niski prosječni prinosi, pretežno proizvodnja za vlastite potrebe i nedostatak radne snage. Zbog takve strukture poljoprivrede ne može biti jedini nosilac ekonomskog razvoja ruralnih područja. Stoga je potrebno istovremeno unapređivati produktivnost i tržišnu orijentaciju poljoprivrednih gazdinstava, te razvijati dodatne izvore prihoda kroz druge privredne aktivnosti.

Prioritetni pravci djelovanja:

- modernizacija poljoprivredne proizvodnje i povećanje produktivnosti gazdinstava;
- usmjeravanje proizvodnje prema tržišnim potrebama, posebno tržištu Sarajeva;
- razvoj kratkih lanaca snabdijevanja, direktne prodaje i plasmana lokalnih proizvoda;
- podsticanje udruživanja proizvođača i zajedničkog korištenja resursa;
- razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda i proizvoda veće dodane vrijednosti;

- podrška razvoju mikro i malih preduzeća, zanatstva i uslužnih djelatnosti u ruralnim područjima;
- razvoj dopunskih djelatnosti na gazdinstvima i ruralnog turizma na lokacijama s odgovarajućim potencijalima;
- podsticanje poduzetništva mladih i žena, te stvaranje dodatnih mogućnosti zapošljavanja.

Očekivani rezultat: konkurentnija poljoprivredna gazdinstva, raznovrsnija ruralna ekonomija, veća tržišna zastupljenost lokalnih proizvoda i povećanje prihoda ruralnog stanovništva.

Indikatori praćenja SC1.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost (2025)	Ciljna vrijednost (2033)
Vrijednost poljoprivredne proizvodnje, u milionima KM	Vlastita izračunavanja na osnovu podataka FZS	6,2	10,0
Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava	FMPVŠ	801	900
Općinska budžetska podrška sektoru poljoprivrede, U KM	Izveštaji o budžetu općine Vogošća	150.000	300.000
Broj korisnika općinske budžetske podrške sektoru poljoprivrede	Općinska evidencija	N/P	Povećanje 20%

STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijediti kvalitet života i dostupnost infrastrukture i usluga u ruralnim područjima

Obrazloženje: Održivi ruralni razvoj podrazumijeva stvaranje uslova za kvalitetan život i rad stanovništva. Dostupnost infrastrukture, komunalnih usluga, saobraćajne povezanosti i digitalnih tehnologija utiče na privlačnost ruralnih naselja za život, razvoj poslovnih aktivnosti i zadržavanje stanovništva. Blizina Sarajeva predstavlja prednost koju treba dodatno iskoristiti, uz istovremeno rješavanje infrastrukturnih potreba pojedinačnih ruralnih naselja.

Prioritetni pravci djelovanja:

- unapređenje lokalne putne infrastrukture i povezanosti ruralnih naselja s Vogošćom i Sarajevom;
- unapređenje vodosnabdijevanja, odvodnje i drugih komunalnih usluga;
- razvoj digitalne povezanosti i dostupnosti elektronskih usluga;
- unapređenje dostupnosti javnog prijevoza, zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih usluga u saradnji s nadležnim institucijama;
- unapređenje infrastrukture potrebne za razvoj poljoprivrede i drugih privrednih aktivnosti;
- uređenje javnih prostora i rekreativnih sadržaja;
- uključivanje mjesnih zajednica i stanovništva u utvrđivanje infrastrukturnih prioriteta.

Očekivani rezultat: bolja infrastrukturna povezanost, veća dostupnost usluga i povoljniji uslovi za život i rad u ruralnim naseljima.

Indikatori praćenja SC2.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost (2025)	Ciljna vrijednost (2033)
Broj naseljenih mjesta i dijelova naseljenih mjesta bez pristupa gradskom vodovodu	Baza podataka relevantne općinske službe	9	5
Dužina lokalnih puteva ruralnih područja općine u kojima je unaprijeđena putna infrastruktura	Baza podataka relevantne općinske službe	N/p	Povećanje za 15%
Broj ruralnih domaćinstava obuhvaćenih unapređenjem odvodnje otpadnih voda	Baza podataka relevantne općinske službe	N/P	Povećanje 15%
Indeks razvijenosti općine	FZPR	1,30 (7)	1,20 (5)
Udio stanovništva u ruralnim područjima općine	ASBiH, Popis stanovništva	59,88	60,00

STRATEŠKI CILJ 3. Očuvati prirodne resurse i unaprijediti okolišnu održivost ruralnog razvoja

Obrazloženje: Prirodni resursi predstavljaju važnu razvojnu osnovu ruralnih područja Vogošće, kako za poljoprivredu tako i za druge privredne aktivnosti i kvalitet života stanovništva. Očuvanje zemljišta, voda, šuma i biodiverziteta treba povezati s održivim korištenjem prostora, prilagođavanjem klimatskim promjenama i razvojem okolišno prihvatljivih ekonomskih aktivnosti. Ovaj cilj potrebno je uskladiti s Lokalnim ekološkim akcionim planom Općine Vogošća za period 2026.-2031. godine.

Prioritetni pravci djelovanja:

- zaštita poljoprivrednog zemljišta i sprečavanje njegove degradacije;
- racionalno korištenje vode i unapređenje efikasnosti navodnjavanja gdje je opravdano;
- zaštita šumskih resursa, prirodnih staništa i biodiverziteta;
- unapređenje upravljanja otpadom u ruralnim naseljima i poljoprivrednim gazdinstvima;
- podsticanje okolišno prihvatljivih poljoprivrednih praksi;
- unapređenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije gdje je moguće i opravdano;
- prilagođavanje poljoprivrede i ruralne infrastrukture klimatskim promjenama;
- očuvanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti značajnih za kvalitet života i razvoj rekreativnih aktivnosti.

Očekivani rezultat: očuvani prirodni resursi, unaprijeđen kvalitet okoliša i veća otpornost ruralnih područja na klimatske i druge razvojne rizike.

Indikatori praćenja SC3.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost (2025)	Ciljna vrijednost (2033)
Broj realizovanih projekata prilagođavanja klimatskim promjenama u poljoprivredi i ruralnoj infrastrukturi	Baza podataka relevantne općinske službe	0	5
Broj poljoprivrednih gazdinstava (površina poljoprivrednog zemljišta) na kojima se primjenjuju ekološki prihvatljive poljoprivredne prakse	Baza podataka relevantne općinske službe	0	20
Broj poljoprivrednih gazdinstava i drugih ruralnih subjekata koji su unaprijedili energetska efikasnost ili uveli obnovljive izvore energije uz podršku javnih programa	Baza podataka relevantne općinske službe	0	10

Unakrsni ciljevi

Pored opisanih strateških ciljeva Strategija ruralnog razvoja općine Vogošća uzima u obzir i tzv. unakrsne ciljeve koji su relevantni za svaki cilj i mjeru i moraju uzeti u obzir prilikom razrade modela realizacije aktivnosti. Pod unakrsnim ciljevima se podrazumijeva rodna jednakost (gender pitanje) i unapređenje položaja žena na selu, nediskriminacija, borba protiv siromaštva te pitanje demografske revitalizacije ruralnih područja općine Vogošća, kao i podrška mladima te pitanja koja su na linije Zelenog plana (Green Deal), a odnose se na zaštitu životne sredine i ublažavanja posljedica klimatskih promjena.

4. IZVORI PODATAKA

1. Čadro Sabrija (2026). Suša ne čeka: Bosni i Hercegovini je potreban sistem ranog upozoravanja i upravljanja rizikom od suše. <https://ppf.unsa.ba/clanak.php?ID=2384>
2. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (2021). Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2021.-2027., Sarajevo
3. Federalni zavod za statistiku (FZS) (2026). Kanton Sarajevo u brojkama <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2026/07/Kanton-Sarajevo.pdf>
4. Federalni zavod za programiranje razvoja. Bilteni Socio-ekonomski pokazatelji po općinama Federacije BiH za period 2021.-2025. godinu, Sarajevo.
5. Institut za razvoj mladih KULT (2025). Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih općine Vogošća, Sarajevo.
6. Lokalni ekološki akcioni plan Vogošća (LEAP) (2025). nLogic, Sarajevo.
7. Lokalni ekološki plan općine Vogošća za period (LEAP) 2017.-2022., Vogošća.
8. Kanton Sarajevo (2021). Strategija razvoja Kantona Sarajevo za period 2021.-2027., Sarajevo.
9. Općina Vogošća (2026). Budžet Općine Vogošća za 2026. godinu
10. Općina Vogošća. Izvještaj o ostvarenim prihodima i izvršenim rashodima budžeta općine Vogošća, Period 2021.-2025. godina
11. Općina Vogošća (2023). Turistički akcioni plan općine Vogošća, 2023.-2027., Vogošća.
12. Općina Vogošća (2025). Gender akcioni plan općine Vogošća za period 2026-2031. godina (GAP), Vogošća.
13. Općina Vogošća (2022). Strategija razvoja općine Vogošća za period 2023.-2027., Vogošća
14. UNDP BiH (2019). Studija izvodljivosti o proširenju i poboljšanju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo, Sarajevo.
15. TNC (2016). Third National Communication and Second Biennial Update Report on Greenhouse Gas Emissions of Bosnia And Herzegovina under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNDP Ed.). UNDP, Sarajevo
16. Vaško Željko, Čivić Hamdija, Marković Mihajlo, Čadro Sabrija, Rogić Biljana (2024). Adaptation to climate change in agriculture – status, gaps and recommendations in Bosnia and Herzegovina. SWG RRR, 69-126.
17. Via Dinarica (2026). Vodopad Skakavac. <https://trail.viadinarica.com/hr/point/vodopad/spomenik-prirode-skakavac/15475579/>
18. Zavod za infomatiku i statistiku Kanotna Sarajevo. Mjesečni statistički izvještaj za Kanton Sarajevo, Izvještaji Turizma, izvještaji za decembar 2025, 2024, 2023, 2022. i 2021. godine, Sarajevo.